

SLUČAJ MIŠKOVIĆ: POLITIČKA VOLJA I KAUCIJA | KULTURA SEĆANJA: KURSK

BIH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF **cena 200 RSD**

01164

9 770353 802002

VREME

broj 1177
25. jul 2013.

A portrait of Slobodan Gavrilović, a middle-aged man with a grey beard and mustache, wearing a red and white striped shirt. He is standing in front of a bookshelf filled with books. The background is slightly blurred, focusing attention on the subject.

Intervju: Slobodan Gavrilović
Glasnici novog
poslušništva

AKCIJA

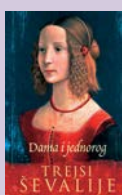
NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE **Laguna**

**Knjige za
299 dinara!**

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI“ U SRBIJI

Ponesite ovaj primerak „Vremena“ u neku od knjižara „Delfi“ i kupite jedan od dvadeset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.

Akcija traje do 2. avgusta 2013.



**DAMA I
JEDNOROG**
Treisi Ševalije

Priča o tajnama
srednjovekovnih
tapiserija



**ALEKSANDAR I
ALESTRIJA**
Šan Sa

O ljubavi Aleksandra
Velikog i amazonske
kraljice Alestrije



ŠEKSPIR
Bil Brajson
Ko je zaista
bio Šekspir



**LJUBAV JE
UŠETALA**
Marisa de los
Santos

Bajka za odrasle o
ljubavi i filmovima



NOVAC
Martin Ejmis
Roman o
samoubilačkoj
pohlepi



MOJ MIHAEL
Amos Oz
Ljubavna priča
iz savremenog
Izraela



IZOLACIJA
Patriša Kornvel
Krimi s doktorkom
Kej Škarpetom u
glavnoj ulozi



MEGRE I MOTKA
Žorž Simenon
Čuveni inspektor
Megre u jednom
od najzamršenijih
slučajeva



MAJČINA RUKA
Igor Marojević
Roman o sudbini
folksdojčera u
Jugoslaviji



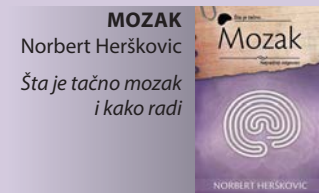
**STOLARSKA
OLOVKA**
Manuel Rivas
Ljubavna priča
u Španiji uoči
Građanskog rata



ČIK
Wolfgang Herndorf
Lep i tužan
pustolovni roman
o zagonetnim
predelima Nemačke



**GIBRALTARSKI
LJUBAVNICI**
Dominik Bodis
Špijunsko-ljubavna
priča o arapskom
osvajanju Španije



MOZAK
Norbert Heršković
Šta je tačno mozak
i kako radi



**PRONAĐENA
ATLANTIDA**
Klajv Kasler
Klasik majstora
avanturističkog
žanra



**KLIMATSKE
PROMENE**
Hartmut Grasl
Najvažnije činjenice
o klimatskim
promenama



NOVI POČETAK
Toni Parsons
Tipična
parsonsovska
gorkoslatka
ljubavna priča



SEĆAŠ ME SE?
Sofi Kinsela
Šta se dogodi kada
shvatite da vam
je preko noći život
postao savršen?



**KAO STARI KRALJ
U IZGNANSTVU**
Arno Gajger
Dirljiva priča
sina suočenog sa
bolesću svoga oca



U SENCI NARA
Tarik Ali
Fascinantan
roman o padu
Granade i sjaju
mavarske Španije



KATALINA
Markus Orts
Pustolovna
priča iz vremena
kolonizacije
Latinske Amerike

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. "Kod Vuka" (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "SKC" (Kralja Milana 48, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Terazije" (Terazije 38, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Zemun" (Glavna br. 20, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Makedonska 12, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Kragujevac" (Kralja Petra I 12, Kragujevac),
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Niš" (Voždova 4, Niš),
Delfi knjižare d.o.o. "Super Vero" (Milutina Milankovića 86a, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Kalča" (TC Kalča, lamella E, local 11, Niš),
Delfi knjižare d.o.o. "Kod sata" (Kneza Miloša 33, Valjevo),
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Čačak" (Gradsko šetalište bb, Čačak),
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Novi Sad" (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad),

Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Pančevo" (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Rodić" (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. "Zira" (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "KNEZ" (Knez Mihajlova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. "Bulevar" (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Immo" (Gandijeva 21, Beograd),
Delfi knjižare d.o.o. "Subotica" (Korzo 8, Subotica),
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Miljakovac" (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. "Banovo Brdo" (Požeška 118a, Banovo Brdo)
Delfi knjižare d.o.o. "Banovo Brdo" (Požeška 118a, Banovo Brdo)
Delfi knjižare d.o.o. "27 Mart" (Stanoja Glavaša 1, Beograd).

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Veselić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarn

pomoćnik glavnog urednika

Aleksandar Čirić

sekretarijat

Mirjana Kalezić

redakcija

Dejan Anastasijević,

Aleksandar Andić (foto), Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Čirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić (međuvreme), Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva)

Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.),

Vesna Srbinić, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;

korektori: Ana Čuk, Marija Halupka, Stanica Milošević;

lektori: Katarina Pantić,

Živana Rašković, Ivana Smolović;

daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje

www.vreme.com

Marija Vidić (urednica)

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica



**SAVET
ZA ŠTAMPU**

Brzo, besplatno, pravilno.

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

06 **Pravosuđe:** Politička volja i politika kaucije

09 **Zoom:** Politika jemstva i druge računice

10 Intervju:

Slobodan Gavrilović, sociolog i pisac

14 **Svečana sednica SO Mionica u Struganiku:**

Vojvotkinja i nove vojvode

16 **Izbori na Kosovu 2013. i Srbija:**

Ima neka tajna veza

20 **Statistika:** Migracije u Srbiji

24 **Krijumčarenje pasa lutilica:**

Mračna i masna zarada

26 **Nuspojave:** Neko je oklevetao mangupe

27 **Dodatak:** SANU – Nagrade za nauku

34 **Ljudi i vreme**

37 **Lisica i ždral:** Deset zapovesti

KULTURA

38 **Bertolt Breht:**

Nesrećna je zemlja kojoj su potrebni heroji

44 **Palić 2013:** Kako osvetliti noć

46 **Knjige:**

“Rađanje ideje univerziteta”, Zoran Dimić

47 **In memoriam:** Dragan Babić

SVET

48 **Velika Britanija:** Dan kada je rođan princ

52 **Rolingstoun:**

Terorizam, glamur i uređivačka politika

55 **Bankrot Detorita:**

Velika havarija u gradu motora

58 **Italija:** Kazahstanska lavina

MOZAIK

60 **Sedamdeset godina Kurske bitke:**

Armagedon i tumačenja

68 **Moj muški život:** Roštilj

69 **Pošta**

70 **Vreme uživanja:** Studentski grad/2014



Možemo li da očekujemo srpske zvaničnike u Zvečanu, Štrpcu, Srbici i Leposaviću onako kako smo ih gledali u Kosjeriću, Zemunu i Kovinu, u trijumfalističkim i poslovično agresivnim kampanjama? Ili će biti “učestvujemo, ali ne učestvujemo”? Je li to dovoljno za prelaznu ocenu u Briselu?

Piše: Zora Drčelić



Pitam se šta bi odlučio Bertolt Breht da je živ i zdrav i da ga Vlada Republike Srbije sa Ivicom Dačićem na čelu uz sasluženje ministra

kulture Bratislava Petkovića pozove da se nastani u Beogradu, sve u duhu približavanja Srbije Evropskoj uniji?

PIŠE: IVAN IVANJI



U 20.24 glasnik kraljevske porodice obratio se okupljenima ispred bolnice “Sent Meri” u Londonu i saopštio da se četiri sata ranije rodio princ

PIŠE: PETRA ŽIVIĆ

Na naslovnoj strani: Slobodan Gavrilović
Foto: M. Milenković



Čen Roulin i Liu Huixia iz Kine izvode skok sa 10 metarske skakaonice na Svetskom prvenstvu u plivanju u Barseloni u Španiji, 22. jula 2013. foto: Majkl Son/ AP Photo

PROGNOZA VREMENA ZA PERIOD 25. 7. 2013 — 31. 7. 2013.

23/07/13 www.meteos.rs

min°C max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
Beograd	20 ☀ 34	20 ☀ 32	20 ☀ 33	22 ☀ 35	23 ☀ 37	24 ☀ 35	23 ☀ 34
Vojvodina	16 ☀ 33	18 ☀ 32	17 ☀ 33	18 ☀ 34	19 ☀ 36	20 ☀ 34	19 ☀ 33
centralna i južna Srbija	16 ☀ 35	17 ☀ 33	17 ☀ 34	17 ☀ 34	18 ☀ 37	18 ☀ 37	19 ☀ 35

Narednih dana zbog visoke temperature hroničnim bolesnicima se savetuje oprez kao i smanjenje aktivnost na otvorenom u najtoplijem delu dana. Za sve je neophodna i adekvatna zaštita od sunca pri dužem izlaganju zbog pojačanog UV zračenja. Povećana je opasnost od toplotnog udara za osetljive osobe.



Mora li Prozor pasti

Kada kažete "kompjuter", kako izgleda "to" što zamišljate? I da li se razlikuje ako je reč o kompjuteru na poslu i vašem ličnom kompjuteru? Vaše odgovore na ovo pitanje uskoro će tražiti oni koji istražuju tržište za račun proizvođača računara i softvera, jer se tamo dešava verovatno najveća promena u poslednjih trideset godina.

Kompjutere, onakve kakve smo znali, sa tastaturom, monitorom, kućištem i šumom kablova, pa i one koji sve to imaju u jednom komadu (laptopove) sve manje ljudi kupuje. U poslednjih petnaest meseci prodaja konstantno opada bez nekog jasnog znaka kada bi to moglo da prestane. Tačnije, gledajući porast prodaje tableta, jasno je ko ubija siroti stari pi-si.

A uz pi-si, zna se, ide i *Windows*, možda i ceo Majkrosoft. Ako je uspeh kompanije osamdesetih i devedesetih bio meteorski, onda bi takav mogao da bude i njen pad u ovoj deceniji, sem ako rukovodstvo ne pronade način da preživi. Pretnja je ogromna, svet se promenio. Bolje rečeno, naše potrebe su iste samo što sada postoje uređaji i programi koji ih bolje zadovoljavaju. Pre desetak godina, recimo, baka i deka kojima su deca i unuci živeli u Kanadi morali su da kupe kompjuter da bi sa njima jeftino komunicirali. To je podrazumevalo i da nauče ponešto o tome kako se sprava pravilno uključuje i isključuje, kako se ulazi u program, podešava. Obično su negde, pored, držali papir sa rukom ispisanim uputstvom.

Danas oni koriste tablet ili mobilni telefon gde je dovoljno da prstom dotaknu sličicu na ekranu (ikonu) i stvari počinju da se dešavaju praktično same. Naravno da prodaja kompjutera ne zavisi od najstarijih korisnika, ali ovaj primer zgodno govori o tome kako se gube celi segmenti tržišta u korist neke druge tehnologije. A segment po segment vodi ka ponoru.

Početkom devedesetih Majkrosoft je već napravio jednu ozbiljnu grešku, potcenio je internet. Dopustili su da ih drugi dramatično preteknu na tom polju jer oni nisu videli razlog zašto bi bilo ko povezao svoj računar sa komšijskim. Pa da mu ovaj viri preko plotu u hard-disk. Brzo su se otreznili i već sredinom devedesetih internet im je postao prioritet svih prioriteta. Moglo im se, jer je tada devet od deset računara radilo na njihovom operativnom sistemu. Danas su oni samo jedna od opcija na promenjenom tržištu, a dozvolili su sebi da ponovo zakasne u tablet revoluciju.

Prošle nedelje najcitiranija vest u tehnološkom svetu bilo je snižavanje cena Majkrosoftovih surfejs tableta sa *Windows RT* softverom za oko trideset odsto. To je pokazatelj ozbiljnog problema jer, recimo, Epl nikada ne spušta cenu, već umesto toga izbacuje novi uređaj. Ko jednom kupi ajfon za tri stotine dolara nikada više neće dati 450 koliko košta najjeftiniji izvan ugovora.

Sa sadašnjim tržištem sasvim je zamislivo da Majkrosoft u narednih pet godina dramatično posrne pred androidima i Epl spravama. Baš kao i Nokia, inače njihov partner na tržištu mobilnih telefona. Ohrabrujuće je to što nokia sa *Windowsom* idu dobro, ali na malom segmentu tržišta.

Šta je loše u tome ako jedan div propadne? Loše je to što je omasovljenje računara bilo moguće jer smo imali, praktično, jedan operativni sistem. Naučiš *Windows* (DOS) i znaš da radiš na svakom kompjuteru. Kako bi išlo da smo imali ozbiljnu konkurenciju može da zamisli svako ko je android zamenio za ajfon, blekberi ili *Windows* telefon (i obratno). Mogućnost izbora je sjajna stvar, sve dok ne moraš lično da se opredeliš.

ZORAN STANOJEVIĆ

Kafanski luk

Arhitekta i pisac iz Kalgarija Aleksandra Veljović-Čeklić u tekstu "Hello, bre", u "Politici", duhovito skreće pažnju na gomilu, kako kaže, *srbliš* izraza koji testerišu mozak u raznim našim TV emisijama, kao što su *kontrol frik*, *fešn spot*, *lajf kouč*, *veding šou*...

O *koučingu*, treningu za uspeh, već smo nešto ovde nagađali. *Frik* je socijalno neprilagođena osoba, čudak. *Veding šou* to je, nadajmo se, nešto u vezi sa svadbom, s nečim što dolazi posle prstenovanja, veridbe – koja se po niški zove *golem nišan*.

Aleksandra pominje i vlasnika neke modne agencije koji je pričao o najboljem *autfitu* za jesen i zimu, o bogatom *selekšnu* i savetovao devojke da izbegavaju kafanski luk. "Mislio je valjda na izgled, ne na salatu!?", piše Aleksandra.

Spoj je zgodan. Tu se *luk*, stari žargonski izraz za izgled, meša s miris' našeg luka, koji je odraz sirotinje (za novčanicu deset dinara se govorilo "*lukac*") i prostakluka (jedna vrsta luka viri iz guzice onih za koje hoćemo da tvrdimo da su prosti).

Ali, šta je *kafanski luk* u žargonu tih naših brbljivih lidera javnog mnjenja? Izgled kafanske pevačice!? U starom žargonu za to časno mučeničko zanimanje bio je rezervisan potcenjivački izraz *pevaljka*? U svetu estrade to je dovelo do izvesnog klasnog trvenja – one koje misle da su pevačice, za koleginice su govorile da su *pevaljke*? U međuvremenu, mučenički svet koji zarađuje tako što pevanjem teši ljude kojima je do kukanja, kao što vidimo, pokazuje da je spreman na svakojaka poniženja, na teror tabloida i paparaca, na zadovoljavanje voajerskih perverzija TV-rijaliti-gledalaca, jer publicitet je "zakon", nešto iznad morala i digniteta.

Taj svet je opsednut *autfitom* (engl. *outfit*), onim što smo nekad zvali garderoba. Znaju oni šta je *in*.

No, da li ti stilisti savetuju naše političare da izbegavaju kafanski luk?

MILAN MILOŠEVIĆ

Politička volja i

Priča o kauciji Miroslava Miškovića je zaista unikatna i nema veze sa običajima našeg beskrajno razbarušenog pravosuđa. Čudnovato je, u prvom redu, što mu je sin pušten mnogo ranije na slobodu, makar i sa nanognicom, kao npr. Ceca Ražnatović ili bivši vlasnik "Kurira" Radoslav Raja Rodić. Mišković je, ipak, za sve to vreme sedeo u pritvoru: te može uticati na svedoke, te može pobeći, može bilo šta, ovo ili ono

Miroslav Mišković je ovoga utorka, kad se zaključuje ovaj broj "Vremena", zahvaljujući kauciji od 12 milijuna eura izašao na slobodu: da se brani, ne da bude oslobođen eventualne krivične odgovornosti.

Osim te činjenice, tu je i ona da je tek u nekoliko slučajeva naš, srpski sud, prihvatio jemstvo: sjećamo se Sretena Jocića sa 300 hiljada eura (koje mu je, navodno, osigurao prijatelj, koji nema veze sa Miroslavom Markovićem koja mu je za sitnu lovu iznajmila kuću u situaciji u kojoj on zarađuje mjesečno oko 600 eura), prisjetimo se i Jezdimira Vasiljevića, čija je kuća – jemstvom opterećena – otišla na doboš, jer se udaljio iz zemlje nakon što je jemstvo dao.

Zakon kaže da jemstvo može biti dato isključivo onda kad se pritvor određuje zbog opasnosti od bijega: onda osumnjičeni ili okrivljeni mora nadležnima predati svoj pasoš, ali i neki iznos novca, nekretninu ili nešto slično, kao garanciju da neće pobjeći. Ima još uvjeta: da djelo za koje se isti tereti ne "vuče" za sobom više od deset godina zatvora, kao i to da ne postoje teške okolnosti krivičnog djela koje je počinio.

SLUČAJEVI I SITUACIJA

Hajdemo sada, prije "slučaja Mišković", ustanoviti dosadašnju praksu. Na primjer, Sreten Jocić, u ona doba izručen iz

tuđe države u našu, koga nitko nije pitao od kojih poslova živi, kome plaća porez i ne bi li se od njega moglo tražiti više od 600 eura mjesečno, od kojih navodno živi; taj iznos, inače, nipošto ne podupire njegov životni stil – kad je na slobodi. Do danas ništa o tome ne znamo, osim čuđenja sudija koji kažu da oni, da ih je itko pitao, ne bi baš tako odlučili.

Tu je gazda Jezda, kojem je prihvaćeno jemstvo na kuću: usprkos tome je pobjegao, dalje se zna, vratio se, umro i nitko nimalo pametniji, niti država niti oni kojima je ostao dužan. Tu su, nadalje, Bogoljub Karić, Stanko Subotić i Slobodan Radulović, sa idejama da čak mnogostruko povećaju jemstvo državi da će ipak doći do suda, a neće potom pobjeći (Subotiću je to uspjelo posljednjih dana). Jedini je zakonski problem u tome što se moraju pojaviti pred srpskim pravosuđem: moraju doći, moraju se suočiti s rješenjem o određivanju pritvora i moraju izaći pred nadležnog suca, bilo istražnog, bilo raspravnog. U slučaju onih protiv kojih je u toku istražni postupak, moraju po Zakonu o krivičnom postupku izaći pred istražnog suca, koji će odlučiti o njihovoj ponudi za kauciju. Ako je optužnica već podignuta, moraju se predati našim pravosudnim vlastima, odguiti malo pritvora i potom kauciju jemstvo predložiti sudskom vijeću.

Današnja je situacija ovakva: Karića još nema, Radulovića također, dok je



Subotiću prihvaćeno jemstvo – iako se nije pojavio pred nadležnim sudom – pak će stići, kako tvrde tabloidi pozivajući se na njegove advokate, u septembru pred sud i – opet kako tvrde – dokazati svoju nevinost.

Inače, prisjetimo se, najnoviji Zakon o krivičnom postupku (još nije u cjelini stupio na snagu) imao je ideju da će se promijeniti i institut jemstva: ubuduće ne bi trebalo biti da, kao dosad, oni koji

politika kaucije



ODBRANA SA SLOBODE: Miroslav Mišković

foto: Reuters

jemstvo predlažu, licitiraju s nekim iznosima. U buduću, cijenila bi se sva njihova imovina i prihodi, pa bi sud sam mogao odrediti cifru kao zamjenu pritvora i boravka na slobodi za neke bogatune, čak i naše, koji tvrde da svoju privremenu slobodu mogu dobiti za neki sitniji iznos, umjesto za ono što stvarno posjeduju.

Tako bi, na primjer, teško Joca Amsterdam mogao pričati o svojih 600 eura

mjesečno koje prihoduje i teško da bi mu olakotna okolnost bila da kao podstanar živi u kući Mirjane Marković...

Ima istraživanja sudske prakse koja kažu da naši sudije baš i ne vole tu priču sa kaucijom, dok s druge strane jako vole – kad im se kaže – da sudski ustanove “nanognice”, od Cece do Miškovića mlađeg, na primjer. Zašto, teško je pravno i nepravno protumačiti.

SPECIJALNO TUŽILAŠTVO I FAKTORI

No, bez obzira na cijelu egzegezu, priča o jemstvu Miroslava Miškovića je zaista unikatna i nema veze sa običajima našeg beskrajno razbarušenog pravosuđa. Čudnovato je, u prvom redu, što mu je sin pušten mnogo ranije na slobodu, makar i sa nanognicom, kao npr. Ceca Ražnatović ili bivši vlasnik “Kurira” Radoslav Raja Rodić.

Sudska statistika jemstava

Prvi osnovni sud (Bivši I,II,III,IV i V opštinski sud)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ukupan broj prihvaćenih jemstava u toj godini	16	13	19	20	16	18	14	17	6	13	10	7
Ukupna vrednost prihvaćenih jemstava	249 820 DEM	69 550 DEM	316 560 EUR 6 000 USD	82 500 EUR 5 000 CAD	55 000 EUR	72 500 EUR	82 700 EUR	165 500 EUR	39 100 EUR	99 300 EUR	162 000 EUR	122 500 EUR
Najviša vrednost prihvaćenog jemstva	100 000 DEM	50 000 DEM	250 000 EUR	12 000 EUR	5 000 EUR	15 000 EUR	30 000 EUR	50 000 EUR	30 000 EUR	25 000 EUR	100 000 EUR	60 000 EUR
Najniža vrednost prihvaćenog jemstva	3 000 DEM	1 500 DEM	500 EUR	1 000 EUR	500 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR	1 000 EUR	2 000 EUR	1 500 EUR
Broj vraćenih jemstava	8	3	9	8	11	12	9	4	1	1	/	/

(IZVOR CINS: IZ STRAHA OD OSUDE JAVNOSTI, SUDIJE NE PRIHVATAJU JEMSTVA)

■ Sudije s kojima smo pričali slažu se da je odluka o Miškovićevoj kauciji u evrima-dinarima i isključivo u kešu – politička; dosad su svi zalagali nekretnine, hipoteke koje su polagali osumnjičeni ili optuženi, njihovi prijatelji ili rodbina, bilo ko...

Mišković je međutim za sve to vrijeme sjedio u pritvoru: te može utjecati na svjedoke, te može pobjeći, može bilo što, ovo ili ono... Za sve vrijeme šuti on, šute advokati koje je angažirao osim povremenih sterilnih saopćenja o nevažnim stvarima.

Ako i pristanemo, sa potpuno pravnog stanovišta, da je Mišković – mlađi, već odavno na slobodi, pa i stariji koji je tek ovog utorka otpušten na slobodu – mogao utjecati na svjedoke, tu je riječ o efikasnosti sudskog postupka: mogli bi ti naši sudije, tužioci još više, malo efikasnije raditi svoj posao, a ne da razvlače mjeseci-ma i mjesecima ono što im se naredi s više instance. Kad je o bijegu, eventualnom, riječ, onda vidimo kako nam stoje ostale službe: ako nam rade graničari i policija, teško da će netko tko je svoj pasoš predao nadležnima moći preko grane; uostalom, nadležni su Miškoviću (i raznim drugima) odavno mogli oduzeti pasoš, staviti na liste *non grata* naših domaćih putnika preko grane, nije im trebao neki datum ovog kasnog jula...

U cijeloj toj stvari imamo sasvim sigurne činjenice: da se Specijalno tužilaštvo za organizirani kriminal, ma tko posljednjih godina bio na njegovom čelu, uglavnom vodi principom "političke volje". Točnije, ako im ne kaže, ranije Snežana Malović ili netko iznad nje, a danas neprikosnoveni Aleksandar Vučić, oni neće podići optužnicu za bilo što, zloupotrebu službenog položaja ili nešto mnogo više. Kad ustanove "političku volju", onda može što god, pogotovo kad im spominjani Vučić – dio izvršne vlasti, inače – kaže da će najdalje u idućih godinu dana postupak protiv Miškovića (tu upišite ime koje vas više zanima!) biti završen.

U takvoj konstelaciji imamo odluku o puštanju Miroslava Miškovića na slobodu: ona nije pravna, ona je sasvim politička. Da nije, ne bi odluka bila da on položi 12 milijuna eura – e pazimo sad! – u dinarskoj protuvrijednosti, što je učinjeno u ponedjeljak, tri dana prije no što ove novine izlaze. U utorak, kad nastaje ovaj tekst, već se promijenio devizni kurs, u

četvrtak kad će ove novine biti na kioscima situacija s kursom je još neizvjesnija. A tek za godinu, dvije ili četiri – jer taj je novac Miškovićev, ma kako krivični postupak završio – država Srbija će biti na gubitku.

KOMŠIJA I NJEGOVA KRAVA

Ovo je, naime, prvi slučaj da sud odlučuje da se jemstvo daje u čistom kešu i eurskom iznosu, ali u dinarskom pologu po (srednjem) tečaju na dan kad se jemstvo polaže. Sve dosad, ne samo u Srbiji, nego i u regiji i državama na temelju kojih smo počeli praviti sudsku praksu u toj stvari, prihvaćalo se jemstvo u bankarskim garancijama, hipotekama na kućama i umjetninama... Sve do Miškovića, kojem rekoše: samo 12 milijuna eura u dinarskoj protuvrijednosti, u državi koja drži do svoje nezavisnosti i sve, osim onoga za građane računa u eurima, nenarodnoj i neustavnoj valuti.

Sudije s kojima smo pričali – jasno je zašto neće javno istupiti, pod vlastitim imenom – slažu se da je ova odluka o jemstvu u eurima-dinarima i isključivo u kešu politička; dosad su svi zalagali nekretnine, hipoteke koje su polagali osumnjičeni ili optuženi, njihovi prijatelji ili rodbina, bilo tko... Ovo je prvi slučaj da se baš isključivo novac traži i sad se postavlja pitanje: zašto je to politika?

Zato što će taj novac, tih nama običnim nezamislivih 12 milijuna eura, biti obezvrijeđeno u vrijeme kad će se Miškoviću starijem taj novac vraćati, bez obzira na presudu, oslobađajuću ili osuđujuću. Hrvatski advokati Anto Nobilo i Čedo Prodanović, koji imaju iskustva sa vrlo sličnim slučajevima (npr. Prodanović kao branitelj bivšeg premijera Ive Sanadera), upozoravaju na to da se, umjesto keš novca, moglo naći drugih garancija za Milorada Miškovića. Ovako, tih njegovih 12 milijuna eura završit će u sudskom pologu: sud neće to staviti u banku, neće biti nikakvih kamata na polog, sve će trajati nekoliko godina, a nakon toga će Mišković – ma kakva bila presuda, jer ovo je jemstvo samo za to da on neće "zbrisati" iz zemlje i biti nedostupan nadležnom sudu – moći pravdu tražiti (i novce) i na našem Ustavnom, i na Međunarodnom sudu za ljudska prava u Strazburu, gdje smo ionako kao država "dužni kao Grčka",



Politika jemstva i druge računice

Novac za Miškovića nije stigao sa Kipra, već iz tekućih, živih transakcija Kompanije koju bi neko da ubije da bi politički bio živ, živahan bolje je reći. Iz Kompanije najavljuju tužbu protiv medijskih špekulacija da je novac došao sa of-šor računa.

Ja ne bih imao poverenja u sud koji umesto da se drži onog slova zakona koje ide u korist okrivljenog, ako je to zakonski dozvoljeno, donosi odluku koja okrivljenom otežava položaj. Sud je, u suštini, doneo posebnu uredbu po kojoj je Miroslav Mišković, da bi se branio sa slobode, platio jemstvo koje nije zabeleženo u istoriji bilo čijeg pravosuđa.

Posebno odeljenje Višeg suda u Beogradu odredilo je u prošli petak da će okrivljeni vlasnik Delta holdinga Miroslav Mišković biti pušten da se brani sa slobode nakon pružanja dokaza da je položeno jemstvo od 12 miliona evra u dinarskoj protivvrednosti u depozit suda. Obaveza je okrivljenog da jemstvo uplati u gotovini.

Ako baš i nije jasno kako je određena suma od 12 miliona evra, vrlo je prozirno da je odluka suda o uplati u gotovini, osim što je odluka bez presedana, doneta na osnovu "slobodne sudijske procene" da će takvom merom da steknu neki poen tamo gde treba.

Pokazivanje volje da se Miškoviću zagorča život u osnovi je novog srpskog populizma i, nažalost, jedini opipljivi dokaz, razumljiv narodu, da se ovde neko bori protiv korupcije.

Na stranu sad što u ovom predmetu nije uopšte reč o korupciji, ali ko te pita kad hapse bogate i moćne.

Zakon inače to ovako definiše: "Jemstvo se sastoji u polaganju gotovog novca, hartija od vrednosti, dragocenosti ili drugih pokretnih stvari veće vrednosti koje se lako mogu unovčiti i čuvati, ili u stavljanju hipoteke za iznos jemstva na

nepokretna dobra lica koje daje jemstvo, ili u ličnoj obavezi jednog ili više građana da će u slučaju bekstva okrivljenog platiti utvrđeni iznos jemstva."

Posebno odeljenje ovaj put se posebno istaklo prenebregavajući svaki drugi mogući oblik jemstva, već traži keš i to

dinarski. Možete li zamisliti koliko je teško, pa čak i Miškoviću, da pronađe milijardu i 360 miliona dinara da bi posle sedam meseci i 11 dana pritvora stekao pravo da se brani sa slobode. I koliko to košta?

Novac nije stigao sa Kipra, već iz tekućih, živih transakcija Kompanije koju bi neko da ubije da bi politički bio živ, živahan bolje je reći. Iz Kompanije najavljuju tužbu protiv medijskih

špekulacija da je novac došao sa of-šor računa.

Kako je neko već primetio, Mišković je biznismen, a nije Kir Janja, odnosno novac drži u poslovima, a ne ispod kreveta. Kad je onomad porodica plaćala otkup u iznosu od sedam miliona maraka nakon Miškovićeve otmice, pozajmili su novac od Narodne banke Srbije. Ovaj put ta su vrata zatvorena, ali naći će se banaka koje će uz sigurnu hipoteku pozajmiti Miškoviću te pare, samo niko neće znati koliko je šajlokovska kamata u toj trgovini.

I kad dođe vreme da se taj novac vrati, bilo da Mišković krene na izdržavanje kazne, bilo da bude oslobođen, sud neće reći da vraća 12 miliona evra, već će da vrati milijardu i 360 miliona dinara. Koliko će posle par godina, koliko ovakvi procesi traju, to vredeti u evrima?

ako je ta usporedba uopće primjerena. I cijelu će tu priču ponovo, po tko zna koji put, platiti građani, samo zato što je politička volja tako htjela.

Jednom portalu ovih dana je advokat Toma Fila rekao: "Ne znam da je ikada postojala opasnost od Miškovićevog bekstva, jer da je hteo – pobegao bi. Opasnost po javnost je stvar koja traje, ali ne zauvek. Ali, meni smeta priča o evrima u protivvrednosti u dinarima! U Srbiji

je platežno sredstvo dinar. U Zakonu o krivičnom postupku nigde se ne kaže da će se garancije odrediti u evrima i da se plaćaju u dinarskoj protivvrednosti.

Ako stavljate u priču evre – šta vi to radite? To je moralno pitanje.

Evo šta će da se desi: položeni dinari će ležati tri-četiri godine, možda i više, jer ko zna koliko će trajati suđenje, pa će posle tog roka Miškoviću da se vrati njegov depozit koji neće biti 12 miliona evra u

dinarskoj protivvrednosti, nego mnogo mnogo manje – jer će vrednost dinara da padne. Dakle, ovo je igra sa stavom: da komšiji crkne krava", kaže advokat Fila.

Tu se nema što dodati, u svemu je obilje nepravde zbog trajne političke volje i potpunog nedostatak pravde za sve kojima je Mišković ili netko sličan njemu oličenje vlastite nepravde.

Ili obrnuto, nama građanima sve je isto. ¶

TATJANA TAGIROV



DISKRECIJA: Izlazak Miškovića iz zatvora

foto: A. Andić

Glasnici novog posl

Nema više da najbolji proizvođač mleka bude onaj koji vodi selo, nego vodi ga bašabozluk. Nema više da najbolji profesor bude direktor gimnazije, nego onaj koji je nečiji pion. Nema toga da najbolji novinar bude glavni urednik centralnih novina, nego bude onaj koji je najposlušniji. Nema kritičnog duha društva – gde vam je sada Sociološko društvo Srbije, gde je Udruženje književnika Srbije, gde su ta staleška društva, gde su sindikati? Kad je sve to ubijeno i atomizirano, onda možete i da manipulišete tim društvom

Dvonedeljna polemika u dnevnom listu "Danas", inicirana otvorenim pismom Gojka Tešića Aleksandru Vučiću, kojim mu skreće pažnju na neke promene u "Službenom glasniku" nastale otkad je za v.d. direktora tog javnog preduzeća postavljen Radoš Ljušić, istakla je nekoliko bitnih tema ovdašnje kulture i politike: odnos vlasti prema knjizi, prema izdavaštvu, omalovažavanje intelektualnog rada, degradaciju kulturne elite, nepostojanje departizacije, moć moći ... Takođe, polemika je podsetila i na otvoreno pismo srpskih intelektualaca kojim su oko pet stotina potpisnika različitih političkih opredeljenja dali podršku Slobodanu Gavriloviću, bivšem direktoru "Službenog glasnika", pa je tako, nehotice, istakla njegove zasluge za uspehe tog javnog preduzeća i srpskog izdavaštva.

Slobodan Gavrilović je postao profesor sociologije u 25. godini, član je Demokratske stranke i njenog glavnog odbora od 1990. godine, bio je potpredsednik DS-a u četiri mandata, od 2007. do 2012. godine bio je direktor i glavni i odgovorni urednik "Službenog glasnika". Napisao je deset knjiga, najpoznatije su priređena dela Živojina Pavlovića u šest izdanja i roman *Dželat*.

"VREME": Vi ste se samo jednom uključili u polemiku iako vas je sadašnji v.d. direktora "Službenog glasnika" Radoš Ljušić, direktno ili posredno, u svakom tekstu optuživao za gubitak i loše poslovanje kuće. Zašto?

SLOBODAN GAVRILOVIĆ: Iskreno vam kažem: uopšte me ne interesuje šta priča ta individua. Da plaćam porez na to šta on priča ja bih se ozbiljno zabrinuo, a pošto ne plaćam... "Glasnik" je imao dobit od 300 miliona dinara za pet godina koliko sam ja bio direktor. Ja mu želim da ostvari tu dobit. Ako mu to uspe, neka se tada oglasi! Zaposlili smo 200 ljudi od kojih je 100 novih trgovaca, a ne 100 novih knjigovođa, i 30 ljudi u štampariji za drugu smenu, za proizvodnju. A on je za par meseci otpustio 60 ljudi. U ovom teškom vremenu najlakše je otpustiti ljude. Prosek plata u "Glasniku" je bio oko 65.000 dinara, što je u našim uslovima vrlo dobra plata. Te plate nisu obezbeđivane iz državnog budžeta. Mi smo uveli sve standarde poslovanja, i svi su poništeni: standarde kvaliteta, grafičke standarde, standard bezbednosti informacija – da ga je zadržao, ne bi se desilo sa maturskim testom ovo što se desilo. Mi smo sistem izgradili, a on ga je zaustavio i uspostavio

svoj: moja volja je zakon. To ne može.

Međutim, sve to nisu teme kojima povodom "Glasnika" vi treba da se bavite. Za mene, kao sociologa, ključni problem je društvo u kome takva individua može biti na tom mestu. To je moj problem, zato što živim u tom društvu, a problem društva je što ono lagano, ali sigurnim koracima, ulazi u diktaturu. Jedan od tih puteva može biti i fašizam, jer mu pogoduje postojeća socijalna osnova: beda,



ušništva



Foto: Milovan Milenković

nezaposlenost, izuzetno težak život ljudi. Sve to može da pogoduje jednoj demagoškoj priči koja se zaklanja iza fraza i parola. Eto to su ozbiljna pitanja! Ja ne znam zašto su vaše glave u pesku? Zašto se ne pitate kuda to ide Srbija? Zašto je Srbija u magli? Zašto Srbija nema nijednu koncepciju – obrazovanja, kulture, poljoprivrede, energetike, saobraćaja, ničega! To su važna pitanja! Kakav Radoš Ljušić, kakav Slobodan Gavrilović! Naši ključni

problemi su ekonomski, Srbija je bez ijednog ozbiljnog stajnog mesta, ona je u vazduhu, ništa ne vidimo, ni kuda idemo ni s kim idemo, ni gde se sada nalazimo. To su pitanja na koja treba tražiti odgovore!

Da li vi znate odgovore na ta pitanja? Demokratska stranka je bila osam godina na vlasti pa samim tim i u prilici da postavi koncepciju svih grana koje nabrajate.

Zar vi mislite da ja svoju stranku

izuzimam iz kritike? Sve 23 godine bio sam jedan od najkritičkijih članova stranke, ali samo unutar nje. To je bilo moje pravilo. Ne bih je izuzeo ni iz čega o čemu sam govorio, u nečemu je čak odgovornija od ostalih. Međutim, kada bismo analizirali deo po deo onoga što je urađeno, DS ima dosta i zasluga. Odnos prema kulturi, na primer, nije bio uvažavajući i zato smo platili cenu. I dobro je što smo je platili. Ja se nadam novim vizijama, novim



politikama. Jer politika DS-a zasnovana krajem osamdesetih godina je potrošena, sad je troše naprednjaci i socijalisti. Ali ideologija naša je ostala ista. U ovom trenutku za DS je veoma lekovito da bude u opoziciji, da se oslobodi svih onih koji su njeni članovi zbog interesa, koji nemaju ideje, koji su tu zato što žive od politike, a da zadrži one koji žive za politiku. Ja sam juče bio u jednom selu, Veliki Borak, tamo je bila prva naša vlada 1805. godine. I tamo je jedan čovek zasadio 7,5 ha lešnika. Razmišljanje da velike parcele jesu budućnost Srbije je pravo razmišljanje. Treba nam takva Srbija, a ne Srbija sa parcelama od 30 ari. Da li nam treba Srbija koja tih 7,5 ha obrađuje na moderan način ili Srbija koja će ih motikom kopati? Ja hoću ovu modernu Srbiju. Ljudima kao što je taj čovek iz Velikog Borka država treba da pomogne i treba okolina da ga prihvati, a ne da zavidi njegovom uspehu.

Ista poruka se, verovatno, odnosi i na omalovažavanje intelektualnog rada koje je jasno izraženo u polemici o "Službenom glasniku". Naime, Radoš Ljušić insinuiira da "Glasnikovi" urednici nisu zaslužili honorare za posao koji su obavljali. Šta vi mislite?

U okvirima te teme ključni problem u Srbiji je kriza elite. Mi nismo uspeli da izgradimo elitu još od početka moderne Srbije. Stalno su bile ili dinastičke borbe ili borbe radikala i naprednjaka u 19. veku ili borbe komunista i antikomunista ili borbe republikanaca i monarhista ili partizana i četnika, stalno neke borbe u kojima je najviše stradala pamet ovog društva i ove države. I zato imamo krizu elite. Nema više da najbolji proizvođač mleka bude onaj koji vodi selo, nego vodi ga bašabozluk. Nema više da najbolji profesor bude direktor gimnazije, nego onaj koji je nečiji pion. Nema više da najbolji advokat bude sudija, nema toga da najbolji novinar bude glavni urednik centralnih novina, nego bude onaj koji je najposlušniji. Nema kritičnog duha društva – gde vam je sada Sociološko društvo Srbije, gde je Udruženje književnika Srbije, gde su ta staleška društva, gde su sindikati? Kad je sve to ubijeno i atomizirano, onda možete i da manipulišete tim društvom. Srbija je imala elitu u vreme Vladimira Jovanovića, Bože Grujovića, ali nije uspela. Nije

uspela zato što neće Božo Grujović nas osloboditi od Turaka, nego Karađorđe, ali s Karađorđem nikada ne bismo dobili pravnu državu – to možemo samo s Božom. To je taj problem, da spojimo i Božu i Karađorđa, da budemo i oslobodilačka Srbija i pravna država. Krajem 19. veka smo imali elitu, ali opet se nisu spojile dve stvari: imali smo jedan od najboljih ustava u Evropi, a mnogi su bili protiv izgradnje železnice. Znači: nema modernizma, a ima institucionalizma. A u vreme komunista nema institucionalizma, a ima privrednog razvoja. U vreme Tita ima novca da se bolje živi, ali nema slobode duha. Ja bih hteo da mi živimo u jed-

■ **"Meni je žao što su danas na vlasti sve nesrećni ljudi – pitajte ih slobodno, niko od njih nije srećan! Zašto? Samo častan čovek može biti srećan. Zato nije čudno što su nesrećni"**

noj zemlji u kojoj može da se slobodno peva, slobodno piše, a da ima da se radi. Zašto vi u novinama ne pomognete da se izgradi srpski san? Pričamo o američkom snu, a o čemu mi sanjamo? Ili smo stalno u dubokom snu bez pravog sna.

Smatra se da je "Službeni glasnik" žrtva departizacije. Međutim, priznaćete, tu pojavu su u ovom veku uvele demokrate, a SNS je samo nastavio tu praksu.

Dok god postoje javna preduzeća, čelne ljude će postavljati partije. S konkursom, ili bez. Zato treba da bude što manje javnih preduzeća, i da dođe do promene sistema. Ne može preduzeće da bude zavisno od volje pojedinca, doći će do zloupotrebe kad-tad. Nismo imali sistem ni u vreme kad je DS bio na vlasti, niti ga imamo sada. Ne abolimam ja sada DS, on

je samo možda veštije postavio sposobnije ljude na čelna mesta, ali i to je pitanje, jer je imao veći kapacitet, ali sistem je bio isti kao danas. Tu ja vidim problem, a ne u personama. Problem je kako može da se desi da u jednom društvu dođete na mesto upravljanja velikim preduzećem, a da niste dali nikakav projekat? Hoćemo li da gradimo knjižare u Srbiji kao što je htela vlada koja je mene postavila u "Glasnik", ili ćemo da ih zatvaramo kao što hoće ova vlada? Hajde da se odlučimo. Je li knjiga samo roba, ili je roba, ali i nešto više od toga? Da li je izdavaštvo potrebno jednoj državi za razvoj njenog identiteta ili nije? Da li svake godine treba da se menjaju uslovi za otkup knjiga? U Hrvatskoj je isti model 15 godina, a ovde nijedan izdavač ne zna šta ga čeka sutra. Bilo koja vlada da bude na vlasti, neophodan je postojan sistem, a ne da svaka vlada ima svoj. O tome vam govorim.

U intervjuu "Vremenu" (br. 914) izjavili ste da su kulturni poslenici najodgovorniji za kulturu. To, zar ne, važi i sad – odgovorni su i za sudbinu "Službenog glasnika". Međutim, pitanje je ko će pobediti u ovom momentu važnom po "Glasnik": vlast ili inteligencija?

Jeste, ali ne znamo odgovor dok ne probamo. Probajmo, ne smemo da budemo uplašeni, niti smemo da kažemo – mi to ne možemo. Granice ljudske su nesaznate i promenljive: svojevremeno je čovek skakao u dalj 7 metara, a koliko danas skače? Tako je u svim oblastima. Zato mi ne možemo da kažemo šta ne možemo. U teškoći se vide ljudi, u dobrom je lako dobar biti. Al' sad je teško vreme, sad se vidi ko je kakav. *Ne pada sneg da pokrije breg*, pa je tako i ova polemika pokazala ko je šta. Pokazala je da ne možete laž da zamenite za istinu! Ne možete! Sto puta da je ponovite, ne možete! Nikad laž ne može biti istina, niti zlo može biti dobro. Ja znam da je dobro krhko, a da je zlo jako i moćno, ali znam da je dobro svojom krhkoću istrajnije, dugoročnije, dugovečnije, zato što ima u sebi ljubav. A ona je mnogo šira i veća i jača i snažnija, nego zlo koje u kratkom vremenu može biti jako, veoma opako, veoma vešto, i veoma nasilno. Ali, ničija ne gori do zore. Sad prete zatvorima, ljudima prete. Dajte sisteme, a ne strah. Ko vlada na strahu, loše

završi. Milošević je politički ponikao na Kosovu, pa je tu i stradao. Pa i ovi su ponikli politički na korupciji, tu će i stradati. Daj Bože da ja pogrešim, biću srećan.

Vaše knjige o Živojinu Pavloviću, intelektualcu i revolucionaru pre Drugog svetskog rata, i roman Dželat govore o vašoj posvećenosti istini. Kakva je pozicija istine danas i ovde?

Dželat i žrtva su moja tema, moj život. Posvetio sam 15 godina žrtvama, a onda narednih 15 dželatu. Istraživao sam i jedno i drugo da pokažem taj odnos, ali kroz vladaoca. Vladalac je taj koji muti. Kolja Mićović je pišući o Mocartu optužio Mariju Tereziju za smrt kompozitora, a ne Salijerija, što je uobičajena predrasuda. Vlast svađa pametne ljude, svađa intelektualce, i kad u tome uspe, ona slavi. Tako je u svakoj zemlji sveta, pa i u Srbiji. Eto, to je odgovor o poziciji istine. Ali: vlast treba stalno da strepi od kritičke reči, mora da drhti od kritike, da drhti od čoveka, da drhti pred slobodom, moraju da pokažu da li su ljudi ili neljudi. Moramo da im kažemo: vi upravljate zemljom, ja kao individua mogu da radim šta hoću, ali ako se bavim javnim poslom, onda moram biti veoma pažljiv da ne povredim one koji su nevini. Meni je žao što su danas na vlasti sve nesrećni ljudi – pitajte ih slobodno, niko od njih nije srećan! Zašto? Samo častan čovek može biti srećan. Zato nije čudno što su nesrećni.

Među oko 500 potpisnika pisma podrške vama kao direktora "Službenog glasnika", bili su intelektualci različitih i suprotnih opredeljenja: Dobrica Ćosić, Svetislav Basara, Milan Vlačić, Slobodan Šijan, Mileta Prodanović, Nebojša Popov, Kosta Čavoški, David Albahari, Emir Kusturica... Čime ste ih to okupili?

Ja sam njihove potpise doživio kao podršku "Glasniku" i izdavaštvu, kao podršku kreativnosti, agilnosti, umetničkoj hrabrosti da se ne svedemo na jedno, nego da budemo skup različitosti. Mi smo hteli da pokažemo širinu. Da naš saradnik može biti i desničar i levičar, i monarhista i republikanac, i mondijalista i

nacionalista, ali pod uslovom da njihov rad podrazumeva kvalitet. Eto, to je prepoznala kulturna javnost, i to ona hoće da brani, to joj treba kao hleb. Ta velika grupa ljudi je prepoznala "Glasnikovu" slobodu izraza, slobodu umetnosti. Razmišljanje po modelu "ja sam vaš prijatelj i istomišljenik, a ostali ne mogu da prođu" je bilo u vreme Broza! Neću takvu politiku, hoću politiku u kojoj svi možemo biti ravnopravni ako smo kvalitetni. Kažem vam: sloboda je privukla te ljude. I to je meni najveća nagrada za rad u "Gla-



sniku". Šijan je pola godine proveo kod nas dok je pripremao knjigu *Filmski letak* i rekao da nikada nije doživio da ga od portira do direktora ljudi tako fantastično prime. Meni je to bitno! Meni je to, kao i mojim saradnicima, najveća nagrada i da su ljudi prepoznali tu orijentaciju "Glasnika", tu koncepciju.

Još samo da država, odnosno vlast koja je postavila Radoša Ljušića za direktora, prepozna to isto...

Kad god smo napadali Miloševića, zamerano nam je da napadamo Srbiju! Ili: kad god napadamo Vučića, napadamo Srbiju! Srbija je moja kao i njegova – isto! Da li je on veći rodoljub od mene? E neće moći to da bude! Može samo da bude veći

diktator od mene jer ima tu šansu. E, sad, na njemu je da pokaže hoće li biti veći diktator ili veći demokrata. Na vlasti je da pokaže kuda ona to ide, a ne na opoziciji, šta to ona želi, a ne: čas smo protiv hrasta, čas smo za hrast! Pa mi o elementarnim stvarima nemamo mišljenje koje traje tri dana, ne možemo da se obujemo u jednoj pameti – tako bi rekao moj moravski seljak.

Da li to znači da očekujete da prilikom odlučivanja da li će v.d. direktora Ljušić postati direktor, vlast neće uvažiti stavove polemičara Gojka Tešića, Miloljuba Albijanića, Jovice Aćina, Mirjane D. Stefanović, Vladimira Kecmanovića i Marinka M. Vučinića?

Mislim da je ova polemika pokazala nekoliko pozitivnih stvari. Prvo, da su ljudi progovorili, dalje, da su progovorili o značaju knjige i kulture, da su ih branili. Ja to pozdravljam. Dalje, pokazalo se da javna reč izgovorena na pravi način ima pravu težinu. Recimo, Albijanić je na kultivisan način, bez ijedne teške reči, izneo svoje mišljenje i činjenice. Zato takvu polemiku ja doživljavam kao pravu. Ono što je rekao Jovica Aćin je sjajno, kao i ono što je rekla profesorka Stefanović iz Novog Sada. Pa njena baka je razlikovala šta je stari papir kojim je uvijala jabuke, a šta su knjige u koricama. Pa, nemojte nas zamajavati, Boga mu ljubim! Hoću da kažem: ja i inače nastojim da istaknem pozitivne, a ne

negativne stvari, a ova polemika, iako je bila puna optužbi i neistina, pokazala je nekoliko veoma pozitivnih stvari. Znate, ja volim da ističem pozitivne stvari. Čuo sam da su jednog bogatog Amerikanca pitali kako je uspeo u životu, a on je rekao: "Tako što sam u svakom čoveku nastojao da probudim dobro." Nastojmo to, i vi, i ja, i uspećemo! A ako budemo budili u svakom zlo, onda ćemo dobiti haos, sukobe. Nema čoveka koji u sebi nema dobrog. A ako mi to nećemo da učinimo, nego hoćemo baš zlo, pa dobićemo ga. Ja bih da probudimo u čoveku dobro, baš u svakom. Pa i u onom svom najvećem protivniku.

SONJA ĆIRIĆ

Vojvotkinja i nove vojvode

Toliko darova prirode i toliko bogate istorije na jednom mestu dalje obavezuje, zahvalila se na Vojvoda priznanje gospođa ministarka Slavica. Profesor ministar Žarko, specijalni savetnik Brčin, samo pomoćnik Dragan, dobitnika jošte, svi sve podržase, opet i ponovo čestitaše

Mionica je mala i nerazvijena itd. opština u zapadnoj Srbiji, Kolubarski okrug, koja sve čini i radi da napreduje. Krajem septembra 1998, tačno 30, pogodio je zemljotres od 5,4 stepena po Rihтеру. Milošević sa kompletnom Vladom, dan po zemljotresu, izašao na lice mesta i naredio da se sve gradi novo. Po takvom uputstvu komisije, u Mionici i susednim opštinama, izbrojale 12.000 oštećenih objekata. Formirana Direkcija, stizale pare, ali gradilo se i obnavljalo po naški, tako da 25 godina po osnivanju Direkcije, puno potrošenih para i materijala, još uvek se piše da je cifra oštećenih objekata na takoreći istom broju.

A nije da se nisu preduzimale mere i aktivnosti da bude bolje, kako je vojvoda Živojin Mišić rođen u selu Struganiku, datum njegovog rođenja je uzet za Dan opštine, i svaka vlast je od kraja 90-tih dodeljivala Zlatnu plaketu sa Vojvoda likom nekom državljaninu. Aktuelna opštinska vlast, četvrta kombinacija od poslednjih izbora, kojom sad rukovode socijalisti, novosrbijanci, naprednjaci, i još toga, rešila da pojača aktivnosti daljeg napredovanja, na poslednjoj sednici Skupštine opštine doneta odluka da mal'ne cela Vlada dobije Zlatnu plaketu, i na taj način takorekuć proizvedena cela četa novih vojvoda. Da li je to dosta za napredovanje i razvoj, videće se, jer, ajde što je zaobiđen Vrhovni komandant, koji ima svoju titulu Šešelji vojvode, ali gde omašiša dva izuzetna mlada čoveka kakav su Premijer i Broj Jedan koji samo formacijski Prvi potpredsednik!

PLUTA PLATFORMA

Dakle, Mionica, 20. jul, subota. U centru, kod spomenika vojvodi Mišiću,

poznata i odgovorna državnička lica. Voditelj objavi da je završena ceremonija polaganja venaca, vod vojnika dobi komandu, Na mestu voljno, sve se pozva na Svečanu sednicu so Mionica koja će biti održana u Struganiku. Kolona "audija" plus "oktavija", predvođena sa dva policijska automobila, krenu u Struganik.

Kad stigoše na lice mesta, kotlinicu u kojoj rodna kuća Živojina Mišića, sve se parkira na parking, uz zvuke *Marša na Drinu* uze sedne pod "Lav" suncobrane. Prvi red "valjevački" sps poslanik Đorđe, koga, iako je gde treba diplomirao taj menandžment, u zavičaju još viču konobar Đoša, do njega, ministar na prosvetu Žarko, pa u komplet garderobu ministarka Slavica, u kompletnoj pojavi specijalni savetnik na prosvetu Dragutin Brčin, u poslednji model "Zekstra" mode pomoćnik na kulturu Dragan Kolarević... U prvi red se namesti, do partijski kolega, pomoćnik na zdravlje Periša Simonović, sns gospodin, kome se dogodilo da bude zamenik gradonačelnika Valjeva, i koga, iz razlozi po koji se svaki drugi Srbin viče "doktor", imenuju Vita Hegel. Pod dva suncobrana stalo još toga, narodni umetnik Dragiša Simić nadimka Runda, koga neće zlato iako ima ideju da se odigra najveće kolo na svetu, dok je ostala i prisutna populacija 'vatala' ladovinu uz zidove vajata i magazaa.

Reporter se primače sps predsedniku opštine Draganu Gavriloviću, koji se izjavljiv'o za medije, stigne zabeleži, za Dan opštine, koji je i rođendan Vojvode, priprema se program i daju priznanja za pojedince koji su doprineli razvoju Mionice, ili se istakli... Reporter upita odakle izvukoše Brčina, najprozivanijeg



ministra doktora Žarka, Gavrilović odgovori da njihov doprinos u otvaranju srednje škole u Mionici. A kako da priznanje dobiju ministri Mrkonjić i Ilić Velja, kad je put do Struganika takav da ga ni njih dvojica ministarski zagrljena ne bi mogli savladati. I tu bi odgovor, Pre tri godine započeli rekonstrukciju, urađeno 1,5 km, očekuju da se radovi završe za 100 godina Kolubarske bitke, dogodiće...

Tanjug ode pita ministarku zdravlja Slavicu da se kaže, doleprša Slavica, komplet načisto lagan pa pastelni, oko vrat isto takvo maramče, a na noge lagane žute sandale na pluta platformu marke "Riplej". Ministarka upita, Imal' smisla bude s naočare za sunce, nema, smanu naočare za sunce, pa reče: Čini mi posebnu čast da su odbornici odlučili da i mene nagrade. Pa nastavi bude načisto inspirisana: Dobiti bilo kakvo priznanje u okviru koga je ime vojvode Mišića, zapravo je jedna obaveza za svakog čoveka, i to je obaveza za Ministarstvo zdravlja i mene lično da dalja podrška Mionici bude kontinuirana. Pa nastavi bude još više inspirisana: Jedan takav strateg kakav je bio slavni vojvoda Mišić, jedan neprevaziđeni vojskovođa, imenom nas obavezuje, nas dobitnike takvog priznanja u kom je njegovo ime, nas obavezuje da svoj posao radimo najbolje. Čini mi čast. O aktualnu situaciju tek reče da očekuje novu energiju,



da će biti dominantna pitanja ekonomije i zapošljavanja, a to će značiti i bolje zdravlje. I još: Mislim da su ministri radili krajnje savesno i korektno, svi, uključujući i moje drugove iz SPS-a, možda će se oceniti da pojedini ministri mogu dati više na drugim mestima, a drugi na njihovim, o tome će odlučiti lideri partija...

GARANCIJA

I ministar na prosvetu Žarko, Slavice drug iz SPS-a koji dobro radi, visok, a kravatna na kose pruge, im'o šta kaže i veli, da svako vreme ima ličnosti koje nagrađuje, da mu drago da se Dan opštine veže za vojvodu Mišića. Pa reče o istoriji, da se ona ne može menjati, a o svoj slučaj im'o odgovorno kaže: Imamo različite vrste odgovornosti, sud je zakazao suđenje osobi koja je počinila krađu testova za malu maturu, mi smo reagovali kao ministarstvo, i povukli smo dobre poteze, našli smo odgovor na probleme...

Bi numera *Ja sam ja Jeremija*, u spomen-kuću udoše mlado žensko i mlado muško sa so i 'lebac, javi se himna, sve ustade. Pred suncobrane stade, biće, predsednik Opštinske skupštine, bez da proveriti kvorum, reče i objavi, Poštovani gosti, predstavnici vojske RS, Ministarstva unutrašnjih poslova... dragi sugrađani, otvaram Svečanu sednicu so Mionica, povodom Dana opštine i dana rođenja



MANIFESTACIJA: Laureati u Mionici

Fotografije:
Dragan Todorović

vojvode Mišića. Javi se predsednik opštine Gavrilović, koji reče svoj sastav: Nalazimo se pred rodnim kućom vojvode Živojina Mišića... Imam izuzetnu čast da pozdravim goste, sve pozdravi, od ministarke gospođe Dejanović, ministra profesora Žarka, do takođe sve ostale. Reče i da je Mionica opština koja se prostire na obroncima planina Maljen i Suvobor... da će istrajati da se opština više razvije i izađe iz kruga nerazvijenih, završi: Sigurno je da je vaše prisustvo garancija da će se opština uspešno razvijati!

Svi dadoše aplauz, ministar doktor Žarko drugarski pomazi ministarku Slavicu, pročitaše da Veliku zlatnu plaketu vojvoda Mišić, mesing ploča na kojoj vojvode spomenik, dobijaju dva oficira. Onda bi da se Plaketa sa grbom, ista mesing ploča, isti motiv, samo manji gabarit, dodeljuje gospođi ministarki Slavici Đukić Dejanović, profesoru doktoru ministru prosvete Žarku Obradoviću, ministru građevine i urbanizma Velimiru Iliću, koji će je naknadno primi, ministru saobraćaja Milutinu Mrkonjiću, ispred koga nagradu primi SPS pomoćnik Milorad Ilić, koji se u po'so saobraćaja razume ko svaki pomoćnik, nagradu dobi i savetnik na prosvetu Dragutin, pomoćnik na kulturu Dragan, pomoćnik na zdravlje Periša Simonović, komandant PTJ Goran Drago-
vić, direktor na putevi Zoran Drobnjak. Sve to sa vojvoda priznanja među se čestita, stade u red pod strehu Rodne kuće, čast da sve časti obraćanjem dobi gospođa ministarka Slavica. Pastelna ministarka, takoreći vojvotkinja, pokazala kako se radi ta radnja. Šteta izostaviti reč i zarez: Čini mi veliku čast da u ime nagrađenih izrazim veliko zadovoljstvo i zahvalnost,

upravo pred ovom svetinjom, rodnom kućom vojvode Mišića, našeg slavnog vojskovođe, neprevaziđenog stratega, i to nas obavezuje da Mionica uvek bude u našoj svesti, i da budi potrebu da razumemo šta znači da na jednom mestu, gde se sada nalazimo, toliko darova prirode i toliko bogate istorije dalje obavezuje! Svi još jednom čestitaše. Onaj što otvorio reče da Svečana sednica zaključena, čestita nagrađenima i zažele sreću u daljem radu.

Svak sa svoje Vojvoda priznanje sede pod "Lav" suncobrane, predoše na umetnički program, rekoše će bude predstava "Vreme časti i ponosa", po knjizi Miće Živojinovića. Pred sve, u dvoredi teget sako, izađe autor Mića, stade pripoveda da je to bilo vreme u kome je reč bila tvrđa od zakona, pesma bila odbrana i zaštita, a suza jedini lek i hrana... Pojaviše se i dva glumca u ulogama vojvoda Mišića i Stepe Stepanovića, bi tu istorijskih dijaloga, intimnih sekvenci kada se u Vojvodinoj ruci našla topla i nežna Lujzina ruka uz pesmu "Ej vi magle, guste magle"... narodne pameti sažete u repliku, Nema ribe bez kostiju, niti kuće bez gostiju. Sve to potraja, smenjivaše se glumci i autor Mića u ulozi naratora, na kraju umetnost dobi aplauz.

Ali to ne bio kraj. Sve, sa ministarka gospođa vojvotkinja Slavica napred, putem koji ne bi mogli savladaju ni zagrljeni Velja i Mrkonjić, produžilo u banju Vrujci, gde otvorena ambulanta za fizikalnu terapiju. Onda se u hotelu "Vrujci" jelo 'leba, i sa 'leбом, divanilo o novoj energiji, te da nitko neće uzmaknuti ni pred jedan izazov, kako dolikuje nosiocima titule i priznanja sa Vojvode slavnog imenom.

DRAGAN TODOROVIĆ

Ima neka tajna veza

Možemo li da očekujemo srpske zvaničnike u Zvečanu, Štrpcu, Srbici i Leposaviću onako kako smo ih gledali u Kosjeriću, Zemunu i Kovinu, u trijumfalističkim i poslovično agresivnim kampanjama? Ili će biti "učestvujemo, ali ne učestvujemo"? Je li to dovoljno za prelaznu ocenu u Briselu? Ili bismo u slučaju neuspelih izbora na Kosovu umesto datuma u januaru mogli da očekujemo vanredne izbore u Srbiji

Nedeljama unazad, dok se Srbija zabavljala rekonstrukcijom vlade i, u slučaju neuspeha iste, prognoziranjem datuma vanrednih izbora, kao i koliko bi eventualni izbori loše uticali na pomerenje datuma za početak pregovora u januaru, izmigoljio nam se drugi jedan datum, 3. novembar, kada bi trebalo da budu održani lokalni izbori na Kosovu. Kako stoje stvari u utorak, 23. jula po podne, kada se piše ovaj tekst, dakle uoči još jednog briselskog susreta Dačić-Tači, u Nemanjinoj 11 trebalo bi da budu jasna bar dva detalja u vezi sa ovim izborima. Prvo, da jeste bilo potrebno, ali ne i dovoljno "za našu stvar", u danu kada je u Beogradu boravio Štefan File, obaviti sastanak sa predstavnicima Srba sa severa Kosova, pozvati ih da izađu na izbore makar deklarativno i utoliti koliko-toliko priče o bojkotu (18. jul). Drugo, da bi vlada, *e sad stvarno*, mogla da padne zbog kosovskih izbora, tj. da su lokalni izbori na Kosovu u direktnoj (uzročno-posledičnoj) vezi sa vanrednim izborima u Srbiji bez Kosova. Istini za volju, Ivica Dačić je to skoro i rekao pre neku nedelju, najavljujući razgovore o izborima sa Tačijem 24. jula, da "ukoliko ne

bude konstruktivnog pristupa lokalnim izborima na Kosovu, može da propadne ne samo Briselski sporazum nego i evropski put Srbije". Misleći verovatno na onaj januarski evropski put.

Dakle, ipak će biti vruće predizborne jeseni, samo one kosovske. Pored svih pitanja bez odgovora zanimljivo je kakva kampanja će biti primerena izborima dogovorenim Briselskim sporazumom? Možemo li da očekujemo srpske zvaničnike u Zvečanu, Štrpcu, Srbici i Leposaviću onako kako smo ih gledali u Kosjeriću, Zemunu i Kovinu, u trijumfalističkim i poslovično agresivnim kampanjama? Ili će biti "učestvujemo, ali ne učestvujemo"? Je li to dovoljno za prelaznu ocenu u Briselu? Ili bismo u slučaju neuspelih izbora na Kosovu umesto datuma u januaru mogli da očekujemo vanredne izbore u Srbiji?

Vlada u ovom trenutku nije mnogo konstruktivna. Dok jedan vladin činovnik poziva Srbe da izađu na izbore na Kosovu i podrže jedinstvenu srpsku listu (Aleksandar Vulin, direktor Kancelarije za KiM), drugi pak činovnik, i to zamenik ovog prvog, Krstimir Pantić (SNS), dojučerašnji predsednik Opštine Kosovska Mitrovica, kaže da Srbi na lokalne izbore

neće izaći jer ne žele da podrže tzv. kosovsku nezavisnost. Stiglo je to i do barone se Ešton, pa se raspitivala kod njegovog šefa Vučića o čemu je tu reč. Tada je, međutim, uz opasku da se ne može čitav život smestiti u 15 tačaka, Pantić postavio nekoliko pitanja u ime Srba na Kosovu na koja Vlada Srbije još nije dala odgovore: "Da li neko može biti upisan u dva biračka spiska, da li će sutra moći da glasa na republičkim i predsedničkim izborima u centralnoj Srbiji ili će glasati za kosovskog predsednika i kosovsku skupštinu? Da li će registracija političkih stranaka važiti na KiM ili ćemo učestvovati kao građanske opcije?" (26. jun 2013, "Večernje novosti")

KO ĆE PRVI DA SE REGISTRUJE

Na ovo poslednje pitanje mediji iz Beograda su pokušali poslednjih nedelja da dobiju odgovore iz Centralne izborne komisije u Prištini. I odgovor je: ne, političke stranke koje nisu registrovane u Prištini ne mogu učestvovati na izborima na Kosovu. Međutim, svi oni koji hoće da učestvuju na lokalnim izborima na KiM 3. novembra moraće najkasnije do 4. septembra da predaju dokumentaciju Centralnoj



foto: FoNet



KAKO SPROVESTI BRISELSKI SPORAZUM: Predstavnici Srba sa Kosova sa T. Nikolićem i I. Dačićem

komisiji. U stvari, "politički subjekti iz Srbije" dostaviće Prištini dokumentaciju preko OEBS-a i moći će da se registruju kao udruženja, grupe građana, pokreti. Navodno, zato što registracija stranaka traje dugo i za to se nema vremena. I birački spisak, potvrdio je za "Vreme" Milovan Drecun, predsednik Odbora za Kosovo i Metohiju Skupštine Srbije, biće prosleđen Prištini preko OEBS-a, i upoređen s biračkim spiskom od prethodnih izbora, ali "Priština ništa neće moći da menja u tom spisku bez saglasnosti Beograda". Na kraju je i Edita Tahiri, zamenica premijera Kosova, izjavila da je preduslov za učešće na izborima da sve partije budu registrovane pri CIK-u Kosova, kao i da je to u briselskim razgovorima jasno predočeno srpskim predstavnicima.

Rada Trajković, poslanik Jedinствene srpske liste u kosovskoj Skupštini, kaže u razgovoru za "Vreme" da su srpske političke stranke mogle da se registruju u Prištini dok izbori nisu raspisani. "Nije još uvek tema za Beograd registracija u Prištini pod partijskim imenom. Za to još niko nije spreman", kaže gospođa Trajković. Dušan Janjić, predsednik političke organizacije Socijaldemokratija koja će učestvovati na

ovim izborima, tvrdi da su stranke u Beogradu "svesno propustile" rok da se registruju u Prištini, iako je to s registracijom stranaka bilo poznato najmanje dve godine, a definitivno utvrđeno aprila ove godine Briselskim sporazumom.

Jedan od predstavnika Srba sa severa Kosova koji učestvuje u pregovorima s državnim vrhom o održavanju lokalnih kosovskih izbora po zakonima Prištine ali, koji, dok traju pregovori ne želi zvanično da govori za medije, u razgovoru za "Vreme" potvrđuje da još niko nije spreman za registraciju u Prištini: "Tačno je da bi bila povelika žaba za gutanje da Ivica Dačić i Aleksandar Vučić odu u Prištinu da registruju stranke. Pa makar i preko OEBS-a. Zato jedinstvena srpska lista uvijena u nekakvu građansku inicijativu na lokalnim izborima jeste i jedina moguća. I ne čine oni to zbog nas na Kosovu, nego zbog sebe, jer sutra, tako registrovani u Prištini, što bi bilo de fakto i de jure priznavanje nezavisnog Kosova, treba da izađu na izbore kod kuće, pred građane u centralnoj Srbiji. Primorani su da nas primoraju na nešto što ni sami ne mogu da učine. Zato će kampanja biti zanimljiva."

DVOSTRUKA POLITIKA ILI POSLEDNJI OBRAČUN

Dušan Janjić, direktor beogradskog Forumu za etničke odnose, uveren je da je politički poraz Aleksandra Vučića baš u nedavnom sastanku sa predstavnicima Srba sa severa Kosova. "S njima je sve trebalo da bude završeno onog časa kada u Mitrovici nisu pružili otpor Vučiću. Vice-premijer zato treba da sedne s Vulinom, Drecunom i Tomom Nikolićem i da se dogovore o politici koju vode. Jer ja vidim dve politike. Politiku premijera i politiku Kancelarije za Kosovo. Na zahtev Beograda je rok za održavanje izbora pomeren sa oktobra na novembar i jednostavno Beograd mora da stvori sve uslove da se ti izbori i dogode. Sada pozivati ljude za koje se zna da nemaju interes da učestvuju na izborima i koji su poslednjih deset ili dvadeset godina vodili politiku koja je očigledno pogrešna je samo signal da Beograd nije u stanju da se oprostí od te pogrešne politike."

Na pitanje da li zbog te "dvostruke politike" neuspeh kosovskih izbora na severu Kosova može da dovede do vanrednih izbora u Srbiji bez Kosova, Janjić će reći: "Primena Briselskog sporazuma je uslov

Demokrata i radikal južno od Ibra

Zoran Rakić (SRS) i Marjan Šarić (DS) poljubili su vrata Nemanjine 11 zajedno sa ostalim predstavnicima Srba južno od Ibra kad su, 30. aprila ove godine, došli da državnom vrhu Srbije saopšte zašto su protiv Briselskog sporazuma. Mogućnost da pregovara sa državnim vrhom Srbije imala je samo delegacija Srba sa severa Kosova. Posle mesec dana, Vlada Srbije je donela odluku o raspuštanju 12 srpskih opština na KiM i formiranju privremenih organa u tim opštinama. Tad su smenjeni i Zoran Rakić, predsednik opštine Vučitrn sa sedištem u Priluzju, i Marjan Šarić, predsednik opštine Orahovac. Danas, tri meseca od protesta ispred Nemanjine 11, radikal iz Priluzja i demokrata iz Orahovca, različito gledaju i na razloge zbog kojih su smenjeni, ali i na lokalne izbore na Kosovu 3. novembra.

Radikal iz Priluzja je uveren da smena u 12 srpskih opština nije bila nikakva "seča knezova" i uklanjanje "neposlušnih Srba", nego je svima njima istekao mandat maja 2012, pa kako nije bilo mogućnosti da se održe novi izbori, odlukom vlade uvedeni su privremeni organi. "To se dogodilo u svim opštinama, sem u opštini Novo Brdo, grad Priština sa sedištem u Gračanici i grad Peć sa sedištem u Goraždevcu jer im mandat traje do septembra ove godine, kao i u Leposaviću i Mitrovici. U Zubinom Potoku i Zvečanu održani su lokalni izbori bez saglasnosti vlade, uradili su to u svojoj režiji", kaže Rakić za "Vreme". U Priluzju, kaže, i dalje postoji poverenje u Vladu Republike Srbije: "Svih ovih godina opstajali smo zahvaljujući našoj matičnoj državi Srbiji i Vladi, nadamo se da će tako biti i ubuduće. Mi druge države nemamo. Pa ako bude država rekla i kao što je Vlada preporučila jedinstvenu srpsku listu, normalno da ćemo izaći na izbore. I podržati jedinstvenu srpsku listu. Došlo je vreme da se mi Srbi stranački više ne delimo na Kosovu, da zauzmemo jedinstveni stav u skladu sa odlukom Vlade Republike Srbije i da se skupimo svi oko zajedničkog cilja opstanka na Kosovu i Metohiji. Ovo što govorim u suprotnosti je sa stavom moje stranke, ali ja na Kosovu živim i moja porodica je tu, svih ovih

godina smo opstali zahvaljujući Beogradu i državi Srbiji."

Demokrata iz Orahovca pak kaže da je narod veoma zabrinut i ogorčen na Vladu Srbije što je samo tri meseca pred izbore na Kosovu smenila legalno izabrane predstavnike i uvela prinudni organ uprave. "Nas su smenili ne samo zato što smo bili protiv Briselskog sporazuma nego i zbog toga što smo aktivno učestvovali u stvaranju privremene skupštine AP Kosova i Metohije, koja je, nažalost, zbog pretnji i uce na konstituisana bez predstavnika Srba južno od reke Ibra, jer su nas smenili 29. maja 2013, a privremena skupština AP KiM konstituisana je u Zvečanu 04. juna 2013. godine. To što je naša vlada razgovarala sa načelnicima okruga južno od reke Ibra, koji su prihvatili Briselski sporazum, mogu samo da kažem da su načelnici službenici Vlade Republike Srbije i da oni moraju da slušaju svoje pretpostavljene, dok smo mi bili izabrani predstavnici naroda, i za nas je narod glasao na izborima i imamo veće pravo da ukazujemo na štetnost Briselskog sporazuma nego službenici Vlade Republike Srbije", kaže Šarić za "Vreme". On kaže da je za izbore, ali prema zakonima Republike Srbije, a ne prema zakonima tzv. države Kosova: "Albanci su prihvatili da Srbi izađu na izbore sa srpskim dokumentima, na to je po mom mišljenju uticala međunarodna zajednica, prvenstveno Amerika i Nemačka, jer samim izlaskom na albanske izbore mi priznajemo de facto vlast samoproglašene republike Kosova, i na taj način gasimo sve srpske institucije koje smo čuvali i stvarali zadnjih godina." Šarić kaže da njegovi sugrađani nemaju poverenja u albanske institucije a Briselskim sporazumom i izborima na Kosovu Srbija će ih staviti u ruke albanskih institucija: "Mi smo u Beogradu hteli da državnom vrhu ukažemo na činjenicu da je međunarodna zajednica za samo tri meseca iz Albanije i Makedonije vratila sve izbegle Albance na prostor KiM, a za 14 godina nije vratila nijedan procenat Srba. To je razlog što nemamo poverenja ni u međunarodnu zajednicu, a još manje u albanske institucije."

Z. D.

za podršku međunarodne zajednice Beogradu. Dakle indirektna veza između kosovskih i izbora u Srbiji postoji.

Ako Beograd barem delimično motiviše Srbe da izađu, ne mora da obezbedi čak ni da svi izađu, za lokalne izbore procenat nije važan, važno je samo da ne bojkotuju, dakle Beograd mora da onemogući blokiranje biračkih mesta, ako to obavi, dobiće u januaru datum za pregovore. Ako, na primer, u Zubinom potoku ne otvore biračka mesta, a sazna se da iza toga stoji kancelarija za KiM ili neka fantomska državna struktura, a tamo nije problem saznati, onda neće početi pregovori u januaru, a onda može da padne vlada. Dakle vladu mogu da obore ovi sa severa, koje neko iz Beograda ojačava, vraća na političku scenu."

Onaj pregovarač sa severa Kosova kaže za "Vreme" da mu se više čini da su pregovori uvertira u "poslednji obračun": "U maju je smenjeno 12 gradonačelnika kojima je istekao mandat. Nekima od nas ističe u septembru. To može da bude razlog da se neki od nas pozdrave sa Dačićem i Vučićem. Oni moraju da sprovedu izbore. S nama ili bez nas." (vidite okvir)

Janjić još objašnjavajući način na koji njegova politička organizacija Socijaldemokratija učestvuje na ovim izborima, nudi strankama iz Beograda saradnju: "U Srbiji je naša partija bila Nova socijaldemokratija, a na severu Kosova – Aktivna Srbija. Ujedinili smo je sa nekim strankama iz parlamenta Kosova i registrovali smo stranku pod imenom Socijaldemokratija. Sad smo ujedinjeni pod

jednim imenom, mi kao Aktivna Srbija, preko političkog sporazuma o saradnji učestvujemo i imamo osam članova parlamenta Kosova, imamo jednog, a dobićemo još jednog ministra i imamo otvorenu listu i za stranke iz Beograda.

Dakle, koja god stranka iz Beograda hoće da učestvuje na izborima, ne mora da se registruje, imamo razumevanja, ni ja nisam registrovao Aktivnu Srbiju. Ali oni mogu da dođu i na našu listu."

KAMPANJA JE VEĆ POČELA

Na pitanje "Vremena" da li je istina da je pozvao naprednjake i Palmu Markovića na svoju listu, odgovara: "Zaista smo otvoreni za sve koji imaju kvalitetne ljude, i svima smo rekli i naprednjacima i socijalistima da hoćemo ljude koje zajednica prihvata."

Janjić kaže da bi jedinstvena srpska lista bila pogubna za lokalne izbore na Kosovu i da bi u stvari bila samo nastavak loše politike koja je u prethodnoj deceniji vođena na severu Kosova. Obavešten je, kaže, da je državni vrh baronesa Ešton upozorila da Kosovu ne treba novo, srpsko Samoopredeljenje. Zato poručuje velikim političarima iz Srbije da na Kosovu imaju dve ruke otvorene prema njima: "Jedna je naša, a druga Samostalna liberalna stranka Slobodana Petrovića (zamenik premijera Tačija, prim. aut). Mogu da naprave i treću uspešnu varijantu, ali to je pitanje registracije, a uvažavam da deo njihovog biračkog tela ne bi voleo da se pojave ovde. Ako hoće novu politiku ne treba im jedinstvena srpska lista. Ali ove dve opcije, to im je kanal koji oni mogu da vode ako se pokaže da imaju kvalitetnije ljude. Konkretno u Mitrovici imaju bolje ljude i zašto im ne bismo dali da vode tamo? Ukratko sad biraju između pragmatizma i ideološkog samoubistva."

Preneli smo Milovanu Drecunu (SNS) poziv Dušana Janjića. Drecun je odgovorio ovako: "Možda negde u svetu postoji da Liliputanac poziva Gulivera da ide na njegovu listu." A ako bi Dušan Janjić prepustio vođstvo SNS-u tamo gde SNS ima bolji kadar, recimo u Mitrovici?

"Nije on taj koji će određivati kakvi su kadrovi naprednjaka. To ćemo mi sami. Ne treba nam njegova pomoć. Ovo je ipak ozbiljnija politika iza koje stoji državni vrh. I kada se bude konačno rešilo kako će se ići na izbore, onda će se razgovarati o svim detaljima", reče Drecun. Kampanja je, izgleda, već počela.

Možemo li da očekujemo srpske zvaničnike u Zvečanu, Štrpcu, Srbici i Leposaviću onako kako smo ih gledali u Kosjeriću, Zemunu i Kovinu?

"O tom potom, razgovaraće se o tome", kaže Milovan Drecun, predsednik Odbora za KiM Skupštine Srbije. Drecun ponavlja da je stav državnog vrha i Srpske napredne stranke da je neophodna primena Briselskog sporazuma, a u temelju tog sporazuma je održavanje izbora i formiranje Zajednice srpskih opština: "Jasno se upućuje poziv da Srbi treba da učestvuju na tim izborima, da izađu i glasaju, i sa tom porukom će se nastaviti sve do održavanja izbora. A o modalitetima slanja poruke, o tom potom. Zasad se sve svodi na poruke



foto: EPA

KO KOME ČINI: H. Tači, M. Spindelger i I. Dačić

državnog vrha koje se šalju javno u kontaktima s predstavnicima Srba i u parlamentu takođe."

Rada Trajković upozorava da je na Kosovu sve mnogo drugačije i vrlo osetljivo. Ona ne misli da lideri političkih stranaka iz Srbije neće moći da dođu na Kosovo i da podrže izlazak Srba na izbore. Niko im to neće braniti, s obzirom da je međunarodnoj zajednici ipak stalo da se ti izbori održe posebno na severu Kosova, gde će biti potrebna dodatna motivacija i podrška Beograda. Zato gospođa Trajković veruje da će lideri iz Beograda doći i očekuje da će ići od grada do grada.

KOME JE ODGOVARAO 3. NOVEMBAR

Na ovim izborima Beograd je potreban da motiviše Srbe jer je, upozorava ona, Briselski sporazum uneo mnogo nedoumica i rešenja ovog sporazuma su prilično netransparentna za stanovništvo. Zato će Beograd i u kampanji morati da se bavi rešavanjem životnih problema Srba: "Ne verujem da izlaznost može biti dobra ukoliko Srbi misle da će primenom Briselskog sporazuma izgubiti svoja radna mesta, da će izgubiti pravo na egzistenciju. Tek ako Srbi u implementaciji tehničkog dela sporazuma vide ekonomski prosperitet svoje porodice, onda bi se to odrazilo i na izlaznost. Ali te garancije im može pružiti samo Beograd, ne i Priština." Ona podseća da je za 14 godina Priština zaposlila jedva 3000 Srba sa Kosova: "Ta opstrukcija zapošljavanja Srba i kvote koje su nam garantovane kroz Ustav Kosova i kroz mnoga međunarodna rešenja nikada nisu sprovedene, na način kako je bilo dogovoreno, napisano i potpisano kada su zemlje u svetu prihvatile

da kosovski parlament proglasi nezavisnost. Zato je prisustvo srpske države garant našeg opstanka jer je Beograd poslodavac 25.000 Srba ovde. Ne zato što je Beograd to hteo nego zato što su nas ekstremisti iz ovk proterali s naših radnih mesta iz naših gradova, i onda smo mi unutar enklava funkcionisali kao zdravstvo, obrazovanje, doskora lokalna samouprava, policija. I svi ti naši ljudi bili su na platnom spisku Beograda."

Srbi zato moraju da izađu na izbore i budu deo izbornog procesa, zaključuje gospođa Trajković jer je cilj koji treba da se ostvari Zajednica srpskih opština, zbog koje je važna jedinstvena srpska lista. A mi bez institucionalnog okvira Zajednice srpskih opština ne možemo da opstanemo.

Na kraju, ali ne i najmanje bitno. Moglo se čuti da je predlog Prištine bio da se izbori na Kosovu održe u oktobru, a da je Ivica Dačić, tj. Beogradu učinjen ustupak da Kosovo glasa 3. novembra, da bi Beograd i Srbi sa Kosova dobili dovoljno vremena da urade sve što je neophodno. Neki upućeni kosovski Srbi, međutim, tvrde, da je 20 dana koliko su navodno Srbi dobili više premalo da se bilo šta učini i da bi Srbima bio ustupak, recimo, april 2014. Kada su planirani parlamentarni izbori na Kosovu (Rada Trajković). A u dobro obaveštenim krugovima na Kosovu, pak, tvrde da je Ivica Dačić učinio Hašimu Tačiju da izbori budu u novembru ali da izgleda kao da je to Dačić tražio. Naime, političke stranke u Prištini, sem Tačijeve partije, želele su oktobarski duži dan za izbore, kad se bolje vidi, da džakovi s listićima ne bi dobili noge u novembarskom mraku.

ZORA DRČELIĆ

Bilo je to u nekoj zemlji došlja

Serija statističkih brojki objavljenih ovih dana asocira na dve reči – na deobe i seobe.

Od 7.186.862 popisana stanovnika Srbije, 3.949.797 je 2011. živelo u mestu u kome je rođeno, a selilo se 2.465.097 stanovnika.

To je slika nezavršene urbanizacije. Brojke pokazuju izražene migracione struje prema nekoliko velikih gradova, naročito prema Beogradu i Novome Sadu, govore o metropolizaciji Srbije koja ima slabe ekonomske performanse da bi je izvela i podnela. One pomažu da se bolje razume problem nezavršene "urbane kultivacije" gotovo polovine novopečenih stanovnika gradova i drama dramatičnog starenja, smanjenja, nestajanja i umiranja seoskih naselja.

Podatke koji bacaju svetlo na taj fenomen čitalac može naći u publikaciji Migracije Republičkog zavoda za statistiku, u kojoj su jula 2013. objavljeni obrađeni podaci prikupljeni Popisom stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji 30. septembra 2011. U ovom broju "Vremena" donosimo nekoliko segmenata tog pregleda.

"Urbocentrična" politika u godinama posle Drugog svetskog rata, u uslovima komandne ekonomije, povećala je razlike

u kvalitetu življenja između gradskih i seoskih naselja. Ekonomski kolaps zemlje 1990-ih, urušavanje institucija, kriminalizacija života na svim nivoima u poslednjem desetljeću 20. stoleća u Srbiji pretvorili su tu stvar u katastrofu, vodili su ka poništavanju urbanističke norme, kao temeljnog instrumenta izgradnje, uređenja.

Uprkos tome, iz statističkih podataka se vidi kako tada buja fenomen trećeg sveta – prenaseljene metropole kao razbijene urbane posude postaju utočište sirotinje. Van tog kruga veliki prostor odumire i prazni se.

Industrijalizacija (1948–1961), koncentrisana u manjem broju centara, uzrokovala je intenzivno preseljavanje, uglavnom seoskog stanovništva, unutar Republike Srbije. Među doseljenim stanovništvom najveći je procenat onih koji su došli iz drugog grada ili naselja u drugoj oblasti 1.231.494, znatno više nego iz drugog naselja iste opštine – 697.442. Uobičajene predstave o tome da je prosečni stanovnik grada u Srbiji jednom nogom na selu ne potkrepljuje statistika – ona pokazuje da su u Srbiji preovlađivale daljinske migracije. Gradsko stanovništvo baš i nije imalo direktnu podršku u bliskom seoskom okruženju.

Devedesetih, kada su industrije u tim gradovima kahirale, u njima su spas tražili i ojađeni iz ratnih područja. Iz država nastalih iz bivših republika SFRJ u Srbiju je došlo 687.948 sadašnjih njenih stanovnika. Značajan deo tog broja došao je u ratnom vohoru.

U toj statističkoj slici geografskog porekla stanovništva vidi se i kako se nastavljaju seobe rutama kojima su se ciklično odvijale tokom 20. veka, intenzivnije tokom i nakon Prvog i Drugog svetskog rata i tokom raspada SFRJ.

Pojačavale su se tendencije nacionalne koncentracije stanovništva, koje su sociolozi zapazili pre 30 godina. Ruža Petrović je u radu Migracije u Jugoslaviji i etnički aspekt pokazala 1987. da se migracije u tadašnjoj zajedničkoj državi odvijaju kanalima koji vode ka nacionalnim centrima. Srbe prema Srbiji, Hrvate prema Hrvatskoj...

Prema Popisu iz 1981, dve glavne migratorne rute ka Srbiji dolazile su iz Bosne i Hercegovine (78,5 odsto doseljenih iz Bosne bili su Srbi) i iz Hrvatske (65,1 odsto bili su Srbi). Inače, Srbi su činili 61,6 ukupnog broja unutrašnjih imigranata koji su se selili ka Srbiji.

PRIREDIO M. M.

Autohtono i doseljeno stanovništvo Srbije

Godina	Ukupno	Autohtono (%)	Doseljeno (%)
1948.	6.527.966.	5.092.383 (78)	1.435.583 (22)
1953.	6.979.154.	4.529.879 (64,9)	2.449.275 (35,19)
1961.	7.642.138.	4.705.513 (61,6)	2.936.625 (38,4)
1971.	8.446.591.	4.894.211 (57,9)	3.552.380 (42,1)
1981.	9.313.676.	5.387.635 (57,8)	3.926.041 (42,2)
1991.	8.118.917.	4.488.155 (55,3)	3.630.762 (44,7)
2002.	7.498.001.	4.065.776 (54,2)	3.432.225 (45,8)
2011.	7.186.862.	3.949.271 (55)	3.237.591 (45)

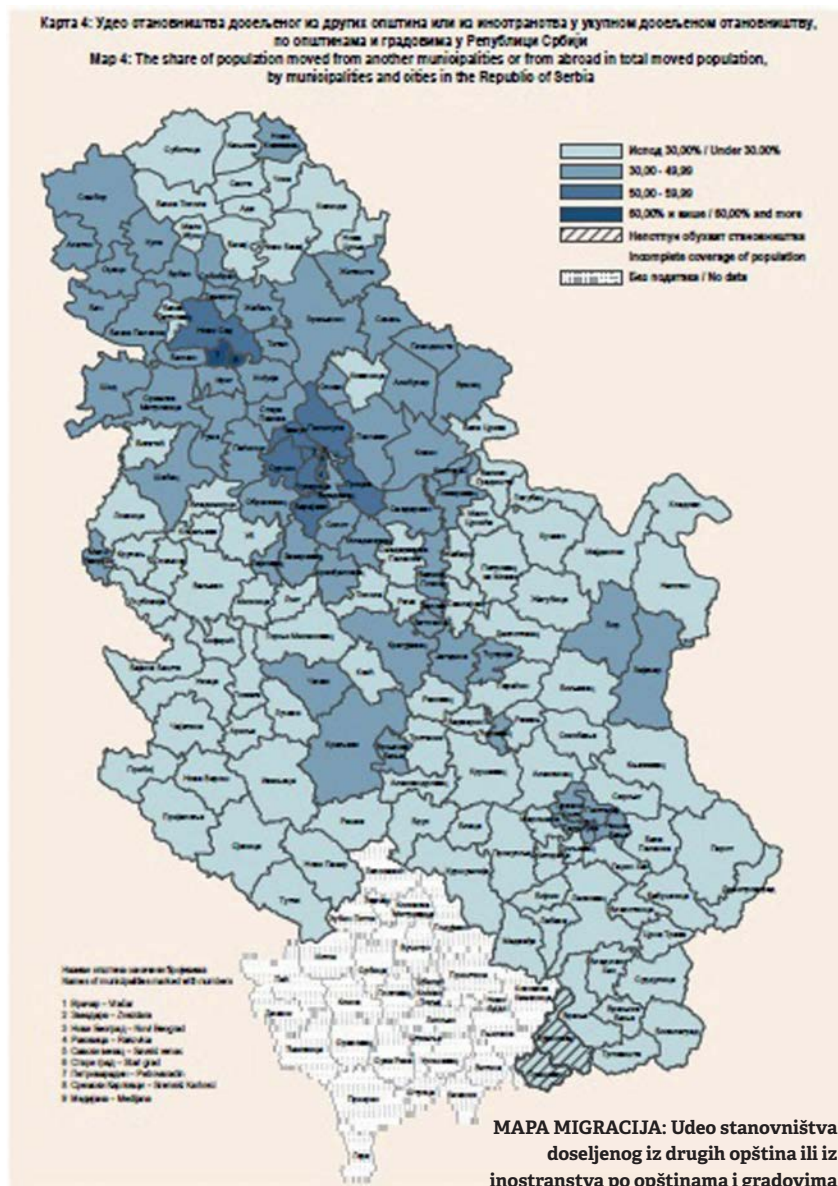
Izvor: Migracije – podaci po opštinama i gradovima, SZS, 2013, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji, 30. septembra 2011. Ukupno, autohtono i doseljeno stanovništvo Republike Srbije, 1948–2011.

Dok je 1948. godine bilo 22 odsto stanovnika Srbije koji žive u mestu u kome nisu rođeni, takvih je 2011. godine bilo 45 odsto. U mestu rođenja sada stanuje 48 odsto Beograđana, a 64 odsto stanovnika Borske, Braničevske i Jablaničke oblasti. U Novom Sadu, od 341.625 stanovnika, doseljeno je čak 200.000, u Sremskim Karlovcima, domaće stanovništvo čini svega 39 odsto, u Petrovaradinu živi 74 odsto došljaka.

Uobičajeno stanovništvo

U Popisu 2011. godine prvi put je za utvrđivanje ukupnog broja stanovnika nekog područja primenjen koncept "uobičajenog stanovništva": lice se smatra stanovnikom onog mesta u kojem sâmo (u slučaju samskog domaćinstva) ili sa članovima svog domaćinstva provodi najveći deo svog vremena, odnosno dnevni ili noćni odmor, nezavisno od toga gde ima prijavljeno prebivalište. Time su u ukupno stanovništvo određenog mesta uključena lica koja su u tom mestu živela neprekidno najmanje godinu dana pre kritičnog momenta popisa, kao i lica koja su u tom mestu živela kraće od 12 meseci, ali s namerom da u njemu ostanu najmanje godinu dana. Beskućnici su popisani u mestu u kome su se zatekli na dan popisa.

ka na brdovitom Balkanu



Srpski Kinezi

U Srbiji je u 2010. registrovano 21.577 imigranata, dok ih je godinu dana ranije bilo 20.243. Najbrojniju imigrantsku zajednicu čine Kinezi, ukupno 4688. Slede Rumuni (3257 ili 14,5 odsto), Makedonci (1853 ili 9,2 odsto), državljani Rusije (1290 ili 7,4 odsto) i Ukrajinci (975 ili 4,9 odsto).

Dok Kinezi dolaze u Srbiju da bi radili i među njima je manje žena, druge grupe imigranata, posebno iz Rumunije, Rusije i Ukrajine, imaju mnogo veći udeo žena – Ukrajina i Rumunija po 90 odsto – koje se doseljavaju iz porodičnih razloga.

U Srbiji je stalno nastanjeno 30 odsto stranih državljana (onih koji nisu živeli u zajedničkoj državi) ili 6750, a 70 odsto boravi na osnovu dozvole o privremenom boravku dužem od godinu dana. Među stalno nastanjenim strancima je najviše Rumuna (1681 ili 24,9 odsto), Bugara (294 ili 4,4 odsto) i Nemaca (260 ili 3,9 odsto).

Na kraju 2010. u Srbiji je boravilo preko 5000 stranaca sa dozvolama privremenog boravka na osnovu rada, a među njima su više od polovine bili državljani Kine.

Tokom 2010. nije omogućen ulazak u Srbiju za 14.586 stranih državljana, uglavnom jer nisu imali vizu.

Seobe unutar Srbije

	Ukupno	Doseljeno iz Republike Srbije			
		Svega	Iz iste oblasti	Iz druge oblasti	
			Iz drugog naselja iste opštine	Iz druge opštine	
REPUBLIKA SRBIJA	3.237.065	2.465.097	697.442	536.161	1.231.494
Muško	1.284.802	939.965	230.459	197.429	512.077
Žensko	1.952.263	1.525.132	466.983	338.732	719.117
1950. i ranije	1.381.857	1.082.040	310.206	225.312	516.492
1961—1985	208.071	168.906	55.607	36.082	77.217
1966-1990	197.571	158.944	56.783	24.822	67.339
1991-1995	353.736	136.197	45.361	30.076	60.760
1996-2000	316.104	253.746	49.054	37.540	167.152
2001-2006	235.515	191.948	52.329	40.289	102.330
2006 i kasnije	310.579	266.229	76.407	61.983	127.839
nepoznata godina	233.582	201.087	51.695	70.027	82.365

Doseljeno stanovništvo prema području sa kojeg se doselilo, vremenu doseljenja i polu

Izvor: Migracije – podaci po opštinama i gradovima, SZS, 2013, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji, 30. septembra 2011.

Broj žena koje žive van mesta rođenja je za 52 odsto veći od broja muškaraca, što se u ratno doba može objasniti sklanjanjem nejači, a u mirnodopsko vreme tradicijom (ženske osobe pri likom udaje napuštaju roditeljsku kuću češće nego muškarci, mada u doba snažnih migracija to često čine oboje.

Doseljeni iz bivših jugoslovenskih republika i drugih država

1. Iz Bosne i Hercegovine	298.835	4. Iz Hrvatske	263.656	6. Iz ostalih zemalja	82.580
2. Iz Makedonije	42.568	5. Iz Crne Gore	69.127	7. Nepoznato	1.440
3. Iz Slovenije	13.762				

Period		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Ukupno	770.528	298.835	42.568	13.762	263.656	69.127	82.580	1.440
1980. i pre	299.156	137.321	26.823	5.601	79.744	30.516	19.151	661
1981–1985.	39.083	16.158	34.96	1.279	5.507	5.244	7.399	82
1986–1990.	38.538	16.805	3.400	1.374	7.199	5.583	4.177	89
1991–1995.	217.493	70.576	2.949	3.809	129.247	5.248	5.664	96
1996–2000.	62.244	19.466	1.039	324	27.472	5.194	8.749	114
2001–2005.	40.444	14.957	1.266	281	4.683	7.108	1.2149	123
2006. i kasnije	44.190	13.400	1.451	524	3.581	6.836	18.398	160
Nepoznate godine	29.380	10.152	2.144	570	6.223	3.398	68.93	115
Muško	344.319	132.274	17.064	6.464	119.611	30.671	38.235	518
1980. i pre	127.287	60.178	11.384	2.440	30.654	13.901	8.730	227
1981–1985.	15.818	6.382	1.062	621	2.143	2.049	3.571	33
1986–1990.	16.307	7.212	1.083	679	3.196	2.361	1.776	29
1991–1995.	102.344	31.468	1.162	1.880	63.488	2.227	2.119	28
1996–2000.	29.739	9.446	384	155	13.787	2.214	3.753	43
2001–2006.	18.752	6.986	489	145	2.085	3.304	5.743	48
2006. i kasnije	20.586	6.091	550	261	1.564	3.133	8.987	57
Nepoznata godina	13.486	4.511	960	283	2.694	1.482	3.556	53
Žensko	426.209	166.561	25.504	7.296	144.045	36.456	44.345	922
1980. i pre	171.869	77.143	15.439	3.161	49.090	16.615	10.421	434
1981–1985.	23.265	9.776	2.444	658	3.364	3.195	3.828	49
1986–1990.	22.231	9.593	2.317	695	4.003	3.222	2.401	60
1991–1995.	115.149	391.08	1.787	1.929	6.559	3.021	3.545	68
1996–2000.	32.505	10.020	655	169	13.685	2.980	4.996	71
2001–2006.	21.692	7.971	777	136	2.598	3.804	6.406	75
2006. i kasnije	23.604	7.309	901	263	2.017	3.703	9.411	103
nepoznata godina	15.894	5.641	1.184	287	3.529	1.916	3.337	62

Izvor: Migracije – podaci po opštinama i gradovima, szs, 2013, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji, 30. septembra 2011.

U Srbiji je u trenutku popisa stanovništva, 30. septembra 2011, u 24 sata (kritični momenat popisa) živelo 298.000 stanovnika rođenih u Bosni i Hercegovini, 263.656 u Hrvatskoj, 69.127 u Crnoj Gori, 42.568 u Makedoniji, 13.762 u Sloveniji.

Od ukupnog broja od 770.528 doseljenika, iz država bivše Jugoslavije u Srbiju je došlo 687.948 stanovnika, od toga, 376.777 je stiglo pre raspada Jugoslavije, a 279.737 tokom raspada 1990–2000. Najveći broj, 217.493 ljudi, doselio se u ratnim okolnostima 1990–1995.

U tom talasu se preselilo oko 11 odsto više žena nego muškaraca (115.149 :102.344).

Od onih koji su rođeni u Hrvatskoj, a sada žive u Srbiji 129.247 je došlo 1991–1995, a takođe i najveći broj preseljenih iz BiH (70.576 ljudi) došao je u Srbiju tokom tih pet ratnih godina, između 1991. i 1995. godine.

Migracioni talas ka Srbiji u tom periodu bio je veći nego što ga pokazuje popis koji registruje one koji su septembra 2011. bili živi, a ne i one koji su po dolasku u Srbiju umrli.

Talas se kretao stazom starih migracija. Nakon Drugog svet-skog rata, u okviru agrarne kolonizacije (1946–1948), u AP Vojvodinu se doselio veliki broj stanovnika iz drugih republika SFRJ.

Godinu dana pre popisa, 2010, u Srbiji je živelo 86.235 izbeglica, u 2009. Srbija je bila, prema podacima UNHCR-a, na 25. mestu u svetu po broju izbeglica. Najviše je bilo izbeglica iz Hrvatske (64.695) i BiH (21.458).

Godinu dana pre popisa, 2010. je u Srbiji registrovano 210.148 interno raseljenih osoba sa Kosova, dok ih je godinu dana ranije bilo 209.724. Za interno raseljena lica sa područja AP Kosovo i Metohija, čak i ako su više puta menjala mesto stanovanja posle prinudnog preseljenja, popisivači su 2011. upisivali naziv naselja i opštine na području AP Kosovo i Metohija odakle su ta lica prinudno raseljena, kao i mesec i godinu kada se to dogodilo. Popis 2011. godine nije sproveden na teritoriji AP Kosovo i Metohija. U opštinama Preševo i Bujanovac zabeležen je smanjen obuhvat jedinica popisa usled bojkota od strane većine pripadnika albanske nacionalne zajednice.

Beogradski region: Metropolizacija Srbije

	Ukupno doseljeno	Doseljeno iz Republike Srbije u Beograd			
		Svega	Iz iste oblasti Iz drugog naselja iste opštine	Iz druge opštine	Iz druge oblasti
Beogradski region	859.791	585.491	40.071	105.385	448.035
Muško	436.691	242.869	13.679	43.776	185.414
Žensko	492.877	342.622	26.392	61.609	254.621
1960. i ranije	351.104	239.198	10.964	22.648	205.586
1961–1985.	46.080	33.661	2.934	6.651	21.076
1986–1990.	47.472	33.216	3.416	7.568	22.232
1991–1995.	113.436	31.490	3.117	6.968	21.405
1996–2000.	86.580	71.109	4.003	1.0447	56.659
2001–2005.	67.247	53.068	4.716	10.911	37.441
2006. i kasnije	84.839	68.341	8.215	17.888	42.238
Nepoznata godina	66.033	55.408	2.706	22.304	30.398

Stanovništvo prema području sa kojeg ce doselilo, vremenu doseljenja i polu

Izvor: Migracije – podaci po opštinama i gradovima, szs, 2013, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji, 30. septembra 2011.



foto: A. Andić

Rođeni u inostranstvu

Nakon 1961. godine intenzitet unutrašnjih migracija u Srbiji počeo je bio da jenjava, ali tada se u zemljama Zapadne Evrope pojavila potreba za angažovanjem radne snage, što je rezultiralo povećanim odlivom radno sposobnog stanovništva iz Srbije. U drugim zemljama, koje ne pripadaju bivšoj SFRJ, rođeno je 82.580 građana Srbije, pokazuje statistička tabela.

Zanimljivo je da se njihov broj posle 2006. uvećao za 18.398. Taj podatak iz Popisa možda korespondira s podatkom Eurostata, koji govori o tome da se broj državljana Srbije koji su boravili u EU na osnovu privremenog boravka smanjio za 32.000 u 2010. u odnosu na 2009. kada je na osnovu odobrenja privremenog boravka po osnovu rada, obrazovanja, spajanja porodice i drugih razloga boravilo 597.914 građana Srbije, a godinu dana kasnije – 565.735...

Prema podacima Svetske banke iz 2011, "populacija emigranata" iz Srbije u 2010. iznosila 196.000 osoba ili dva odsto stanovništva Srbije, a najvažnije destinacije su bile Austrija, SAD, Francuska, Makedonija, Danska i Japan.

Doseljeni iz drugih bivših jugoslovenskih država u Beograd

	Svega	Iz bivših republika SFRJ, i to:					Iz ostalih zemalja	Nepoznato
		Iz Bosne i Hercegovine	Iz Makedonije	Iz Slovenije	Iz Hrvatske	Iz Crne Gore		
Beogradski region	273.768	94.251	15.785	5.160	100.850	32.216	25.506	532
Muško	123.842	42.983	6.522	2.322	44.324	15.719	11.972	203
Žensko	149.926	51.268	9.263	2.838	56.526	16.497	13.534	329
1960. i ranije	111.637	39.254	11.236	2.686	38.640	13.735	6.086	269
1961–1985.	12.386	4.788	931	354	2.453	2.235	1.625	33
1986–1990.	14.224	5.615	923	494	3.396	2.567	1.229	32
1991–1995.	78.920	25.307	714	1.087	47.563	2.597	1.652	26
1996–2000.	15.441	5.961	328	84	3.893	2.605	2.570	30
2000–2006.	14.136	4.819	391	97	1.086	3.686	4.057	43
2006. i kasnije	16.445	4.905	492	160	994	3.383	6.511	53
nepoznato	10.579	3.602	770	198	2.825	1.408	1.776	46

Izvor: Migracije – podaci po opštinama i gradovima, szs, 2013, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova 2011. u Republici Srbiji, 30. septembra 2011.

U Beogradu je rođen 48,1 odsto Beograđana. Od ukupno 859.791 stanovnika koji žive u Beogradu, iz drugih mesta u Republici Srbiji došlo je 585.491, a 273.768 je došlo iz bivših republika. Zanimljivo je da i u doseljenom stanovništvu Beograda ima znatno više žena nego muškaraca (149.926 : 123.842), što čini 21 odsto.

Mračna i masna zarada

Pod izgovorom lažnog udomljavanja, napušteni psi se nelegalno izvoze najčešće u Nemačku i Austriju, gde se prodaju za 200 do 300 evra. Prema navodima bosanskih i crnogorskih medija, oni se tamo uglavnom koriste za laboratorijska istraživanja ili kao pokretne mete za testiranje oružja

Šverc životinja odavno je poznat kao unosan biznis: podaci Interpolu iz 2012. godine pokazuju da je švercovanje retkih i zaštićenih vrsta odmah posle krijumčarenja droge i oružja. Međutim, u poslednjih nekoliko godina u Srbiji i regionu šverceri su se u potrazi za "lakom lovom" bacili na novi posao – krijumčarenje pasa lutilica.

Nagađanja o švercovanju napuštenih pasa prenose se kao urbana gradska legenda. Međutim, nekoliko meseci unazad, jedan za drugim, mediji u regionu počeli su da se bave ovom temom, a tekst "Nezavisnih novina" iz Banjaluke privukao je najveću pažnju javnosti. Naime, kako pišu ove novine, izvoz pasa sa ulica Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine postao je javna tajna. Glavni putevi šverca pasa lutilica pod maskom lažnog udomljavanja su na društvenim mrežama gde se "promovišu" neregistrovani azili, tvrdi autor tog teksta. Psi lutilice se uglavnom izvoze u zemlje Zapadne Evrope, najviše u Nemačku i Austriju. Prema navodima bosanskih i crnogorskih medija, oni se tamo uglavnom koriste za laboratorijska istraživanja ili kao pokretne mete za testiranje oružja. Povodom ovog problema oglašila su se mnoga udruženja za zaštitu životinja iz regiona.

TITAR TEST

Tanja Ostojić iz udruženja za zaštitu životinja "Alfa" kaže u razgovoru za "Vreme" da je 2008. godine prvi put saznala za krijumčarenje napuštenih pasa kada je njenom udruženju anonimno dostavljen podatak da je određeni broj pasa izvezen iz Srbije bez papira. Konkretno, mejlom sa spiskom čipova švercovanih pasa. Svi ti psi su sterilisani i čipovani o trošku Grada Beograda, a da bi napustili zemlju potrebna dokumentacija podrazumeva "titar test" i međunarodni sertifikat izdat od veterinarskog inspektora. Kada je

Ostojićeva uputila Ministarstvu poljoprivrede zahtev za proveru ovih pasa, dobila je zvaničan odgovor da ni za jednog od njih nisu izdati potrebni dokumenti.

Titar testom se meri broj jedinica antitela na besnilo. To je dokaz da je pas vakcinisan protiv besnila i da je njegov imuni sistem prihvatio vakcinu. Ovaj test se u Srbiji obavlja samo na Institutu "Luj Paster" u Novom Sadu. Kada se obavi titar test, mora da prođe još tri meseca da bi pas mogao da napusti zemlju. To je regulisano pravilnikom o nekomercijalnom kretanju ljubimaca, koji podrazumeva da pas ne menja vlasnika. Međunarodni sertifikat je pak dokument kojim veterinarski inspektor garantuje da je životinja u potpunosti zdrava.

"To su dokumenta koja mora da ima svaki pas, čak i onaj koga želite da povedete na more, i mora da prođe tu proceduru. Prenošenje vlasničkih ljubimaca preko granice spada u nekomercijalno kretanje, dok je komercijalno kretanje izvoz životinja u druge svrhe."

"Za komercijalno kretanje su predviđeni mnogo stroži uslovi, jer je potrebno da se zna gde tačno životinja odlazi i ko je poslednji držalac životinje. Takva procedura je neophodna za legalan izvoz životinje. Kada smo 2008. godine dobili pomenute čipove za oko sto pasa, samo njih osam ili deset je imalo titar test. Takođe, od Ministarstva poljoprivrede smo dobili podatak da nijedan od njih nije dobio međunarodni sertifikat. Svi oni se nalaze u nemačkim i austrijskim bazama, što je dokaz da su nelegalno izvezeni preko granice", kaže Tanja Ostojić.

"Takođe, imamo podatak da je iz azila u Mladenovcu uzeto i iz zemlje izvezeno oko 60 pasa, bez ikakvih papira. O tom događaju imamo i pismenu izjavu vlasnika azila koji je to video. Uglavnom se to desi tako što se pojave ljudi koji se izdaju za zaštitnike životinja i ponude se

da udome pse u Nemačkoj. Kada smo o ovome počeli da pišemo i pričamo, ljudi su počeli da se javljaju sa brojnim pojedinačnim pričama. To je dugo tabu tema, o tome se ne govori. Simptomatično je kada na Fejsbuku pitamo određene ljude gde su psi, uglavnom naiđemo na veoma oštre komentare, isključuju nas iz grupe, zabranjuju da se oglašavamo. Nikada niko nije odgovorio na pitanje gde su psi."

ČISTA ZARADA

Ostojićeva tvrdi da se švercom bave udruženja koja deluju organizovano, ali da ima i pojedinaca. "Jedno udruženje iz Beograda, koje u svom sastavu ima i veterinarsku kliniku, poslalo je van zemlje oko 400 pasa za koje sam od Ministarstva poljoprivrede dobila potvrdu da nisu imali međunarodni sertifikat. Za te iste pse sam pitala i Institut 'Luj Paster'. Oni su odbili da mi daju informaciju koja je od javnog značaja – da li im je rađen titar test. To je dokaz da su psi švercovani, ali gde su završili, ne znam. Kada je čip ukucan u međunarodnoj potrazi za tih 400 pasa, pokazano je da su registrovani u Nemačkoj ili Austriji. U Nemačkoj ne postoji jedinstveni registar, već se psi čipuju pri udruženjima, pa smo tamo locirali ove pse u takozvanoj Taso bazi. Isti slučaj se desio i sa psima iz azila u Nišu. Indiciju o švercu pasa pruža i to da se većina pasa izvozi iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske uglavnom u tri pokrajine u Nemačkoj. Mali broj pasa sigurno bude udomljen, ali mnogi ljudi su prevareni. Postoji sumnja za još jednu organizaciju koja je vrlo poznata i aktivna u Beogradu, čiji osnivač svake nedelje izveze po dvadesetak štenaca. Za njega ne postoje dokazi, imamo samo dopise ljudi koji su mu dali štenad na udomljavanje, ali nikada više nisu dobili informaciju gde su štenci i šta se s njima desilo. Nama kao udruženju i ljubiteljima životinja nije ni važno



**NOVA VRSTA
NELEGALNE
ZARADE: Šverc
pasa iz Srbije**

Foto: REUTERS

što su psi švercovani, samo bismo voleli da čujemo da su dobro. Ali, nažalost, nemoguće je da su svi psi udomljeni srećno. Mi sada ne možemo sprečiti ovakve radnje, naše je da sakupimo što više dokaza, a cilj nam je da apelujemo da ljudi ne daju pse bilo kome, dok se ne uvere da će završiti u pravim rukama", napominje Tanja Ostojić.

"Lično sam videla i da se neki psi nakon izvoza prodaju na Ibeju i sličnim oglasnicima, a cene su od 200 do 300 evra. Vrlo je važno naglasiti da čak i ako neko uzme psa tim putem, to nije udomljavanje, već prodaja pasa. Kada se neko javi, sa najboljom namerom da uzme psa, ljudi koji su ga stavili na oglas njemu navodno naplate troškove sterilizacije i čipovanja, a to je sve već urađeno u Srbiji, besplatno, iz gradskog budžeta. To je onda čista zarada."

OPASNA TEMA

"Kada sam kontaktirala sa našom carinskom službom u želji da se raspitam kakva je procedura kada se psi izvoze iz zemlje, oni su mi rekli da se na izlazu ne vrši kontrola papira, što mislim da je suludo", kaže Tanja Ostojić. Veterinarska inspekcija bi trebalo da kontroliše dokumentaciju na izlazu iz zemlje, ali ona postoji samo na jednom graničnom prelazu – Horgoš. Zbog toga sam Carini uputila molbu da kada službenici vide da se psi izvoze, upute sve ljude na Horgoš kako

bi tamo veterinarski inspektori odobrili izlazak iz zemlje, ali nisam dobila odgovor. Javna je tajna da se u kombijima i kamionima krijumčari na desetine pasa. Uglavnom se to radi tako što se psi stavljaju u taksije koji nekako bez kontrole prelaze granicu, nakon čega se ubacuju svi u jedan kombi i odvoze dalje." Ostojićeva se u više navrata obratila brojnim nadležnim institucijama povodom sumnji koje ima, ali nijedna od njih nije želela da se bavi ovim problemom. Kada se udruženje "Alfa" obratilo upravi Instituta "Luj Paster" sa pitanjem kako psi napuštaju zemlju bez titar testa, odgovor je glasio da je važno da manje pasa bude na ulicama Srbije, kaže Tanja Ostojić. Šaputanja, nagađanja i špekulacije postoje, međutim, nadležni ni za "Vreme" nisu davali zvanične izjave. "Postoje priče o tome, ali nigde, nikada nije zabeležen nijedan slučaj", rečeno nam je iz Uprave za veterinu pri Ministarstvu poljoprivrede i iz Uprave Carina.

Ipak su sve češće optužbe za nelegalan izvoz pasa koji se vrši pod izgovorom da ulični psi odlaze u bolje sutra. Kako su pisale banjalučke "Nezavisne novine", godišnje se u Zapadnu Evropu prebaci od 300.000 do 400.000 pasa i mačaka iz zemalja bivše Jugoslavije, od čega svega 10 odsto nađe dom i provede život uz prave ljubitelje životinja. Beskrupulozni dileri životinje nabavljaju pomoću partnera u zemljama koje "izvoze" životinje

– najčešće one iz prebukiranih gradskih ili privatnih azila. Takvim tvrdnjama početkom ovog meseca svedočio je događaj u Nemačkoj, kada je tamošnja policija, u saradnji sa udruženjem za zaštitu životinja iz Remagena, razbila organizovan lanac ilegalne trgovine psima koji su u Nemačku dovezeni sa područja Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Reč je o napuštenim psima, a mediji ne navode kakva je trebalo da bude njihova dalja sudbina. Ovu vest preneli su nemački portal *rhein-zeitung.de* i hrvatski list "24 sata", koji su objasnili da se dvadesetak kupaca iz nekoliko nemačkih regija u subotu našlo u šumi blizu Remagena u nameri da kupi 22 psa koji su bili smešteni u 18 kaveza, premalih za transport životinja. Takođe je navedeno da je šverc ovih pasa uglavnom dogovaran na internetu, gde su šverceri koristili lažne identitete na društvenim mrežama i humanost kao paravan. Nadležne institucije iz Hrvatske se još uvek nisu izjasnile u vezi sa ovim slučajem.

Kada smo pokušali da stupimo u kontakt sa organizacijama za koje je Tanja Ostojić iznela sumnje da su umešane u krijumčarenje pasa, razgovor sa njima nije bio moguć. Jedna je konstantno odlagala razgovor na ovu temu, dok su neke od njih eksplicitno odbile da o tome govore, uz savet da se time ne bi trebalo baviti jer su takve optužbe mnogo ozbiljne. ¶

SANJA ZRNIĆ



Neko je oklevetao mangupe

“Drugovi, ako nam neko dode glave, biće to mangupi u našim redovima”, rekao je onomad suprug Nadežde Krupskaje i vođa svetske revolucije proletera, sve zabrinuto levom rukom češkajući bradicu, a desnom odižući kačket da prove tri oznojanu glavu. Kako je tovariš Uljanov bio dokazani vizionar, razume se da mu se i ova vizija ostvarila. Mislim, ostvarila se u smislu da je nešto bezbeli došlo glave avangardi svetske revolucije; e sad, jesu li to bili baš mangupi u njenim redovima, te ko i kako uopšte definiše ko je “mangup” a ko nije, to je sad već drugo pitanje.

Sonja Grozdanović i Predrag Manić verovatno nemaju baš revolucionarne pretenzije, ali u njihovom javnom političkom činu ima nečega “lenjinskog”. Nu, što slučilo? Ovo su dvojce, naime, bili odbornici ugledne Srpske napredne stranke u Skupštini opštine Pirot, a onda su odlučili da demonstrativno istupe otale.

Pa dobro, reći ćete vi, takve se stvari dešavaju takoreći svakodnevno, čudna mi čuda! Tačno je to, a opet – i nije. Selidbe odbornika i sličnih političkih izabranika nižeg i (o)

tra. Kao prvoborci Pokreta, emotivno i kojekako još vezani za Našu Stvar, ovo dvojce to više ne mogu da gledaju, pa su se rešili na očajnički korak.

Raznaprednjačeni pirotski duet nije, dakle, “otpao” od ideje naprednjaštva nego se, naprotiv, boji da joj je jedini ostao veran, dočim je okružen onima koji su se tu namnožili zarad sitnog i besprincipijelnog ličnog i grupnog interesa. Svako ko je, poput mene, dovoljno mator da se živo preseca uobičajenog vajkajućeg narativa “razočaranih komunisto-idealista” iz vremena (pre)zrelog socijalizma, lako će prepoznati ovaj “sindrom pravog puta”. No, nije li bilo isto i sa *postpetooktobarskim* narativom? Nije se još valjda ni prva hefta bez Miloševića završila, a već je bila krenula sveopšta retorička (ponajviše medijska) hajka na zle i pokvarene “preletače”, na te lenjinske *mangupe* koji da su do juče služili Nenarodnom Režimu, a danas bi da se uguze u ovaj novi (umesto da to lepo učinimo mi, kojima to “prirodno pripada”)... Što je sve bilo, a i danas je, baš onoliko tačno koliko i savršeno nebitno; pisao sam još tada, u sasvim sveže i

Smešno je i ironično da su sada naprednjaci u onoj “dosmanlijskoj” fazi kuknjave nad “nedogođenim Šestim oktobrom”

srednjeg reda jesu neprestane, ali gle, nakon prošloproletnjih izbora one se odvijaju mahom u pravcu SNS-a; ne pamtim u poslednjih pola godine, ili više, da bi neko napustio tu stranku, nego naprotiv čitava odborničke grupe drugih stranaka (prednjači tzv. URS, to tradicionalno leglo fanatično principijelnih ljudi) prelaze pod toplo i široko Vučića okrilje kaogod što se ptice-selice najesen u jatima zapućuju u toplije krajeve. Kad najedared, ovo dvojce raširiše krila i pravac sever, a jesen je već pred vratima! Oh, mein Gott, da li to oni znaju nešto što mi (još) ne znamo? Ne, bojim se da je objašnjenje istovremeno i banalnije i intrigantnije. I baš na ovoj tački se vraćamo onom uvoštenom ili balzamovanom (ili šta već) vodi svetske proleterske revolucije.

Pirotski odbornički duet svoje otpadanje od matičnog jata, naime, objašnjava time što lokalni SNS poverenik, izvesni Kostić Radmilo, iz nekih sumnjivih interesno-revizionističkih razloga, u potpunosti napušta ideje i vrednosti SNS-a (iz čega posredno saznajemo da SNS ima, ili je bar imao, “ideje i vrednosti”) a naročito, gle – Aleksandra Vučića, naprednjačkog Lenjina i simbola svega najboljeg i najsvet(i)ijeg u naprednjačkom kosmosu. Dotični Kostić, vajkaju se Grozdanovićeva i Manić, potpuno je zanemario i skrajnuo staro članstvo SNS-a (štano reći – prvoborce, “komuniste od pre revolucije”), dok stranačkim odborom vladaju i smer mu diktiraju pridošlice iz drugih stranaka, preliveode krajnje sumnjivih motiva i svojstava, drugim rečima: *mangupi* koji su se uvukli u “naše” redove, pa sada rovale i truju iznu-

vruće postoktobarskim danima, kako se od svih tih ljigavih “preletača” mnogo više bojim onih koji “preletači” nisu niti bi ikada bili, jer duboko i iskreno veruju u duboko pogrešne, pa i odvratne ili štetne stvari: ideje, ljude, postupke, šta god. Takvih “poštenjačina”, spremnih da (metaforično, ali neretko i doslovno) poginu i ubiju za ono u šta fanatično veruju, i treba se bojati mnogo, mnogo više.

Smešno je pomalo, a svakako i vrlo ironično, da su sada kanda naprednjaci u toj nekadašnjoj “dosmanlijskoj” fazi, onoj koja mi je lično bila prilično nepodnošljiva, znate ono kad je počelo da se masovno grakće kako, kuku i lele, “nije bilo Šestog oktobra” (kako mi se samo bljuvalo od te gluuuuuupe frazetine, od tog genocidnog čina nad jezikom i nad svakom mišlju!), pa će nam sada pauci nebo premrežiti a mangupi će zauzeti sve ono što ne pripada Njima nego pripada Nama... I gle, eto ti sad istog tog falš-moralizujućeg vajkanja u Vučića dvorištu, he he... A ako malo trezvenije pogledaš tu stvar, videćeš, jakako, da ako u tom SNS-u uopšte ima nešto da vredi, onda to može biti samo poneki *preletač* koji se tu našao iz oportunističko-karijerističkih razloga, ali koji inače nešto možda i zna da radi i uradi, dočim su “prvoborci” uglavnom suklate i zamlate, i sačuvaj me bože sveta pravlenog po njihovoj meri.

I da, naravno: ni onu Lenjinovu revoluciju nisu uništili mangupi, nego upravo nestašica istih. Da ih je bilo više, СССР bi prvo proizveo dovoljno gaća i hleba za gladne gologužane, pa bi tek onda slao onog Gagarina u kosmos. ¶

САНУ

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ



Награде за науку

ИНТЕРВЈУ: АКАДЕМИК НИКОЛА ХАЈДИН,
ПРЕДСЕДНИК САНУ

Подстицај за достигнућа



“С обзиром на укупан развој друштва у свету и код нас који карактерише све снажнија наука као основа, са извесном дозом слободе изражавања може се рећи да наступа доба развоја друштва заснованог на науци”

Тихо је у ходницима Српске академије наука и уметности. Након неколико бурних месеци за науку у Србији, у другој половини јула академици су се – као и сви остали истраживачи и професори на институтима и факултетима – размилели по конференцијама, семинарима, студијским путовањима или, једноставно, отишли на одмор.

Мада је врео јулски дан окувао београдске улице, у пространим холовима зграде САНУ, подигнуте још 1924. године по пројекту Драгутина Ђорђевића и Андре Стевановића, задржао се јутарњи хлад. У тихим ходницима, сваки корак на паркету јасно одзвања. Крај попрсја Вука Караџића и витрине са делима Милутина Миланковића, промиче само једна седокоса прилика ослоњена на штап – то је увек присутни генерални секретар Академије Димитрије Стефановић.

Председник САНУ, академик Никола Хајдин, уједно и најугледнији градитељ у Србији, чека нас у канцеларијама председништва, као и увек добро расположен. Између осталог, разговарамо о његовој омиљеној теми – недавно успостављеним наградама Српске академије наука и уметности.

Кад су пре скоро две године први пут најављене, председник Хајдин се посебно заложио да афирмише награде САНУ како у медијима тако и међу донаторима, а у крајњој линији и међу самим академицима.

“Према традицији европских земаља, награде Академије се сматрају врхунским наградама из области науке у датом периоду, за одређену земљу”, каже академик Никола Хајдин за “Време”. “Награда која се додељује сматра се врхунским научним доприносом или збиром научних доприноса у одређеном периоду који карактеришу онога који

конкурише за њу. Ова награда може се схватати врхунском наградом за научна достигнућа у овој земљи.”

“ВРЕМЕ”: Међу разним наградама које постоје у Србији, иза једног броја већ на неки начин стоји Академија. По чему се ова награда Академије разликује?

АКАДЕМИК НИКОЛА ХАЈДИН: Реч је о највишој научној установи, а потом и о чињеници да жири чини најеминентнији тим стручњака из појединих области за које се додељује награда. Они нису сви академици, али знатан део жирија чине чланови Академије. Садашње стање ствари је тако да се награде додељују за област физике и хемије сваке друге године. Исто тако се додељују и награде из области математике, техничких наука и медицине, такође сваке две године. С тим што се ове награде ређају алтернативно. Захваљујући донаторима, за награде имамо снажну финансијску подршку. Новчани износ награде захваљујући донаторима је позамахан за наше услове и могућности – 10.000 евра, наравно, у динарској противвредности.

Колико је оваква једна награда значајна за науку у Србији?

Осим новчане вредности, награда Академије има и шири значај за нашу јавност. Ове награде подстичу интерес за науку, стварају плим за висока научна достигнућа, а самим тим подижу и општи научни ниво у оквиру једне нације. С обзиром да укупан развој друштва у свету и код нас карактерише све снажнија наука као основа. Са извесном дозом слободе изражавања може се рећи да наступа доба укупног развоја друштва заснованог на науци.

Популарисањем ове и сличних награда за науку подстичемо интерес за бављење науком у самом успону. То је један од важних елемената ове награде, која својим скромним доприносом на изванредан начин утиче на овај развој. Трудимо се да награђени и њихово дело буду преко средства информисања што боље приказани најширим слојевима друштва са циљем да подстакну људе на научно стварање.

Каква је општа клима за бављење науком у Србији данас? Колико финансијски проблеми утичу на то?

Са финансирањем науке не можемо бити задовољни јер оно што се одваја за науку је веома мало, поготово у поређењу са земљама у окружењу које нису много богатије од нас. Остаје да се надамо да ће укупним побољшањем стандарда и издвајања за науку она добити неко боље место. Имамо веома много талентованих људи, али нема довољно новца за истраживање, посебно за експериментални рад. Као оптимиста, надам се да ће се то поправити.

Награде САНУ покривају области математике, техничких наука, медицине, физике и хемије. Колико је било тешко наћи спонзоре за ове области? Како сте у томе успели, на пример, у случају математике?

Сматрамо да је математика научна основа за многа истраживања у применама на друге науке. И у појединим областима које не припадају у потпуности егзактним наукама математика проналази пут. Једна од таквих области је банкарство. Што се тиче техничких наука врло је широка лепеза интересовања оних који би могли да помогну.

Добили смо подршку од Града Београда који је заинтересован за сопствени развој и развој нације. На крају је остала медицина. За њу није било тешко наћи спонзора, с обзиром на значај који медицина има на човека и човечанство. Главни донатор је позната међународна фармацеутска компанија “Драгер”.

Да ли се размишљало и о другим областима?

Академија има амбицију да установи награде из области хуманистичких наука и уметности које имају посебан значај за развој друштва у целини. Не одустајемо од ове идеје, мада са гледишта финансирања ових награда ствари нису баш на истом нивоу као када је реч о егзактним наукама. Требало би више рачунати на то да ће финансијску награду за ове науке обезбедити прво држава, а онда и поједине организације са одређеном стручном оријентацијом. То не значи да Академија у истој мери не цени научни рад из области хуманистичких наука и трудиће се да у најскорије време укључи и хуманистичке науке и уметност у награђиване области. Има још један додатни елемент, наиме, извесне области из хуманистичких наука и уметности бивају награђиване, па нису ни оне потпуно лишене награде.

НАГРАДЕ САНУ

ПАРНА ГОДИНА (2012, 2014...): Физика, хемија

НЕПАРНА ГОДИНА (2013, 2015...): Математика, техничке науке и медицина

НАГРАЂЕНИ: Не могу бити академици

ЖИРИ: Три члана које именује САНУ

ИЗНОС НАГРАДЕ: Повеља и 10.000 евра

РОК ЗА ПРИЈАВУ: 15. септембар 2013.

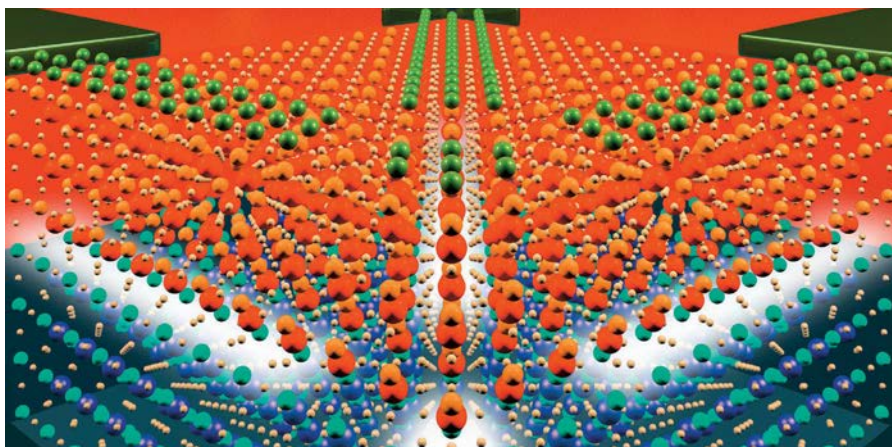
да. Постоји знатан део који се издваја за друштвене науке, уметност, књижевност. Са тиме је наша јавност упозната и то доприноси да људи који се у овим областима истичу јесу и познати у јавности.

Међу прошлогодишњим добитницима је млади стручњак Игор Пашти, један од најмлађих истраживача код нас, а већ иза себе има завидну научну каријеру. Да ли је то знак да се кроз ову награду Академија у већој мери окреће младим истраживачима?

Старост кандидата не игра никакву улогу, већ само квалитет научног рада. Са друге стране, подстицање младих људи на научно стварање остварује се на различите начине. Један од значајних подстицаја за младе научнике је такозвано оснивање Академије младих, коју неке земље већ имају. Код нас та фаза још није наступила, а од расположења чланова Академије зависи када ће се то догодити код нас, јер је за такав договор потребан широк консензус. Постоје такозване стручне академије које такође подстичу научни рад, као академије медицинских наука и инжењерских наука на пример, које имају значајну улогу у подизању свести младих и њихових способности да се баве науком, посебно када је реч о примењеним наукама.

С. Зрнић, С. Бубњевих

НАГРАДА САНУ ЗА ХЕМИЈУ



Интервју: Др Игор Пашти, Факултет за физичку хемију

Најмлађи београдски доцент

“**Н**а Награду САНУ гледам искључиво као на велику мотивацију за даљи рад и осећам обавезу према САНУ да оправдам одлуку којом ми је та награда додељена”, каже скромно за “Време” Игор Пашти, истраживач са Факултета за физичку хемију.

Он је прошле године био први добитник Награде Српске академије наука и уметности из области хемијских, биолошких и сродних наука. Угледни жири, којем је председавао академик Мирослав Гашић, секретар Одељења хемијских и биолошких наука, изабрао је Паштија између четири кандидата, од којих сваки иза себе има изузетну научну каријеру.

А каријера Игора Паштија је тек на почетку, мада иза себе већ има изузетне резултате. Пашти је најмлађи доцент на свом факултету и са 27 година већ је стекао изузетну научну репутацију. Бави се експерименталним и теоријским аспектима катализе и електрохемије у комбинацији са моделовањем и прорачунима базираним на принципима квантне механике, односно теоријском методом функционалне густине. Награда САНУ му је дала додатан подстрек за рад.

“Резултати на којима је награда базирана добијени су интензивним тимским радом па својим колегама и сарадницима дугујем велику захвалност на сјајном периоду који је иза нас, али се исто тако надам да ћемо и у времену које долази наставити рад са истим ентузијазмом који нас је до сада пратио”, каже Пашти.

“ВРЕМЕ”: Шта је метода функционал-густине?

ИГОР ПАШТИ: Теорија функционал-густине представља

један од видова квантно-механичког приступа описивања вишелектронског система, при чему је полазна претпоставка да је основно стање система одређено електронском густином. Првенствено је била прихваћена у области физике чврстог стања, али од 90-их година прошлог века проширила се и на друге области, што је било условљено развојем саме теорије.

Област истраживања за коју сте награђени донекле се налази у простору између физике и хемије. Колико је савремена наука, па и електрохемија, уопште данас замислива без квантномеханичког погледа на свет?

Начин на који се приступа неком проблему одређује методе којима ће бити анализиран. У многим случајевима експеримент је довољан, док, понекад, теоријски приступ може да пружи више информација него експеримент. Иако се електрохемија првенствено развијала као експериментална наука, развој теоријских метода омогућио је потпуно нов увид у проблематику која је, у одређеним случајевима, тешко или потпуно недоступна експерименту. Ова два приступа се међусобно не искључују, нити би требало, и њихова комплементарна примена омогућава јаснију слику феномена у поређењу са случајем када је истраживање ограничено само на експериментални, односно теоријски приступ.

Да ли овакве награде олакшавају рад истраживача и подстичу младе да се одреде за пут науке?

Озбиљна истраживања захтевају и озбиљна улагања. Иако је у последњој деценији наука у Србији доживела велики, рекло би се и вртоглави развој, у овом тренутку финансијска ситуација може да представља кочницу даљем напретку. Овакве награде свакако представљају стимулацију за сваког истраживача у земљи, али о каквој год награди да је реч, не може се и не сме дозволити да она буде ослонац развоја науке на националном нивоу. То би требало да буде питање од националног интереса и захтева систематски приступ. Уверен сам да се ниједан нобеловац није бавио истраживањем са основним циљем да добије Нобелову награду.

НАГРАДА САНУ ЗА ФИЗИКУ



Др Милутин Благојевић, Институт за физику

На фронту науке

У последњих десет година, др Милутин Благојевић са Института за физику објавио је 26 радова у најугледнијим међународним часописима и то у области која се данас сматра фронтом науке, не само у физици – теорији гравитације. Након тога, прошле године је добио вест да је изабран и за првог добитника награде САНУ из области физичких и сродних наука. Жири којем је председавао академик Федор Хербут изабрао га је између три подједнако угледна кандидата у нашој науци.

“Уопштено говорећи, мислим да код људи који се баве истраживањем награде немају велики значај као мотив за даљи рад”, каже др Благојевић за “Време”. “Ипак, као и сви људи, и истраживачи имају пријатан осећај кад им се ода признање за њихов рад. Такав је случај био и са мном, када сам прошле године добио Награду САНУ. Моје највеће задовољство поводом добијања те награде јесте чињеница да је истраживање гравитације добило одређену медијску пажњу. То ће, верујем, бар донекле утицати на друштвени углед свих истраживача код нас, а посебно оних који се баве истраживањем гравитације, области која већ дуго времена крије неке од највећих тајни савремене физике.”

“ВРЕМЕ”: Колико је теорија гравитације уопште данас експериментална наука у односу на то како се физика традиционално схвата?

МИЛУТИН БЛАГОЈЕВИЋ: Истраживање физичких особина основних интеракција у природи је процес, у коме теоријске идеје и њихова експериментална провера представљају два неодојива аспекта једне те исте појаве. Гравитација је најслабија основна интеракција елементарних честица, па је зато овде и најтеже извршити експерименталну проверу нових идеја. Већ са настанком Ајнштајнове теорије гравитације (1916. године), њене прве провере биле су везане за астрономске појаве јер су због великих маса планета и

Сунца ефекти гравитације били мерљиви. Данас, када постоје нове теорије гравитације, начин њихове провере се све више помера у област астрофизике и космологије, где су ефекти гравитације веома јаки, па се могу лакше опазити. Практично, за те провере се користе ванземаљске лабораторије, које се налазе у специјално конструисаним сателитима.

Шта је тродимензионална гравитација са торзијом?

Током времена, показало се да Ајнштајнова теорија гравитације има одређене слабости: у њој се појављују сингуларитети, стања са бесконачним вредностима густине материје, што је физички неприхватљиво; опис материје у Ајнштајновој теорији не узима у обзир постојање спина елементарних честица, итд. Да би се те слабости отклониле, године 1961. предложена је нова теорија гравитације. Геометријска интерпретација Ајнштајнове теорије ослања се на простор-време са кривином, док нова теорија користи простор-време са кривином и торзијом. Због присуства торзије, нова теорија се назива теорија гравитације са торзијом. У новој теорији: (а) постоје решења без сингуларитета, и (б) материја поседује спин, који је директно повезан са торзијом простор-времена. Често се, због техничке једноставности, неки модели теорије гравитације изучавају најпре у три димензије, да би се, затим, добијени резултати могли применити и у четири димензије простор-времена.

Колико је тешко данас бити истраживач у Србији?

И поред појединачних успеха у истраживању, опште стање науке у Србији је крајње незадовољавајуће. Разлоге за то треба тражити пре свега у непостојању реалног плана развоја науке. Због тога се догађа да и ово мало средстава која се издвајају за науку често одлази у погрешно планиране пројекте. Награде свакако имају позитиван ефекат на мотивацију младих, али он није пресудан – потребно је да се читав систем науке стави на здраве основе.

НАГРАДА САНУ ЗА МАТЕМАТИКУ, ТЕХНИЧКЕ НАУКЕ И МЕДИЦИНУ

Подстрек за научнике

Научници који у последњих десет година имају остварен рад из области математичких, медицинских и техничких наука позвани су да приложе своја научна остварења на конкурс САНУ

Српска академија наука и уметности (САНУ) омогућила је и ове године вредне награде за развој неколико научних области. У жељи да се подстакне бављење науком у нашој земљи, као и научни развој и напредак младих научника, расписано је неколико конкурса за научна достигнућа из различитих области.

Донатори средстава за најквалитетније научне радове су Фондација Драгер за област медицинских наука, Удружење Банака Србије за математику и сродне науке и Град Београд, који пружа финансијску подршку за доделу новчане награде у области техничких и сродних наука. Национална награда, осим новчаног износа, привлачна је и због признања које се њеним освајањем стиже у широј јавности.

Зато су сви научници који стоје иза квалитета свог рада позвани да учествују на конкурс и добију прилику да свој рад приближе што већем броју људи.

Награде за поменуте области додељују се једном у току непарне године, а чланови Академије не могу учествовати на конкурс. Такође, уколико ниједан рад не испуни очекиване критеријуме, Комисија има потпуно право да не додели награду. Сви научници који желе да конкуришу требало би да имају рад који је остварен током протеклих десет година, пре ове године, у којој се одржава конкурс. Кандидат за Награду може учествовати на конкурс сам, а може се пријавити и група која се у том случају сматра једним кандидатом.

Награђеним учесницима биће додељени Повеља и новчани износ од 10.000 евра у динарској противвредности.

Награђеном научнику Повељу ће свечано доделити САНУ на Дан Академије. Уколико награду освоји група научника, сваки од њих ће свечано примити Повељу, а новчани део Награде се дели на онолико једнаких делова колико чланова има у награђеној групи научника.

Кандидате за доделу Награде могу предложити: акредитовани факултети и високе војне школе, акредитовани на-

учни институти и три лица у највишем научном звању или највишем наставном звању.

Одлуку о избору научника и додели Награде у 2013. години доноси трочлана Комисија, састављена од чланова САНУ и других истакнутих научних личности. Комисија се бира на предлог надлежног одељења Академије које формира Извршни одбор САНУ. Радом Комисије руководи председник, којег

именује Извршни одбор САНУ међу члановима Комисије.

У јавном огласу, који је објавио Извршни одбор САНУ, сви заинтересовани у средствима јавног информисања могу да се упознају са роковима конкурса и осталим битним елементима.

Рок за пријављивање је 15. септембар ове године, а пријаве би требало доставити на писарницу САНУ. Све неправилне и пријаве са закашњењем неће бити узете у обзир. Пријаве могу да се пошаљу у електронском (на ЦД-у) и папирном облику на адресу: Српска академија наука и уметности, улица Кнеза Михаила број 35, 11000 Београд, "За доделу Награде САНУ из области медицине и сродних наука".

Вест о добитнику награде објавиће такође Извршни одбор САНУ у средствима јавног информисања.

С. З.



foto: Ivan Šepić

Повремени додатак недељника Време на 6 страна „САНУ – Дом српске науке“;
Објављивање додатка подржала компанија ЈП Србијагас.

Текстове приредили: Сана Зрнић, Слободан Бубевић и Дејан Масликовић
Објављено уз недељник Време бр. 1177 од 25. јула 2013.

Штампа: Ротографија, Суботица

На насловној страни: Зграда САНУ, фотографија Иван Шепић



Dr Ristić

DOM ZDRAVLJA

Članica MEDIGROUP

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJARIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA I MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA



01.-31. JUL

UROLOGIJA

DOM ZDRAVLJA DR RISTIĆ OD SADA NA DVE LOKACIJE

Narodnih heroja 38, Novi Beograd i Visoka 16, Banovo Brdo, 011 2693 287, www.dr-ristic.com

UBB

UNIVERZAL BANKA A.D.
BEOGRAD0800 10 20 12
(besplatan
poziv)www.ubbad.rs

“Kao vojnik stranke, neću odbiti nijedno zaduženje pa ni ministarsko.”



foto: A. Anđić

BRATISLAV GAŠIĆ,
potpredsednik SNS, na
pitanje da li će on biti
jedan od novih ministara
u rekonstruisanoj vladi

(B92)

Iva Žikić,

saradnica prve dame Srbije zadužena za medije u Fon-
daciji Dragice Nikolić, na novinarsko pitanje zašto su se
preselili iz zgrade Predsedništva na Andrićevom vencu u
stan Nikolićevih na Novom Beogradu, drsko je odgovo-
rila: “Bavimo se ozbiljnim temama i divnim poslom. Od-
govaramo samo na normalna pitanja i ne pada mi na pa-
met da vam odgovorim na vaša. Za to nemam vremena,
imam drugog posla, a vi razmislite kakvim se temama
bavite!” (“Blic”)

Milica Todorović,

pevačica, “osvojila je srca publike kada je kao šesnaestogodiš-
njakinja pobedila na takmičenju “Zvezde Granda”, ali i pored
velikog uspeha koji je postigla pevanjem, podsećaju je da ne
treba da zaboravi ni mogućnosti estetske hirurgije: “Nikada
nisam imala želju da odem kod estetskog hirurga, mislim da
mene publika voli baš zbog moje prirodnosti. Osim što se ni-
sam podvrgavala korekcijama izgleda, trudim se da se uvek
ponašam prirodno.”

Nedavno joj je direktor “Grand produkcije” Saša Popović pred



foto: Vesna Anđić

kamera predložio da poveća grudi, hoće
li ga poslušati: “Saša
se samo našalio sa
mnom, ali su mediji to
preuveličali. Rekao mi
je da lepo izgledam, ali
da imam male grudi.
Nikada nisam razmi-
šljala o povećanju po-
prsja. Smatram da je
prošlo vreme pevačica
sa ogromnim grudima
i drago mi je što sam
u tome drugačija od
mnogih na estradi.”

("Alo")

Sandra Afrika,

kolumnistkinja, pre toga pevačica, na početku plesačica, doka-
zuje da je sve moguće i kaže: “Hteli vi to ili ne, ali Sandra je mno-
go više od dobrih sisa i guzice. Ako je taman tek nekolicina onih
koji žele upoznati Sandru, kao ženu, ljudsko biće i jednu od vas,
onda ću za njih nekoliko ja biti ‘kolumnistkinja u pokušaju’.

Nadam se da shvatate sad moje sumnje i zašto mi je trebalo to-
liko da se odvažim i napokon svoje misli prenesem na papir. Us-
paničeno sam nazvala urednika “Top Estrade” i priznala mu: ‘Ja
možda nisam za ovo. Mislim da nisam dovoljno hrabra za taj ko-
rak i ne želim da me kritikuju zbog nečega što znam da ne radim
savršeno. Ja čak ni ne znam o čemu da pišem. Oprosti što sam te
izneverila.’ On se nasmejao: ‘Sandra, niko ne očekuje novu Simo-
ne de Beauvoir. Samo budi to što jesi i dok pišeš.’ (“Alo”)



foto: Vesna Anđić

Eva Ras,

glumica, na pitanje šta joj
govore na ulici oni koji je
prepoznaju: “Da sam lepa,
kažu: ‘Divno izgledate’, a to
u Srbiji znači da sam se ugo-
jila kao prase i da ni na šta
ne ličim.” (“Story”)

Aleksandra,

ćerka Ljube Pantović (proteklih par meseci provela u ri-
alitetu “Farma”, dok su novinske stupce punili članci o
trudnoći njene maloletne kćerke, prim. ur.), “tvrdi da su
je zbog veze sa Aleksandrom Čabarkapom (maminim
momkom, prim. ur) zlostavljali tata i stric i da je završi-
la u bolnici: “Karađorđe i Srba su me pozvali da razgova-
ramo. Tražili su da Aleksandra prijavim za silovanje i pa-
ljenje automobila. Rekla sam im da to nije istina. Kad su
videli da neću pristati na to na šta me uslovljavaju, Srbo-
ljub me je udario u stomak. Pala sam, a onda me je uda-
rio i Karađorđe.”

Aleksandar Čabarkapa,

“čije dete navodno nosi maloletna ćerka Ljube Pantović i
Karađorđa Subotića, tvrdi da je u četvrtak dva puta zvao
Karađorđa da se sastanu kako bi porazgovarali kao tast
i zet, ali da se Subotić nije pojavio: “Ja ovim putem ape-
lujem na Karađorđa Subotića da me tuži i da zatraži da
se proverí verodostojnost lekarskog nalaza, jer taj izve-
štaj lekara je tačan, pa ćemo da vidimo ko govori istinu.
Dokazaću i da je malu nagovarao da me prijavi za silova-
nje, kao i da je navodio da me prijavi za krivična dela za
koja me on neosnovano sumnjiči. Srba i on su policijski
doušnici! Karađorđe je bivši radnik DB-a, a Srba opštinski
doušnik. Srba je zlo i njih dvojica su revoltirani na mene
zbog mojih odnosa sa njihovim ženama, a sada i sa ćer-
kom, odnosno brataničom”. (“Kurir”)

Dragica Radosavljević Cakana,



foto: Vesna Andić

pevačica, aktivna članica vladajućeg SNS-a, govori o mukama poznatih: "Planiramo da idemo na Zakintos, ali u našem slučaju se nikad ne zna, možda ćemo u posljednjem trenutku promeniti destinaciju. Željna sam pravog odmora, a na Crnogorskom primorju više ne možete da letujete na miru, stalno morate da razmišljate o tome da li vam je neki paparaco za petama i da li ste uslikani na plaži u ovakvoj ili onakvoj pozi. Meni to ne treba."

O maternjem jeziku i njegovom očuvanju: "Moj zet radi u Bukureštu u predstavništvu jedne nemačke firme i jedva čekam da ih vidim (unuke. prim. ur.). Mnogo sam ih se uželela. Deca idu u internacionalnu školu, pa sam prinuđena da pod stare dane sa njima razgovaram na engleskom jeziku, jer im je tako lakše. Ali, ne mogu da se požalim. Ne ide ni meni tako loše."

("Večernje novosti")

Ivan Ivanović,

tv voditelj, "aktivni tviteraš", o srpskom novinarstvu: "Fascinantna mi je linija kretenzima koja povezuje Tviter i srpske novine. Neko sam ko čvrsto veruje da za tabloide u Srbiji pišu većinom potpuni kreteni, koji ne znaju da rade novinarski posao. Imam utisak da po ceo dan sede i prate šta je ko od poznatih napisao na Tviteru. I postalo mi je zanimljivo da kad mi je čef da novine nešto objave, ja stavim tamo. Zanimljivo je to da niko od njih ne proverava informacije. Da sada napišem: 'Skačem s Pančevačkog mosta', oni će da objave 'Ivan skočio s mosta', a da uopšte i ne pozovu policiju. Ne postoji više novinarska ambicija, da se po nečemu razlikuju od drugih. Sve se svodi na društvene mreže, prenošenje tračeva o zadnjicama i grudima nekih starleta. Zato vredni ljudi ne žele više da daju intervjue, jer neće da budu na stranici zajedno sa pričom o tučama u 'Farmi', golim guzicama i slično. Novinari su pojele sami sebe."

Gde se stiče popularnost: "Moja publika sve što treba da zna o meni, sazna u emisiji. Običnog čoveka koji kupuje novine ne zanima ništa više od toga. Razgovaram sa novinarima u koje imam poverenja. Nikakvu popularnost nisam stekao zahvaljujući tabloidima. Ako imaš emisiju koju gleda dva miliona ljudi, ne mogu te učiniti popularnim novine s tiražom od 50.000." Zašto Ivan vozi vespu: "Vespa je za mene bitna istorijska stvar. Bila je uvek obeležje gradskog fazona, na koji se furam. Odgovara mi sve što miriše na Beograd i veliki grad. Vespu su uvek vozili posebni ljudi." ("Večernje novosti")



foto: Ivan Sepić

Ana Nikolić,

pevačica, na pitanje zbog čega u svom spotu igra "vođu ženske mafijaške bande", otkriva svoje težnje: "Sve ono što želim da budem u privatnom životu, a nisam, ja to pokažem kroz spotove i pesme. I kao mala poistovećivala sam se sa negativcima zato što to nisam bila u privatnom životu. U španskim serijama priželjkivala sam da budem zlobnica. Kada se prikazivala 'Dinastija' volela sam Džoa Kolins."

Kako Ana živi: "Živim poput holivudskih zvezda, ali bez tih miliona na računu. Nedostatak novca me ne sprečava da tako živim. Ja, u stvari, zamišljam da živim holivudski. Imam veoma ispunjen život i živim na taj način u smislu rasterećenosti i operisanosti od malograđanstvine, lažnog morala i filozofije palanke, što ne znači da sam laka riba, kao što pojedine novine zaključuju iz ovakvih mojih rečenica..."

Zašto lepa devojkica mora da radi: "Pametni ljudi zaključuju kako ne bih morala toliko da radim da sam sponzoruša. Ljubav je kada neko hoće sve da ti pruži, a ti ne želiš ništa da uzmeš. To je jedini postulat koji kod mene važi". Da li je Miša Radulović, zvani Banana, "ljubav Aninog života": "Da! I više me ništa ne pitajte na tu temu!" ("Story")



foto: Vesna Andić



Ne gubite **vreme.**
Čitajte ono što je bitno.

www.vreme.com



Deset zapovesti

Odmah da priznam: ja nisam uspeo i ovi redovi nastaju pod večnim suncem besmrtnog Mediterana, unapred se izvinjavam za slovne greške kojih će dakako biti, ekran blješti kao i sve drugo iako sam u najboljem hladu na ovoj geografskoj širini. Biće grešaka, stilskih, logičkih, materijalnih i zbog vetra toplog kao onaj koji nas je iznenađivao kad smo ulazili u Robnu kuću "Beograd", ili koji je mene sačekao u Alžiru na izlasku iz aviona: duva, a vrućina, što u Panoniji ne ide baš jedno s drugim. Može mi se dakle s pravom reći: sebi nisi uspeo da pomogneš, a pametuješ po služb. dužnosti, ko će ti verovati? Pa ipak, pitajući se gde sam pogrešio, kako to da sam se opet obreo sa turi-

kao Hojzenbergove čestice, pet ili šest brodova su tu, kao za prihvata izbeglica, na svim licima vidim nemir, brigu i neispavanost, šta ja radim u ovo atensko jutro kad duša moja već pomalo strema i večnome pristaništu, a opet, ko može reći da se nijednom nije našao u takvoj klopci? Jedrenje ispašće prijatno, ostrva pokazaće se krasnim, kao god i posada, ali zavet koji sam si dao u luci dok je izgledalo da ćemo izgubiti trajekat za Paros, a samo zato što je svuda metež, stolpotvorenje i kaos, rima, još živi u meni: *na letovanje ni-kad vi-še, sam svoj gavran az ke bidnam!*

Zaista, ima primeraka homo sapiensa koji nisu evoluirali do stadijuma turiste, vaše je ljudsko pravo da ljubazno,

Kako da izvrdate letovanje, a da ne navučete trajnu omrazu vaših milih i dragih

stima, možda ću pridoneti da makar dogodine neko ostane u svojoj kući: ako i samo jednog čoveka kurtališes godišnjeg odmora, kurtalisao si čitavo čovečanstvo, zar ne?

Pre sedam osam godina dadoh se nagovoriti na jedrenje. Grčka. Kolima do Atine, pa trajektom do Parosa, gde nas čeka jedrilica. Audi 80 počeo je posle žalne Makedonije da se greje te smo motor valjda hladili uključujući grejanje, u Grčkoj sam davnym davno svirao na svadbi poslodavčevog sina, mlada je bila iz sela na severu i selo je bilo paorsko, s onu stranu turizma, zelenila napretek; dan nakon veselja, nedelja: sedimo u bašti jedine gostione spojenoj prirodno sa seoskim parkom, završava se služba Gospodnja, izlaze crkvene žene, istovetne kao u Vojvodini, zvona, ptice, zrikavci... Kao da je ono popovsko "Mir vsjem" uslišeno bez ostatka! Niko nije želeo da klet. autobusom krene u otadžbinu, svi smo hteli da uzmemo državljanstvo tog sela kome ne znam ni ime, e, tek na putu ka Atini, shvatio sam da je kolevka civilizacije Mesečeva površ, da nema rastinja ni milosti na putu; motor se pregreva i pored naše požrtvovanosti, putovanje potrajalo je do ponoći, otkošmarali smo nekoliko sati u hotelu i u četiri ujutro taksijem se odvezli do luke: kad sam pitao oca kako se proveo sa jednim našim gostom koji mu je pripadao formacijski i generacijski, ali koji je općenito važio za nezanimljivog, blago rečeno – otac ga je predusretljivo bio upoznao sa širom našom rodbinom ostavljajući ga u nekim porodicama i po nekoliko sati, dok bi se sam on odšetao do birta – dobio sam ovakav odgovor: "Bio sam u ratu, bio sam u zatvoru – ali ovo..." Tako sam se osetio u luci: bio sam u logoru, bio sam u vojsci, znam šta je egzodus, ali ovo... Tušta i tma unezverenih, sagibaju se pod težinom prevelikih rančeva, vuku koferčine kojima je priroda podarila točkove i teleskopske da kažem drške, sudaraju se jedni s drugima

obrazloženo, iskreno i odlučno odbijete letovanje:

Našto svoj stan, kuću, vilu, šta već ko ima, ostaviti na milost i nemilost provalnicima kojima je leto špic sezone? Koji lasno ustanove da se vaši prozori ne otvaraju, da iz vaše klime ne kaplje ništa, i eto ih da natenane pretresu vašu muku i da opogane vašu nezaštićenu intimu! Ako vam je u mestu stanovanja ostao i auto, tim gore. Meni su dok sam bio u bolnici ukrali razvodnu kapu: lopov (pripadnik moga staleža! kome treba razvodna kapa za specifično vozilo proizv. 1989. godine!) verovatno je umirio savest mrmljajući sebi u bradu: "Ti si odleteo na more, e pa imaćeš i za novu razvodnu kapu!", jer palo je to moje bolesništvo baš početkom jula. Čim neko vozilo stoji na parking u dve nedelje, na raspolaganju je, bilo za kompletnu krađu bilo za čerupanje. Ali, i da ga niko ne dira, nisam li ga na kraju svake večernje šetnje obilazio kao seljak marvu, stogove sena?...

Svaki odlazak u tuđinsko klimatsko područje nepro-mišljen je i može biti poguban po ionako narušeno zdravlje. Davno sam pročitao Mišoovu pesmu čijeg se početka ovako sećam "Malo selo Kijoto/Nisi mi bilo naklonjeno/Za moju mržnju potreban mi je veliki grad", nemam ovde tu knjigu (niko nema svoje omiljene knjige kad ode na letovanje, eto još jednog razloga protiv planetarne pomame letovanja: lektirološki!), uglavnom se ispostavlja da je taj grad škodljiv za ne znam više ni koji organ, opasan je za čitavo telo stranca. E, tako je svaki grad udaljen sto kilometara od zavičaja ili mesta trajnog boravka opasan, stoga ne dopustite nikome da vam baje o morskom vazduhu: jedem cele godine sve neslano, a onda dođem na more gde mi so ulazi kroz svaku poru i svaku bronhiju, pa ko joj brani da zapuši i onako zapušene krv. sudove?!

Nastaviće se, naravno, pa tek je počelo!

Nesrećna je zemlja ko



Bertolt Breht

Ne mislim da bi Tomislav Nikolić za Brehta bio veća smetnja od Valtera Ulbrihta, vlada Ivice Dačića i Aleksandra Vučića od vlade Vilija Štofa i Eriha Milkea, rečju, Republika Srbija danas od (istočne) Nemačke Demokratske Republike 1949. godine

Kadar iz filma
Opera za tri groša
G. V. Pabsta iz 1931.
(desno)

Pitam se šta bi odlučio Bertolt Breht da je živ i zdrav i da ga Vlada Republike Srbije sa Ivi-com Dačićem na čelu uz saslu-ženje ministra kulture Bratislava Petko-vića, pozove da se nastani u Beogradu, sve u duhu približavanja Srbije Evropskoj uniji? Ja mislim da bi on to prihvatio pod uslovom da mu se ustupi jedno od prestoničkih pozorišta, da u njemu može da radi šta hoće i da platu i honorare prima u

evrima. Takođe sam uveren da bi mu Vla-da Republike Srbije rado izašla u susret.

Na tu grešnu misao javlja se autocen-zura ugrađena u mene pre više od šest decenija: "Tvoje fantazije i gluposti ne zanimaju nikoga, ako hoćeš nešto da ka-žeš o Brehtu, reci koje bi njegove koma-de sada trebalo postaviti na ovdašnje po-zornice?" Odgovaram: "Ne mogu da te se otremem, ali neću više da te slušam, pre nego što kažem šta da se igra napraviću

uvod po svom ukusu, pa će doći na red i repertoar koji bismo oblikovali u Srbiji sezone 2013/2014."

BREHT DAJE ČASNU REČ DA NIKAD NIJE BIO ČLAN KP

Zaista ne mislim da bi Tomislav Niko-lić za Brehta bio veća smetnja od Valte-ra Ulbrihta, vlada Ivice Dačića i Aleksan-dra Vučića od vlade Vilija Štofa i Eriha Milkea, rečju, Republika Srbija danas od

joj su potrebni heroji



(istočne) Nemačke Demokratske Republike 1949. godine.

Breht je bežao od nacista, kako sam kaže, "zemlje češće od cipela menjajući" u Dansku, Švedsku, Finsku, Sovjetski Savez, da bi 21. jula 1941. stigao u Ameriku i zaposlio se u Holivudu, u "fabrici laži", dok se rat širio svetom.

Oktobra 1947. godine pozvan je na saslušanje pred Komitet za istraživanje antiameričke delatnosti, poznatiji kao

"Makartijev komitet", koji se bavio "komunističkom infiltracijom u filmsku industriju". Pored umetnika, koji su bili američki državljani, pozvana su samo dvojica stranih državljana – Čarli Čaplin i Bertolt Breht. Nekoliko "prijateljskih svedoka" – na primer Gari Kuper, Volt Dizni, Robert Tajlor – rado su sarađivali i davali podršku antikomunističkoj histeriji. Drugi, da pomenem samo reditelja Edvarda Dmitrika, odbili su da odgovore na pitanje da li su

članovi komunističke partije pozivajući se na američki ustav. To su činili ne samo komunisti nego i drugi da bi tako dali podršku svim kolegama. Sa velikim zanimanjem se očekivalo kako će Breht da se ponaša. Na pitanje da li jeste ili je ikada bio član bilo koje komunističke partije, Breht je prvo pokušao da vrda, da bi na kraju ipak morao da odgovori na pitanje:

"Čuo sam da su moje kolege izjavile da to pitanje smatraju neumesnim, ali



ja sam gost ove zemlje i ne želim da se upustim niukakve jurističke prepirke, prema tome odgovaram na vaše pitanje u potpunosti i najbolje što umem: ja nisam član i nikad nisam bio član ni jedne komunističke partije!"

ŠTA ĆE NAM TAJ TROCKISTA

Breht se, međutim, od čitave te atmosfere toliko uplašio da je preko noći pobe-
gao iz Amerike. Kongres mu je platio putne troškove za prvu klasu od Kalifornije do Vašingtona. Prodao je svoju kuću, spakovao kofere i za sebe i svoju ženu, glumicu Helenu Vajgel, uzeo karte u jednom pravcu. Ona je posle pričala:

"Umesto da uplatimo za Brehtov put tamo i natrag oboje smo krenuli za Vašington. Tako je Kongres platio dobar deo našeg puta natrag u Evropu..."

Preko Francuske stigli su u Švajcarsku, odande je Breht osmatrao gde da se nastani i, što je za njega bilo najvažnije, gde bi mogao da radi. Zapadna Nemačka je saopštila da mu neće dozvoliti boravak – Vašington ga je proganjao gotovo kao danas Snoudena.

Jugoslavija je posle sukoba sa sssr tragala za saveznicima među poznatim političarima i umetnicima kao što je, na primer, bio Sartr, pa je iz naše ambasade u Švajcarskoj stigao predlog da se Breht pozove u Beograd. Međutim, neko pri vrhu je tu ideju odbacio rekavši: "Šta će nama taj trockista?"

AJKULA NIJE AJKULA AKO TO NE MOŽE DA SE DOKAŽE

Otada je prohujalo 65 godina, Breht je mrtav već 57 godina, "vrh" se u Beogradu nekoliko puta promenio, Nemačka se ujedinila. Nepromenjeni su njegove pesme, romani, kratke priče, 48 drama i pedesetak dramskih fragmenata, uputstva za režiju, dnevnik, korespondencija. Uobražavam da znam kako bi on danas počeo kod nas.

Svoje najpoznatije delo, *Operu za tri groša*, nije naročito voleo. Zajedno sa kompozitorom Kurtom Vajlom taj komad je napisao na brzinu po narudžbini 1928. godine. Čuvenu pesmu o Mekiju Nožu napisali su u noći pred premijeru, jer je glumac Harald Paulzen, koji je trebalo da igra glavnu ulogu, zahtevao da dobije "još nešto važno kao ekspoziciju za svoj lik". Tako je nastao song nazvan "Moritat o Mekiju Nožu" koji

poručuje "da ajkula nije ajkula ako to ne možeš da dokažeš". Pokušao bih da objasnim Brehtu da to važi za mnoge ovdašnje ajkule, poslovne ljude...

Kad je 1949. u istočnom Berlinu dobio svoj teatar "Berlinski ansambl", u kome je mogao da režira šta god je hteo, Breht za života tu "operu" nije postavio. Pa ipak, mislim da bi se ugrizao za usne i odlučio na novi pristup upravo tom tekstu u Beogradu, jer bi ga nešto zaintrigiralo u srpskoj stvarnosti.

Na prvom mestu zanimljiva je saradnja gangstera sa policijom. Jedna od bitnih scena je kad ubica i razbojnik Meki zvani Nož sa šefom policije Braunom zvanim Tigar peva o topovima i zajedničkim borbama u slavu imperije. Zašto ne i nacije? U originalu se radi o Indiji. Ali Tigar Braun bi kod nas mogao da liči na Legiju dok je još bio na čelu svoje slavne jedinice, a Meki na bilo kog našeg čuvenog predstavnika domaćeg kriminala, koji je zajedno sa njim ratovao. To ne bi bio neobičan pristup, jer je širom sveta bilo nekoliko pokušaja da se radnja, koja se izvorno odigrava u Londonu u Viktorijansko doba, prenese u Čikago tridesetih godina prošlog veka. Pa zašto ne i u Beograd devedesetih godina prošlog, ili na početak ovog veka.

Meki Nož na kraju zaglavi i osuđuju ga na smrt vešanjem. Važnije je što je ta *Opera* po zamisli autora trebalo da bude i obračun sa kapitalizmom koji izjednačava sa razbojništvom, ali u tom pogledu nije uspeo, društveni sloj, koji je autor hteo da kritikuje, uživao je, smeja se i nimalo se nije osećao pogođenim. U svom *Romanu za tri groša* – u kome je posle uspeha scenskog dela razrađivao tu ideju – Breht tvrdi da je pljačka banke kao zločin sitnica u upoređenju sa zločinom koji predstavlja osnivanje jedne banke. To bi Breht početkom druge decenije XXI veka sigurno uneo i u predstavu aludirajući na ulogu svetskih banaka u današnjoj kriznoj stvarnosti.

MERA PREDOSTROŽNOSTI

Višestruku muku bi Breht imao već i sa prevodom naslova svoje sledeće predstave u Beogradu. Na nemačkom to je *Die Massnahme*. Rečnički prevod bio bi "mera" u smislu "preduzimati mere". Ja u ovom slučaju prevodim sa "Mera

■ **Jugoslavija je posle sukoba sa SSSR tragala za saveznicima među poznatim političarima i umetnicima kao što je, na primer, bio Sartr, pa je iz naše ambasade u Švajcarskoj stigao predlog da se Breht pozove u Beograd. Međutim, neko pri vrhu je tu ideju odbacio rekavši: "Šta će nama taj trockista?"**

predostrožnosti". Premijera i ujedno poslednja izvedena predstava tog, kako ga je sam Breht nazvao, "poucnog komada" održana je u noći 13. na 14. decembar 1930. godine u Berlinu, a 1932. je napisao novu, ispravljenu verziju. Drugi problem je što je Breht 1945. zabranio da se taj njegov tekst ikada igra, a sada bi trebalo da se predomisli za beogradsku publiku.

Američki Makartijev komitet je upravo *Meru predostrožnosti* navodio kao dokaz da Breht propoveda komunističku ideologiju i diskusija o tom komadu zauzima veći deo saslušanja. Citiraću iz zapisnika koji je snimljen i na gramofonsku ploču.

Predsedavajući na saslušanju Stripling moli Brehta da objasni o čemu se radi u komadu, Breht se izgovara da se radi o adaptaciji japanske "No-igre" u kojoj se pokazuje odanost nekom idealu sve do smrti. A šta je taj ideal, pita senator?

Breht: "U starom komadu se radilo o religioznoj ideji..."

Stripling: "Ima li to veze sa komunističkom partijom?"

Breht: "Da."

Stripling: "I sa disciplinom u komunističkoj partiji?"



Brecht: "Da, da. To je novi komad, nova adaptacija sa pozadinom Rusije i Kine iz godine 1918. i 1919. Tako nekako. Neki komunistički agitatori su se našli u nekoj vrsti ničije zemlje između Rusije i Kine..."

Stripling: "Mogu li da vas prekinem, mister Breht. Da li biste taj komad ocenili kao prokomunistički ili antikomunistički ili biste rekli da je neutralan po komuniste?"

Brecht: "Ne. Rekao bih... Vidite, literatura ima pravo i dužnost da objavljuje savremene ideje..."

Posle rasprave Stripling zaključuje. "U toku komada pozivate se na teoriju i učenje Lenjina, što je azbuka komunizma, i na druge komunističke klasike..."

O čemu se zapravo radi? Četiri agitatora vraćaju se iz Kine i podnose referat "kontrolnom horu". Referišu da im je najviše pomagao "mladi drug" iz Kine, da su pokrenuli revolucionarne mase, ali da je "mladi drug" postao kolebljiv i odveć meka srca, nisu mogli da ga ostave da na licu mesta vodi ustanak, objasnili mu da će ga uhvatiti, mučiti i sigurno ubiti, bilo da izda, bilo da izdrži, ali pošto je sve to nesigurno moraće oni da ga ubiju, jer je

to mera predostrožnosti. On im se baca u naručje i disciplinovano pristaje.

Četiri agitatora:

"Onda ga streljasma
I bacismo dole u krečanu.

A pošto ga proguta kreč,
Vratismo se svome poslu."

Kontrolni hor ih pohvaljuje:

"A vaš posao beše uspešan
Širiste nauku klasika
Azbuku komunizma..."

Brechtova kćerka Barbara zabranila mi je da za emisiju beogradske televizije koristim scene iz *Mere predostrožnosti* pozivajući se na odluku njenog oca, jer se Brecht uplašio da bi moglo da se pomisli da on opravdava ubistva u interesu viših ciljeva. Tekst je ipak štampan u izdanju "Celokupnih dela" 1967. godine. Prema Bernskoj konvenciji o autorskim pravima, ona su zaštićena 50 godina posle smrti autora, znači, dotle naslednici moraju da se pitaju, posle više ne. Za Brechtova dela to pravo je isteklo 2006. godine, osim za neke zemlje, među kojima su Nemačka i Austrija, koje su to pravo produžile na 70, neke retke čak i na 80 godina.

Ali ja sam uveren bi da današnju Srbiju

Brecht itekako i lično režirao taj svoj prilično jednostavan komad za jednog tenora, četiri glumca, mali mešoviti hor i mali orkestar. Kompozitor, takoreći koautor, ovoga puta nije Kurt Vajl, nego Hans Ajzler, koji će posle Drugog svetskog rata pored ostalog biti autor himne Nemačke Demokratske Republike. Ajzlerov brat Gerhart bio je visoki funkcioner KP Nemačke, kandidat za člana politbiroa, od tridesetih godina predstavnik Komunističke internacionale u Americi. Poznanstvo s njim je takođe igralo ulogu prilikom Brechtovog saslušavanja zbog "antiameričke delatnosti".

Posle vesele *Opere za tri groša*, to bi bila veoma ozbiljna premijera.

UI KAO SLOBA

Sledeća Brehtova i moja premijera za Beograd bila bi nova postavka *Zadrživog uspona Artura Ujia*. Komad je kod nas dosta dobro poznat. Negativni junak komada, Arturo Ui, po Brehtovoj volji treba da liči na Hitlera, ali takođe i na američkog gangstera Al Kaponea. Moglo bi se reći da je to parabola Hitlerovog dolaska na vlast transponovana na podzemlje američkih gradova tridesetih godina prošlog veka. Mislim da ne bi bilo teško uspostaviti vezu pojedinih likova iz komada sa poslanicima naše politike. Ui naravno liči na Slobodana Miloševića. I njegov uspon bio je "zadrživ", mogao je da se zadrži, ali nije...

Dogsboro, koji u originalu liči na predsednika Vajmarske Nemačke Hindenburga, bar donekle može da nosi izvesne crte Dobrice Ćosića (samo izvesne, jer delovi komada u kojima se Dogsboro sumnjiči za nečasne finansijske spekulacije moraju da se brišu). Dolfit, koji podseća na austrijskog kancelara Dolfusa, a brani samostalnost svog grada Cicero u odnosu na Čikago, kod nas može da podseća na Azema Vlasija.

Naša beogradska predstava mora da bude veoma uzdržana sa aluzijama, ne zaboravimo, Breht radi sa sistemom koji je on nazivao *Verfremdung*, koji nije dobro preveden sa "otuđenje", kako se kod nas obično kaže i mora reći. Breht je svoju reč izmislio, inače ne postoji, zbog toga, kada se radi o teoriji pozorišta, ja na srpskom radije govorim o "Fau-efektu". Suština je da se gledalac "deziluzionira", a i da se njemu već poznate činjenice osvetle

■ **Uopšte mi nije teško da zamislim šta bi Breht rekao Ceci. “Ti imaš stas, ti imaš glas, ti umeš da budeš impresivna, ali sad, molim te, zaboravi sve što su te do sada učili. Nemoj ni da pokušaš da pevaš lepo. To što treba da preneseš publici nimalo nije lepo. Uspori! Akcenat na svakom slogu! Pravi pauze! Ti to umeš! I pre svega, nemoj da zveraš unaokolo tako romantično!”**



Scena iz
Majka Hrabrost

na novi način. Nije toliko važno da neki likovi makar malo, šale radi, podsećaju na stvarne figure našeg političkog života, za nas je danas najvažniji epilog u svega šest stihova koji upozorava da je tip kao Ui zamalo zavladao svetom, da su ga narodi zastavili, ali da niko ne treba da trijumfuje, jer “rupa je plodna još iz koje to izmili”.

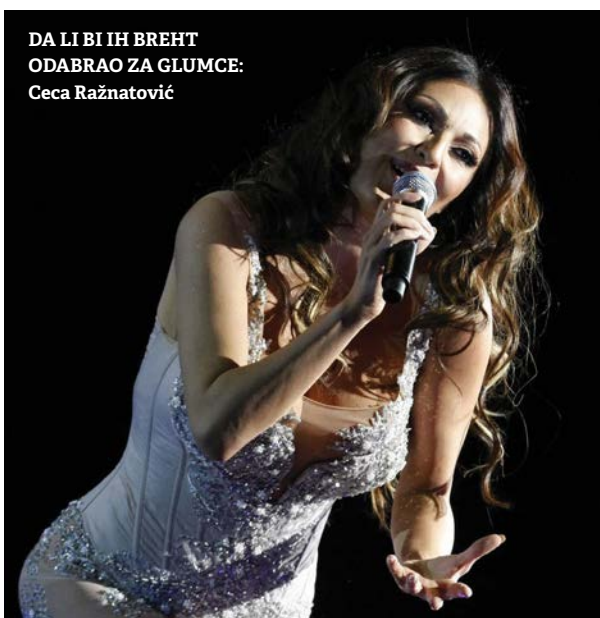
CECA KAO MAJKA HRABROST

Red je na velike predstave. Ponovo bi valjalo postaviti *Majku Hrabrost*. Verovatno bi bilo isuviše smelo, ali možda bi glumica koja bi igrala glavnu ulogu mogla da liči na Cecu Ražnatović, pa ako bi

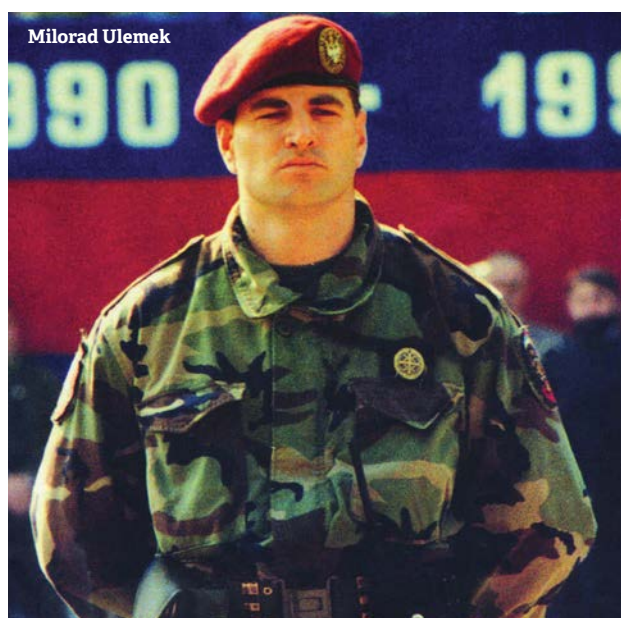
ona pristala, čak bismo njoj poverili da se okuša u toj ulozi.

Pre nego što se zbog gospođe Ražnatović uvaženi čitaoci “Vremena” dohvate svog računara da pošalju proteste redakciji i probudi se moj unutrašnji cenzor, koga sam na jedvite jade učutkao, neka mi bude dozvoljeno da ispričam istinitu anegdotu.

“Berlinski ansambl” je u Beogradu gostovao 1970. godine. Priredili smo ručak u čast direktorke, Brehtove udovice Helene Vajgel, *Majka Hrabrost* je od 1949. godine bila njena paradna uloga. Narodno pozorište u Beogradu upravo je pripremalo



DA LI BI IH BREHT
ODABRAO ZA GLUMCE:
Ceca Ražnatović



Milorad Ulemek

foto: AP photo



**RAD NA
MAJCI HRABROST,
BERLIN 1949:**
Erich Engel, Bertold
Brecht, Paul Desau
i Helena Vajgel
foto: Willi Saegerl

novu postavku, ja sam se zalagao da naslovnu ulogu igra Olivera Marković protivno mišljenju mnogih da bi je trebalo poveriti Miri Stupici. Olivera je sedela malo dalje od nas za stolom, uživala u jelu i piću, a ja šapnuh Vajgelovoj da bi ta dama trebalo da igra *Majku Hrabrost*. Vajgelova je bila zapanjena, ona je taj lik koncipirala kao da je starica i rekla: "Nije valjda da će se to igrati kao što ta žena ždere!" Ja sam izvinjavajući se podsetio da su u nju u komadu zaljubljeni i sveštenik i kuvar, da je jasno da je to putena žena u najboljim godinama koja aktivno živi polnim životom, pa je Brehtova udovica prihvatila: "... Slažem se, ja nisam mogla drugačije da igram, jer sam tu ulogu dobila isuviše kasno, ali da bih pokazala da se slažem doći ću na premijeru i bučno ću aplaudirati!" Nije došla. Piprema premijere se odužila. Vajgelova je umrla. Deo kritike je smatrao da nismo razumeli Brehta, jer je Olivera sjajno odigrala baš ono što zapravo stvarno piše u tekstu. Šta bi Vajgelova rekla za Cecu? Ne smem ni da zamislim. Ali ako bi sam Breht prihvatio, možda bi došla da aplaudira na premijeri. A bila bi senzacija, zar ne?

U vreme Tridesetogodišnjeg rata (1618–1648) postojala je posebna reč za važno zanimanje: *marketenderka*. Reč dolazi iz francuskog, zapravo znači prodavačica; uz silne plaćeničke vojske išle su redovno prodavačice hrane, pića, dugmadi, konca, cokula, prostitutke... Svaka je

veća jedinica imala svoju marketenderku. Brehtova junakinja Ana Firling je takva prodavačica svega i svačega, stalo joj je samo da se za vreme rata obogati, veoma je uspešna u tome, ali joj poginu prvi, pa drugi sin, a na kraju i najmlađa kćerka, nema Katrin, tako da se, doduše, materijalno obogatila, ali je izgubila sve što je volela. Da li ima pogodnije priče o nesrećnim ratovima na prostoru bivše Jugoslavije? Stiču se bogatstva, a gubi ljubav i smisao života.

Uopšte mi nije teško da zamislim šta bi Breht rekao Ceci. "Ti imaš stas, ti imaš glas, ti umeš da budeš impresivna, ali sad, molim te, zaboravi sve što su te do sada učili. Nemoj ni da pokušaš da pevaš lepo. To što treba da preneseš publici nimalo nije lepo. Uspori! Akcenat na svakom slogu! Pravi pauze! Ti to umeš! I pre svega, nemoj da zveraš unaokolo tako romantično!"

Songove za komad *Majka Hrabrost* napisao je Paul Desau. Zahtevaju odličnu interpretatorku, ali to nikako ne znači da mora da peva kao operna pevačica, naprotiv. Ukazao bih, međutim, na drugu zanimljivost. Za tri od četiri do sada navedena Brehtova komada muzika je veoma važna, a komponovala su je tri kompozitora, Kurt Vajl, Hans Ajzler i Paul Desau. Oni su poznati i mimo Brehta i kao stvaraoci su veoma različiti, ali kada su radili za Brehta – bolje rečeno, sa Brehtom – gotovo su isti, nije ih lako razlikovati. Kako je to moguće? Odgovor je veoma

jasan: Breht je znao šta hoće i pridobijao ih da rade šta i kako on hoće. Umeo je da im objasni, pa i uz gitaru da im otpeva svoje ideje

ŽIVOT GALILEJA

Poslednja velika predstava koju bi nam Breht prikazao u sezoni 2013/2014. je, naravno, drama *Život Galileja*. Znači, preporučujem za jednu sezonu ovim redom: *Operu za tri groša*, *Meru predostrožnosti*, *Zadrživi uspon Artura Uija*, *Majku Hrabrost* i *Život Galileja*.

Galileja bih odigrao kako je napisan. Nije potrebno nikakvo dodatno tumačenje. Galilej je Breht, odnosno Breht je kao njegov Galilej. On se ne buni kad mu inkvizicija prikaže instrumente za mučenje, odmah prihvata da se zemlja ne okreće oko sunca, baš kao što je Breht u Vašingtonu rekao da nije komunista, mada je time u neugodnu situaciju stavio mnoge kolege. I kod nas se mnogi isuviše brzo i lako odriču svega u šta su verovali, čim im zaprete bilo kakve muke.

Odsudna rečenica je kada mlada Andreja, pošto je Galilej opozvao svoje učenike, usklikne:

"Nesrećna je zemlja koja nema heroja!"

Ali mudrac mirno odgovara:

"Ne. Nesrećna je zemlja kojoj su heroji potrebni!"

Zar ima bolje poruke za naš region na kraju prohujalih godina i decenija? ¶

IVAN IVANJI



Kako osvetliti noć

Jubilarni, umalo pa neodržani palički festival, protekao je u znaku pretencioznih priča ni o čemu i nepretencioznih priča o koječemu do čega nam je stalo

U jednom je trenutku zamirisalo da Paličkog filmskog festivala, jubilarnog dvadesetog ukupno i jubilarnog desetog u svojstvu festivala evropskog filma, možda neće ni biti, jer je državno ("republičko", kako mu obično tepamo, kao da smo i dalje u nekoj federaciji) ministarstvo za kulturu odlučilo da mu dodeli tek siću od koje se ne da ni preživeti. Pokrajina Vojvodina i grad Subotica uredno su izmirili svoje obaveze, na kraju se – nakon dizanja izvesne prašine u javnosti – i Njegovo tufahijsko veličanstvo ipak smislilo da odreši kesu za manifestaciju koja ne spada u "guslarski žanr" (u novom Novom Sadu vam to, majci, ne bi prošlo!), i stvar je nekako *legla*, festival je bio, a na festivalu... Čuda i pokore, što bi rekao Basara. Otvorne večeri dosadne su i bezobrazno ekstenzivne

ceremonije trebale po rasporedu biti završene pre desete ure, pa da se napokon prepustimo filmovima; oprezan kakav jesam, dolazim dobrano posle deset, ali hoćeš: govornice još uveliko traju, na binu se upravo penje građanin koji iz misterioznih razloga stoluje u prestonom ministarstvu kulture, a tek nas, lele i kuku čekaju svakočorbozačinski Kusturica i onaj ruski matroz, Mihalkov. Nemoćan pred tolikim *duhovnim energijama* sabranim na jednom mestu, a i strepeći da ću iznova čuti neku od banalno bezobraznih i bezobrazno banalnih Genijevih vojvođanoloških opservacija, odustajem i povlačim se na rezervni položaj do daljeg: ako je i da se čeka *Kongres*, novi film Arija Folmana, vala je cena previsoka! I mi Cigani imamo dušu! Nisam ga, dakle, dočekao. Vraćam se na letnju pozornicu tek

mnoooooo kasnije, taman da odgledam drugi film večeri, a prvi u takmičarskoj konkurenciji. Ponoć je poodavno prošla pa nas na projekciji ostaje tek šačica, a i od te šačice nešto ne verujem da se našao iko ko bi pri zdravoj pameti pomislio da smo upravo odgledali ono što će se pokazati pobeđničkim filmom festivala... Međutim, šta? Nemojte nikada potceniti mogućnosti *odlikaškog* pristupa filmu kojekakvih festivalskih žirija... *Borgman*, holandski film Aleksa van Varmerdama, jedan je od onih filmova-za-filmadžije (a možda i ponekog studenta teologije?) koji bi trebalo da nam pruže tobože Strašno Duboke uvide u... šta, zapravo? *Borgman* je neka vrsta, recimo, litalice koja sa svojom bizarnom družinom postepeno "zaposeda" jednu klasičnu buržujku kuću (rabijatni muž, zgođušna ženica, slatka



Hladnoća
Ugura Jusela



Borgman
Aleksa van Vanderdama



O puževima i ljudima
Tudora Đurđiua

arijevski plava dečica, pas i kravata...) i sistematski uništava ili do neprepoznatljivosti transformiše živote svih, ne libeći se zločina, isijavajući istovremeno nekom magičnom privlačnošću Tame. Tako to izgleda na "realističkom" nivou, no Borgmana i društvo mu veće-od-života isto tako možete shvatiti kao metaforu demonske sile, nekog iskonskog zla koje obuzima "nedužne" ljude dok mu se ili ne pridruže ili i sami od njega ne stradaju. Mislim, stvarno možete, ali čemu? Jer, zašto oni sve to uopšte rade, ko god ili šta god *oni* na koncu bili? Ništa u filmu ne pruža nam nikakav suvisli ključ ili odgovor, nema ni tragova nekog "klasičnog" motiva (pohlepa, strast, osveta... whatever). Ono što u početku zaliči na *Boudu*, spašen iz vode, a nastavi se u ključu stereotipa hanekeovštine tj. eksploatacije

"buržoaskog" straha od stranog i nepoznatog, završava se u čorsokaku samozadovoljne estetizantske samosvrhovitosti. Nema tu, ljudi, baš ničega (osim, hajde, jedne stvarno duhovite scene koja persiflira ksenofobiju Belog Bužuja), samo zanatski korektno preživakavanje opštih mesta, emotivno uzbudljivo poput osmočasovne ekranizacije avantura morskog krastavca, osmišljeno i ostvareno u vakuumu nigde-ni-za-koga, koje vas ostavlja savršeno hladnim, distanciranim, smorenim zapravo. Osim, dakako, ako ste član festivalskog žirija, u kojem slučaju ste baš uzbuđeni.

"Drugonagrađeni" film, rumunski *O puževima i ljudima* Tudora Đurđiua, došao je na Palić kanda direktno sa druge, tj. baš sa ove naše planete: ove naseljene *ljudima*. Pa još, eto zgrade, istočnoevropskim

tranzicijskim smušenjacija, dakle – upravo nama... Priča o semikriminalnoj privatizaciji propale državne fabrike terenskih vozila, koju neki francuski mufljuzi, uz pomoć lokalnog moćnika, hoće da kupe za šaku pirinča i da rasprodaju što se rasprodati da, a fabrički Don Žuan i sindikalni lider pokuša da spase bizarnom akcijom masovnog radničkog prodavanja sperme (50 dolara komad!) ne bili tako otkupili firmu, duhovita je koliko i bolno realistična i aktuelna, rumunska koliko i srpska ili bilo čija (post)trazicijska priča, inteligentno i srčano vođena, koja pri tome ne šteti nikoga: od "balkanskih muljatora", bazično istih u svakom sistemu, pa do predugo infantilno idolizovanih "zapadnih spasilaca", dočim je sprdnja sa latentnim rasizmom ukusa "potražilaca spremne" upravo briljantna. »

Naravno da smo gledali i boljih rumunskih filmova, ali i ovaj na dostojan način pokazuje zašto je to poslednjih godina najživlja evropska kinematografija. A ima li među filmujćim Srbijem koga da snimi nešto slično? Ma, ni u ludilu. Ovde prolazi ili primitivni populizam ili deep underground, a nipošto nešto što bi se normalnog i inteligentnog gledaoca zaista ticalo.

Osim ako najživlja evrokinematografija ipak nije – turska? Pobednika "rezervne" selekcije zvane *Paralele i sudari*, turski film *Hladnoća* Ugura Jicela, priznajem, otišao sam da pogledam iz bazično vanfilmske radoznalosti, kada sam pročitao da se radnja filma zbiva u zavejanom podkavkaskom Karsu, baš kao i radnja izvanrednog *Snega* Orhana Pamuka... I u *Hladnoći*, bogme, sneg ne prestaje da pada, što je vizuelno fascinantno dočarano, no važnija od toga je priča o malim provincijskim naravima i gorštačkoj patrijarhalnosti, i o poštenjačini i "smotanom seljaku" koji se bezumno zaljubi u rusku prostitutku, i tu "nemoguću" ljubav pokuša da ostvari i zadrži činom koji će neminovno sve odvesti u tragediju. "Obična" a snažna priča, sjajna gluma, bolno lepa fotografija, čehovljevski motivi ("Tri sestre"), treba li i može li još?!

I šta je još bilo? Novi Ulrih Zajdl, završni deo trilogije (Raj: Nada), ne onako veličanstven kao prvi, ali svakako vanserijski, suma sumarum filmski triptih koji zavređuje poseban, samostalan osvrt, sada recimo makar još i to da Zajdl o *conditio humana* u zapadnoevropskom "društvu blagostanja" uistinu govori ono što onaj Holandez ("Borgman") samo fingira da govori. Kazahstanski *Časovi harmonije*, intrigantan, moćan film o nasilju i traumama "nježnih godina"; prehvaljen poljski film *U ime...* koji se hvata u koštac sa već malo izandalom temom grešnih i bludnih sveštenika, kratak (77 min) a opet iznenađujuće naporan i dosadan *Dug i srećan život* Borisa Hlebnikova, koji kao da je svojevršno naličje (po konačnom autorskom dometu) narečenog rumunskog filma, potencijalno zanimljiv a na koncu opet previše "umetničareći" turski *Vi osvetljavate noć* Onura Unlue (bog zna da li se prezime tako izgovara), simpatična nemačka postteenage komedija *Selidba...* Za *Moj*

pas kiler, slovački film o ksenofobiji, sadistički prikazan u sitne sate nakon zavarivanja, više nije bilo vremena i snage... E da, domaći: o *Krugovima* Srdana Golubovića sve već znate, no eto nam i *Odumiranja* Miloša Pušića; priznajem da mi je, poznavajući komad Dušana Spasojevića, strepnja bila dublja od nade, no scenario je daleko, daleko nadgradio skromnu teatarsku priču, Pušić je bio siguran realizator, a ljudi moji, šta taj Boris Isaković radi (uz takođe maestralne Jasnu Đuričić i Daru Džokić i vrlo dobar ostatak ekipe), to treba videti da bi se poverovalo! Film o kojem će se tek govoriti, kad bude vakat. Iz "Paralela i sudara" vredi izdvojiti još odličnu slovačku "savremenu fresku" *Hvala, dobro* Maćaša Priklera, dočim je *Ea stalgija* Darije Onišenko, koja je iščekivana s dosta radoznalosti, uprkos nekim nesumnjivim vrlinama, na kraju pomalo preminula u "plemenitim stereotipima" o dobrim i duševnim istočnjacima i južnjacima koji brane čast ljudskosti nasuprot efikasnom, ali sterilnom i bezdušnom Zapadu. Mora da bi se dopao onoj dvojici veselih Genija sa ceremonije otvaranja...

Tradicionalna panorama Novog mađarskog filma ovaj put je izostala jer praktično – nema novog mađarskog filma! Tako je to kad vam "patriote" zasednu na grbače: ovako ili onako do temelja razruše sve što vredi u "nacionalnoj kulturu" koju šatro izgiboše štiteći od vaskolikih unutrašnjih i spoljnih dušmana. No, zato je, hajde, možda ne najbolji film koji sam video, ali svakako film u čijem sam gledanju najviše uživao na ovogodišnjem Paliću, jedan iz panorame Novog turskog filma: *Klub gubitnika* Tolga Orneka (hm?), apsolutno prekrasna, neodoljiva i nezaboravna Mala Noćna Priča o malim ljudima iz tranzistora, o ljubavi i samoći, o slobodi i o konvencijama, i o jednom velikom, toplom gradu – Stambolu na Bosforu, naravno. Nabavite kako god znate!

Sve drugo beše po starom, perkelt je i dalje bez premca, u jezeru i dalje nema kupanja, komarci su i dalje dosadni, ljudi su i dalje divni, termini projekcija su i dalje kretenski... Sve u svemu, vidimo se na Paliću 2014, ako Bog dade i ako se sve u ovoj zemlji do tada ne pretvori u jedno veliko guslarsko Veselo veče. ¶

TEOFIL PANČIĆ

Znanje i okolni

Zoran Dimić,
Radanje ideje univerziteta,
Izdavačka knjižarnica
Zorana Stojanovića,
Sremski Karlovci /
Novi Sad 2013.

Obrazovanje je stvar krajnje zagonetna. Svi znamo šta je obrazovanje, ali kada nam neko zatraži da mu malo približimo taj pojam, nailazimo na problem: te to je načitanost, te to je ono kad ideš da studiraš da ne bi radio, te to je zabava za bogate, te to je ono kad platiš profesoru da bi dobio prelaznu ocenu, pa kad profesora uhvate onda on ne ode u zatvor, što je odlična preporuka da bi se bilo profesorom, te to je ono čega u Srbiji nema, a čega se setiš kad ti dete stasa za malu maturu (pa mu, kao prilog obrazovanju, tutneš lovu u ruke da na ulici kupi rešenje zadataka), te je to nešto korisno iako je beskorisno, te, najzad, obrazovanje leči od gluposti, ali nije nikakvo jemstvo da vas, svemu uprkos, glupost neće pojesti, kao rak. Još je gore kada se povede razgovor o visokom obrazovanju.

Literatura o obrazovanju je ogromna, a ključne knjige evropske filozofije se, na ovaj ili onaj način, bave upravo ovom temom: Platonova *Država*, temeljno delo političke filozofije, velika je rasprava o obrazovanju, o tome kako vaspitavati vladaoce i podanike savršene političke tvorevine, jer savršeno uređenje moguće je samo pod pretpostavkom obrazovanosti. Ovde ćemo po strani ostaviti Platonov zaključak – logički, uostalom, dosledno izveden – da su umetnici, a naročito pesnici, čist višak u takvoj jednoj tvorevini, te da bi ih, pošto ih dobro išibate, trebalo iz takve jedne države prognati. (Čudo jedno koliko je ova Platonova preporuka naišla na topao prijem kod raznih satrapa.) Zanimljivo je, dabome, što je Platon upravo filozofima namenio ulogu vladaoce-vaspitača, a njegovo je remek-delo dragoceno ako ni zbog čega

grabljivci

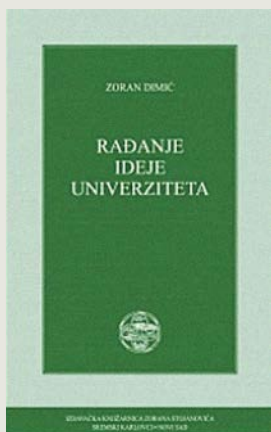
drugog ono makar zbog toga što nikome razboritom ne bi palo na pamet da filozof angažuje na poslovima državnim. S druge strane, možda je jedino filozofski govor, danas, u stanju da nešto suvislije kaže o obrazovanju. Brda specijalističke literature, naravno, bave se manje ili više korisnim detaljima i tehnikacijama, ali uprkos upravo nepreglednoj literaturi sam pojam istrajno izmiče. Knjiga niškog filozofa Zorana Dimića *Rađanje ideje univerziteta* jedno je od retkih temeljnih dela na srpskom jeziku o problemu koji se nikada ne doživljava kao hitan, ali koji je, u osnovi, urgentniji od svega onoga od čega nam, ubeđeni smo, život neposredno zavisi.

Osim što je reč o pažljivo i duhovito ispisanoj istoriji nastanka i učvršćivanja ideje univerziteta od antičkih vremena, preko srednjeg veka, do kasne modernosti, ova knjiga u gotovo svim svojim segmentima nenametljivo održava vezu sa savremenom obrazovnom konstelacijom, ne skrivajući, pritom, ni pesimizam, ni to da jasnih odgovora na problem obrazovanja – nema. Uz to, ono na čemu Dimić najčvršće moguće istrajava, jeste da se o univerzitetu može govoriti samo ako ne izgubimo iz vida

da je uvek već reč o živoj, delatnoj i delotvornoj ideji, a ne tek o pukom mehanizmu, o protezi države ili zajednice, koja služi za poštapanje i, ako je ikako moguće, za neki sitan čar. Univerzitet je nešto (mnogo) više. Univerzitet je duša moderne zajednice, mesto na kojem se ideje rađaju, razmnožavaju, odrastaju, neguju se i žive. Ili je tome tako bilo nekad, a danas se samo pripoveda...

Kant će, recimo, baveći se obrazovanjem jasno da uoči protivnike autonomije univerziteta, protivnike ideje po kojoj znanje ne pripada nikome, jer pripada svakome (sama reč univerzitet u sebi nosi zahtev za univerzalnošću), pa

utoliko ne može biti povlašćenih korisnika znanja – u to vreme su se crkva i država nadmetale u tome ko će više da ograniči autonomiju univerziteta, odnosno da postane povlašćen korisnik znanja – ali je Kant, istovremeno, uprkos tome što je znanje u 18. veku promenio svoje oblike, jasno podsećao na ono što je već Aristotel jasno utvrdio, naime da je obrazovanje zapravo obrazovanje građanina, slobodnog čoveka. Obrazovanje je uvek učenje slobodnog života. Danas je, međutim, ukazuje Dimić, upravo slobodno tržište sa svojim zahtevima za dobiti najveći neprijatelj univerziteta, ali je, istovremeno, kako to već biva, i njegov pokretač (pa vi vidite). Nesentimentalna i neromantičarska analiza jasno ukazuje da znanje nikada nije nevino (dok se ne dokaže suprotno), te da je univerzitet uvek upleten u mreže donosa moći.



Dimić piše staloženo, ekonomično i ubedljivo. Kao filozof (temeljno) obrazovan na klasičnim tekstovima, on najveću pažnju posvećuje grčkom modelu obrazovanja i tu nam isporučuje čitav niz prekrasnih detalja koji se kreću u rasponu od robovaspitača, pitagorejskog bratstva i vaspitne institucije koja se zvala *hetere-*

rija, preko Akademije i Likeje, finih etimologija i izmeštenih čitanja, sve do savremenih poststrukturalističkih motiva i vedre igre pojmova od kojih, uprkos klasičnom obrazovanju, autor ne beži (naprotiv). Ako bi valjalo potražiti osnovni motiv ove izuzetne (i obimne) knjige, ako bismo, dakle, pokušali da odgovorimo na pitanje "šta je ostalo od znanja danas?", sa Dimićem bismo (Sokratom, Aristotelom, Kantom, Fihteom, Liotarom takođe) verovatno mogli da kažemo sledeće: obrazovanje je uvek samoobrazovanje. Ili će glupost, besmisao i *farma* da nas proždru. Kao kancer.

IVAN MILENKOVIĆ

In memoriam



foto: Goranka Matić

Dragan Babić (1937–2013)

U Vranju je u svojoj 77. godini umro Dragan Babić, autor nekih od najboljih televizijskih emisija, serija i tv intervjua.

Rođen je 3. septembra u Kruševcu, gde je završio osnovnu školu. Gimnaziju je završio u Beogradu, apsolvirao engleski jezik i književnost, objavljivao priče u starom NIN-u, pisao u književnom časopisu "Delo", napisao knjigu *Ti možda misliš drugačije*, dokumentarni roman *Kao mehur od sapunice* i *Putovanje na kraj jezika* (samoironično preispitivanje kako svog ličnog tako i takozvanog kolektivnog generacijskog iskustva)...

Radio je na Bi-Bi-Siju, ali je umesto ponuđenih pet godina ostao samo pola godine i vratio se, pošto ga je zanimalo autorski posao.

Bio je televizijski stvaralac. Postavljao je visoke standarde i u "Dvogledu", i u "Kino-ok", u emisijama "To sam ja", "Umeće življenja", "Kraj epohe", "U senci", "Nacionalna geografija". Kad je došlo vreme u kome kvalitet nije bio važan – dobio je otkaz i otišao u penziju...

Umeo je da razgovara s ljudima i da sluša sagovornika s nekom naročitom staloženošću, ispitujući ga svojim prodornim gotovo hipnotičkim pogledom, tražeći u razgovoru nešto posebno, kao da ni pet para ne daje ni za rejting, ni za šer, ni za tv sekunde koje većina neurotično nastoji da ispuni. Umeo je da koristi tišinu, tog neprijatelja televizije. Delovao je istovremeno kao veoma pristojan, razlozan i pomalo prgav čovek. A razgovarao je sa Džonom Hjustonom, Lijem Strazbergom, Glendom Džekson, Šeli Vinters, Ingmarom Bergmanom, Erlandom Jozefsonom. I sa Liv Ulman...

O tom intervjuu s Liv Ulman ceo Beograd je ono pričao jer je u njemu bilo nekog fluida, nečega više od razgovora dvoje ljudi. Jedan poštovalac je u komentaru ispod vesti o njegovoj smrti na sajtu RTS napisao: "Molim vas, podelite sa nama Babićev intervju sa Liv Ulman! Hvala..." M. M.

DAN KADA JE ROĐ

U 20.24 glasnik kraljevske porodice obratio se okupljenima ispred bolnice "Sent Meri" u Londonu i saopštio da se četiri sata ranije rodio princ

Za "Vreme" iz Londona

Počelo je tako što je Džisal Paršotam, 24-godišnji fotograf iz severnog Londona, u 5.55 ujutru napisao na svom Twitter profilu: "Kejt Midlton je stigla u bolnicu..."

Ispred bolnice "Sent Meri" u zapadnom Londonu, u Paddingtonu, ovaj mladi fotograf, koji se tim poslom bavi svega dve godine, proveo je celu noć sa kolegom. Malo pre 6 ujutru spazio je dvojica kola kojima je vojvotkinja stigla u "Lindo", privatno krilo bolnice. Bio je prvi koji je objavio da je porođaj vojvotkinje od Kembridža počeo. U roku od nekoliko minuta njegov tvit je podeljen na ovoj društvenoj mreži nebrojeno puta, a paparaci, novinari, reporteri i svi koji su budno motrili na bolnicu "Sent Meri" čestitali su mu što je prvi video ono što se nedeljama čekalo.

Prostor ispred bolnice postao je tesan sat vremena kasnije, nakon što je zvaničnim saopštenjem iz Kensington palate potvrđeno da je porođaj počeo. Novinarske ekipe, fotoreporteri, rojalistički fanatiki, slučajni prolaznici – proveli su jedan od najtoplijih letnjih dana u Londonu u

proteklih sedam godina čekajući vest o dolasku malog princa na svet. Novinarske ekipe su se smenjivale, narod dolazio i odlazio, TV reporteri se peli i silazili sa čuvenih merdevina sa kojih se izveštava. Više od 12 sati trajao je prenos uživo u iščekivanju vesti, iako zvaničnih saopštenja nije bilo sve do večernih časova.

DVANAEST DANA KAMPOVANJA

Za to vreme, fotografija Terija Hata (79), iz Kembridža, sada već poznatog kao jednog od najvećih fanova kraljevske porodice, obišla je svet. Obučen u boje britanske zastave, Hat je 12 dana kampovao ispred bolnice u Paddingtonu. Dane je provodio na klupi pokrivenoj čuvenom "Junior Jack" zastavom, a noći u malom šatoru koji je postavio pored klupe, tik ispred ulaza u privatno krilo bolnice. Za 12 dana samo je jednom otišao kući, kada mu je, kako kaže, supruga "naredila" da je vreme da se okupa. Ovaj bivši britanski vojnik je u istom maniru pratio venčanje princa Vilijama i vojvotkinje od Kembridža 2011. godine. Sada u rukama drži dve kartonske čestitke, jednu u plavoj, drugu u roze boji, i nada se da će uspeti da

Prvi među jednakima

Vest o rođenju princa od Kembridža događaj je koji prevazilazi britansku teritoriju. Izračunato je da se princ od Engleske rađa približno na svakih trideset godina – princ Čarls je rođen 1948. godine, princ Vilijam 1982, a mali princ je rođen u 31. godini života svojih roditelja 22. jula 2013. godine u 16.24 časa. Njegova zvanična titula glasi: Njegovo kraljevsko visočanstvo princ (ime) od Kembridža.

Mali princ je težak skoro četiri kilograma (3,8 kg), a mama i tata su "oduševljeni", saopšteno je iz palate. Prema protokolu, prvo je kraljica bila obaveštena o rođenju princa, porukom na memorandumu kraljevske palate sa bolničkim detaljima o težini deteta. "Kraljica, vojvoda od Edinburga, princ od Velsa, vojvotkinja od Kornvola, princ Hari i članovi obe porodice obavešteni su i presrećni zbog novosti", saopšteno je iz Klarens hausa, kancelarije princa Vilijama. "Njeno kraljevsko visočanstvo i njeno dete su dobro i ostaće u bolnici tokom noći." Princ Čarls, Vilijamov otac i deda novorođenog princa, saopštio je da su "on i supruga presrećni rođenjem njegovog prvog unuka", naglašavajući da je to "neverovatno poseban trenutak u životu Vilijama i Kejt" i da jedva čeka da vidi dečaka.



EN PRINC

Foto: AP



PRVA PORODIČNA FOTOGRAFIJA: Vilijam i Kejt sa bebom

ih lično preda novim roditeljima.

Dao je nebrojeno intervjua, a kako je nestrpljenje raslo i gužva se povećavala od kada je vojvotkinja primljena u bolnicu, Hat nije imao ni minut slobodnog vremena – novinari su čekali u redu da razgovaraju s njim, a prolaznici da se fotografišu.

“Pronašao sam sebi stalan posao ovde”, kaže Hat za “Vreme”. “Srećan sam što me ljudi vole, divno je što im se dopada ovo što radim.” Ovaj bivši britanski vojnik kaže da mu 12 dana čekanja nije teško palo: “Osoblje iz bolnice i prolaznici su mi donosili hranu i čebad. Svi su bili divni prema meni. Rođenje kraljevske bebe je velika stvar. Ja sam rojalista, i čekao bih još 12 dana ako treba.”

GLASNIK KAŽE

Ali nije bilo potrebe za tolikim čekanjem. U 20.24 glasnik kraljevske porodice obratio se okupljenima ispred bolnice i saopštio da se četiri sata ranije rodio princ.

Vriska koja je usledila ispred bolnice najpre je bila suzdržana. Brojni posmatrači su proveravali svoje mobilne telefone, tražeći na internetu potvrdu da se beba zaista rodila. “It is a boy!” – vriska je postala glasnija.

En Galej iz Londona, u roze haljini i sa bebi roze karminom, koja je do pre svega nekoliko minuta uzvikivala prolaznicima “Biće devojčica, nemojte nikome da kažete”, sada ushićeno skače pored velikog roze plišanog medveda sa kojim je provela skoro nedelju dana ispred bolnice. “Moja želja je bila da beba bude devojčica i da se zove Elis. Ali Kejt je rodila dete našem monarhu i to je sada jedino važno.”

Snimatelji i običan svet su se utrkiivali ko će zauzeti bolje mesto u iščekivanju kraljevskog glasnika koji, po protokolu, vest o rođenju princa nosi do Bakingemske palate. Kada je saopštenje o rođenju kraljevske bebe izloženo ispred palate, broj okupljenih se od nekoliko stotina, u nepunih pola sata, povećao na nekoliko hiljada. Slavili su svi. I turisti koji su





IT'S A BOY!: Kraljevski glasnik i odani rojalisti



se tu zatekli i rojalisti i ostali.

Aleks Gregori (25) iz Londona je slučajno prolazio pored bolnice u Paddingtonu, ali je zastao da mobilnim telefonom fotografirše masu okupljenu ispred ulaza.

"Nisam preplavljen emocijama, jer nisam rojalista. Ali naravno, želim svu

sreću Kejti i Vilu. Nadam se da će se medijska pompa uskoro smiriti. Mislim da je ovo prvo kraljevsko dete koje će živeti okruženo neprestanom pažnjom novih i starih medija, i nadam se da će uspeti da živi normalan život. Naša monarhija ima dugu i zanimljivu istoriju i privlači

mного pažnje, što nekima donosi mnogo novca. Jaz između bogatih i siromašnih je prevelik, i kraljevska porodica bi mogla da bude odličan primer u ukazivanju na ovaj problem."

Fontana na čuvenom Trafalgar skveru već je oko deset sati uveče bila osvetljena

Dadilje iz Norlanda

Mali princ će, poput svojih predaka, naučiti da se pokloni svaki put kad se u njegovoj sobi pojavi kraljica. Kraljica Viktorija i njen muž princ Albert napisali su pravilnik o vaspitanju njihove dece kojeg su se pridržavali svi podanici u palati. Pravilnik o odevanju dece određuje kada i za koju priliku se oblači određena odeća, koja često postane trend – prvo dečje mornarsko odelo bilo je sašiveno za budućeg kralja Edvarda VII 1846. godine, kada su ga roditelji povelili na krstarenje. Kada je o dadiljama reč, tradicionalno se već vekovima angažuju iz Norland koledža za dadilje. Dadilja koja bude izabrana za malog princa od Kembridža vodiće veoma restriktivan život i imaće ogromnu odgovornost prilikom oblikovanja monarhove ličnosti, izgleda i protokolarnih manira. Dadilje Norland koledža čuvene su po svojoj staromodnoj braon uniformi, ali se smatraju najboljim i najskupljim dadiljama na svetu. Na lestvici hijerarhije, dadilje na dvoru su među prvima, što ih čini prilično usamljenim na dvoru. Gotovo nijedna nije udata, ali se bez obzira na to uvek oslovljavaju sa "gospođa" da bi se naglasio njihov ugledan položaj i pokazalo poštovanje.

Međutim, vojvoda i vojvotkinja od Kembridža planiraju da se posvete novorođenčetu, bez obzira na njegovu plavu krv. Njih dvojice su izjavili da nameravaju da prekinu dugogodišnju

tradiciju jedne ili više dadilja i da će preuzeti kontrolu nad vaspitanjem svog sina. Kejt planira da provede prvih šest porodijskih nedelja kod mame i tate na imanju, a kao i svaku majku čekaju je burne, neprospavane noći. Dugogodišnja tradicija strogih dadilja iz čuvenog koledža, koje su ponekad umele da budu više nego stroge i da dovedu do kuršlusa u glavi deteta ("Kraljev govor"), izgleda da će biti prekinuta. Kraljica Elizabeta je imala dadilju Klaru Najt, poznatiju kao Alah, a kasnije glavnu guvernantu Merion Kraford. Zanimljivo je da roditelji nikad nisu vodili svoju decu na višemesečna putovanja, uvek bi ostajali u dvoru sa dadiljama. Surogat majke, dadilje Helen Lajtbodi i Mejbel Anderson, odgajale su princa Čarlsa. Kraljica Elizabeta II nije bila prisutna na prva tri rođendana princa Čarlsa, ali to je u to vreme bilo naprosto normalno. Princ Čarls je kasnije zahvaljivao dadilji Mejbel za "emotivnu podršku" u detinjstvu. Dadilja prinčeva Vilijama i Harija zvala se Olga Pael, ona im je puno pomogla u vreme razvoda njihovih roditelja i sa kraljevskom porodicom je ostala 15 godina. Dadilja Olga se trudila da prerusene prinčeve tajno izvodi u parkove Londona, samo sa jednim telohraniteljem, kako bi deca imala normalnije detinjstvo. Olga Pael je preminula 2012. godine, a princ Vilijam je otkazao sve obaveze da bi prisustvovao njenoj sahrani.

Kraljevska rodna ravnopravnost

Ideja o ravnopravnosti polova prilikom nasleđivanja krunice tek je u drugoj deceniji 21. veka postala prihvatljiva. Prvi put u istoriji britanske monarhije desilo se da je narod otvoreno priželjkivao princezu. Na blogovima se komentariše da mora biti da se pokojni kralj Henri VIII "prevrće u grobu" što zbog izmene zakona o nasleđivanju krunice, što zbog činjenica da se princ Vilijam oženio devojkom iz naroda.

Tjodorovi su smatrali da je žena na tronu loša za monarhiju, kralj Henri je bio opsednut sinom. U vreme kad su njegove ćerke Elizabeta I i Meri nasledile presto, pretpostavljalo se da jedino što njih dve mogu da urade jeste da predaju vladavinu svojim muževima, gospodarima života supruge, kako se smatralo u to vreme. Kraljica Devica je izbegla suočavanja sa tim problemom, ali on nije nestao. S obzirom na to da ona nije imala naslednike, bilo je desetak kandidata za krunu. Pravila nasleđivanja su uvek bila fleksibilnija nego što to izgleda, podjednako je bilo moguće da će naslednika imenovati kraljica, parlament ili da će prvi u liniji srodnika preuzeti vladavinu posle njene smrti. Sredinom 17. veka, kralja Džejmsa II zamenila je njegova ćerka Meri. Ona nije imala potomke, kao

ni njena sestra princeza Ana, te je parlament na svoju ruku izabrao Džordža I, ignorišući 50 bližih srodnika. Džordž II je bio poslednji kralj koji je bio ujedno i vrhovni vojskovođa, a kad je ta prepreka uklonjena, žene su mogle da nasleđuju krunu ukoliko nema muških potomaka. Kraljica Elizabeta II je postala vladarka zato što kralj Džordž VI nije imao sinove. Druga prepreka za nasleđivanje krunice bila je tzv. ženska krhkost. Kraljica Viktorija, a pogotovo Elizabeta II dokazale su da pol vladara ne utiče na monarhiju i da lik autoritarnog kralja nije primaran. Ono što je nekad važno da je kraljica graciozna, lojalna, stabilna i ceremonijalna, dok je nasuprot njoj lik kralja impresivan, odavno više ne važi. Promene u zakonu o nasleđivanju nisu samo odgovor na postfeminističko doba, njima se postižu veće šanse da će naslednik u budućnost bolje komunicirati sa monarhijom i svetom. Prinčevi Čarls i Vilijam prvi su na listi za presto, ali obojica veliku uslugu duguju svojim suprugama koje su ih oblikovale kao moderne i svima prihvatljive u 21. veku. Dečak u plavoj benkici, princ od Kembridža, tek je treći u nizu naslednika britanske krunice.

plavim reflektorima u čast rođenja princa, a na velikom ekranu na BT tornju, jednoj od najviših tačaka Londona, ispisano je plavim slovima: "It's a boy!" Dok mediji

nastavljaju da se utrkuju u izveštavanju, među običnim svetom i dalje se spekulira o imenu kraljevske bebe. Biće Edvard, kažu jedni. Biće Džordž, kažu drugi. Ime

novorođenog princa biće naknadno objavljeno, a kladioničari i dalje primaju opklade.

PETRA ŽIVIĆ

PRAVA KUĆA JE KUĆA SA INTERNETOM, JOŠ BRŽIM INTERNETOM

Besplatan WiFi ruter

INTERNET KOJI ĆETE VOLETI JOŠ VIŠE.

Uživajte u svim prednostima interneta: pretražujte sve što Vas zanima, komunicirajte sa prijateljima, opustite se uz omiljenu muziku ili ga koristite za rad, a Telekom će Vam ponuditi neverovatne uslove za internet pakete brzine do 100 Mb/s!

Odabrani Net paket plaćajte po ceni prvog jeftinijeg paketa iz ponude.

net 10	po ceni net 5
net 20	po ceni net 10
net 30	po ceni net 20
net 50	po ceni net 30
net 100	po ceni net 50

Mogućnost odabira Net paketa zavisi od pristupne tehnologije. Ugovorna obaveza je 24 meseca. Promocija traje do 31.8.2013. Uslovi promocije važe za vreme trajanja ugovorne obaveze.

www.open.telekom.rs • telefonska prodaja 19818* • poslovnice Telekom Srbija

*broj je besplatan za sve pozive iz fiksne i mobilne mreže Telekom Srbija

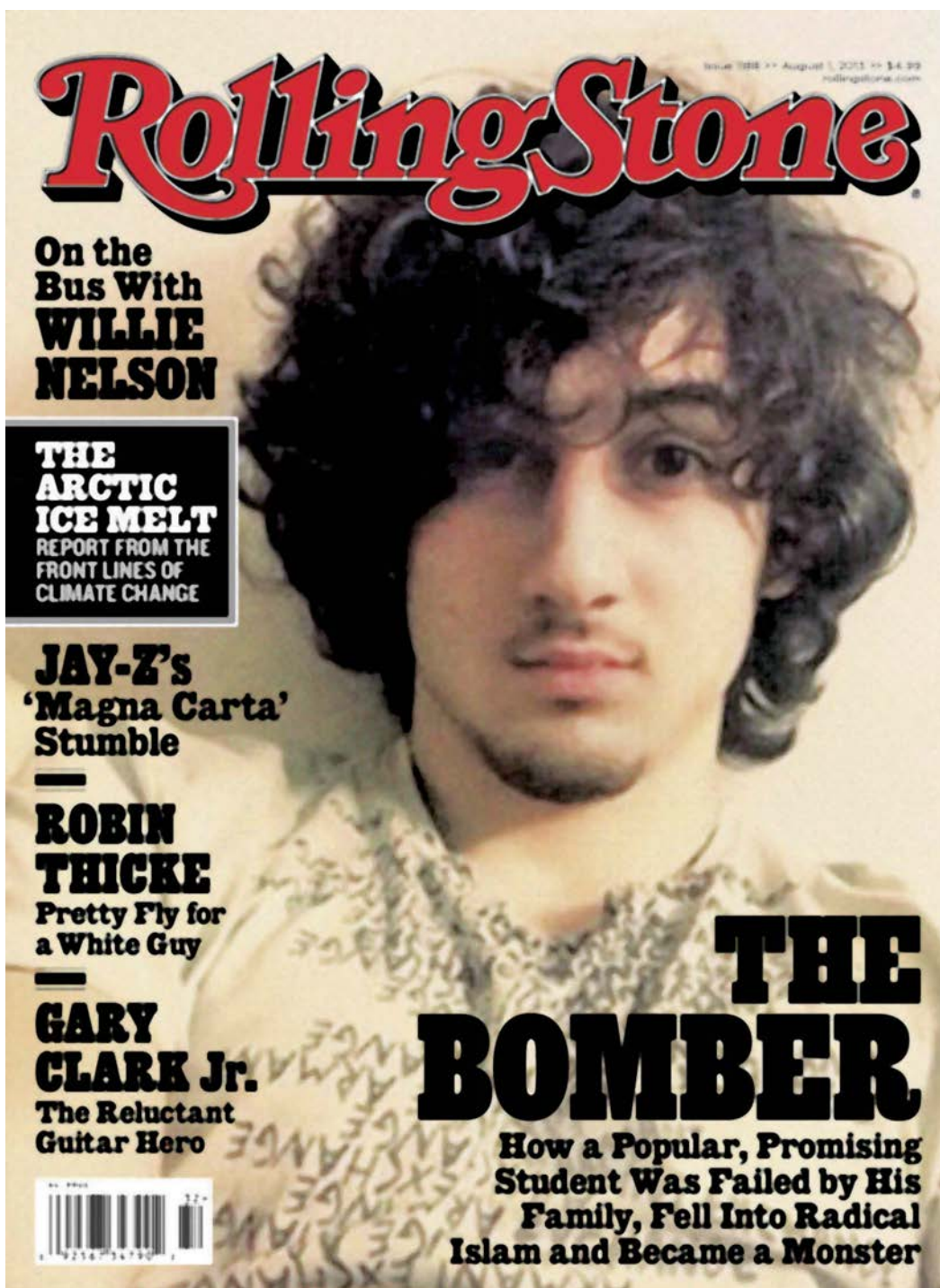
Telekom Srbija

Terorizam, glamur i uređivačka politika

Na naslovnoj strani najnovijeg broja magazina "Rollingstoun" nalazi se fotografija Džohara Čarnajeva, teroriste odgovornog za aprilski bombaški napad na Bostonski maraton. Zbog toga, najveći trgovinski lanci u Sjedinjenim Američkim Državama odbijaju da prodaju časopis, a polemike ne jenjavaju

Prvi avgustovski broj magazina "Rollingstoun" (Rolling Stone) biće gotovo nemoguće pronaći na kioscima naredne nedelje. Razlog, međutim, nije ekonomska kriza koja teško pogađa štampane medije, koji se gase iz dana u dan. "Rollingstoun", koji inače izlazi na svake dve nedelje, živ je i zdrav, a novo izdanje je već odštampano. Ipak, u prodajnim objektima šesnaest trgovinskih lanaca širom Sjedinjenih Američkih Država neće ga biti jer su uprave trgovina odbile da ga prodaju. Ovo će bez sumnje naneti veliku finansijsku štetu časopisu, budući da su među pomenutim trgovinskim lancima i Volgrin, sa 8300 prodavnica širom SAD, CVS sa 7000 objekata i Volmart, treća po veličini trgovinska korporacija na svetu čiji je broj objekata, zbog različitih naziva i franšiza, nemoguće prebrojati. Razlog: na naslovnoj strani nalazi se fotografija Džohara Čarnajeva, teroriste odgovornog za aprilski bombaški napad na Bostonski maraton, kada je troje ljudi poginulo, a 264 povređeno.

CVS se oglasio saopštenjem u kom kaže da je povlačenje "Rollingstouna" sa rafova ovog trgovinskog lanca "prava odluka, doneta iz poštovanja prema žrtvama napada i njihovim bližnjima", dok je Volgrin na svom Twitter nalogu kratko najavio da naredni broj magazina neće biti dostupan u njihovim trgovinama. Ostali lanci samo su sledili njihov primer.





MEDIJI I ZLOČIN: Naslovna strana "Rolingstona" i bombaški napad u Bostonu Foto: REUTERS

DEČKO SA NASLOVNE STRANE

Bez obzira na jačinu ovog finansijskog udara, uredništvo "Rolingstouna" ostalo je pri stavu da je fotografija Čarnajeva na naslovnoj strani ispravna odluka. U saopštenju izdatom prošle nedelje, urednički kolegijum časopisa kaže: "Svim srcem i mislima smo uz žrtve bombaškog napada na Bostonskom maratonu i njihove porodice. Priča koju smo stavili na naslovnu stranu urađena je u najboljoj tradiciji novinarstva, uz 'Rolingstounovu' posvećenost ozbiljnoj i promišljenoj obradi najvažnijih političkih i kulturnih tema današnjice." Uredništvo dalje saopštava da je upravo zbog toga što je Džohar Čarnajev mlad, iste životne dobi kao većina njihovih čitalaca, važno ispitati složenost teme, kako bi svi bolje razumeli zašto događaju ovakve tragedije.

Na naslovnoj strani nalazi se fotografija sa Fejsbuka, koju je Čarnajev sam snimio, a ona je ilustracija za glavnu priču u broju – hroniku njegovog života i događaja koji su doveli do bombaškog napada 15. aprila. Kritičari tvrde da fotografija, stavljena u kontekst "Rolingstounove" naslovne strane, glorifikuje tinejdžera-ubicu, samim tim i terorizam, i pravi od njega pop-kulturnu ikonu.

Zanimljivo je da sam noseći tekst ne napada niko. Uredništvo je donelo pametnu odluku da ceo članak još 17. jula postavi kao besplatan sadržaj na sajtu magazina. Među kritičarima i braniteljima "Rolingstounove" naslovne strane vlada konsenzus da je životna priča Džohara Čarnajeva odlično istražena i

briljantno napisana a plod je tromesečnog rada novinark Dženet Rajtman. U tekstu, Rajtmanova do tančina rasvetljava kako je popularan i ambiciozan student prvo izneveren od porodice, zatim je upao u zamku radikalnog islama i na kraju postao monstrum. Problem je samo odluka da se fotografija teroriste nađe na naslovnoj strani časopisa koji je prethodnih meseci na tom prostoru objavljivao slike Rijane i Džastina Bibera.

Guverner Masačusetsa Deval Patrik okarakterisao je naslovnu stranu magazina kao neukusnu, a kada je na zvaničnoj Fejsbuk stranici "Rolingstouna" objavljena ova fotografija, pristiglo je oko 1600 komentara, mahom poziva na bojkot časopisa i optužbi za "glamurizaciju" teroriste. Jedan među njima možda najbolje pogađa suštinu nerazumevanja na relaciji redakcija–čitaoci: "Rolingstoun" je muzički magazin, a ne "Taliban tajms".

MUZIČKO I POLITIČKO

Upravo na liniji rasprave da li je "Rolingstoun" samo muzički časopis, gradi se prilično snažna odbrana odluke magazina da stavi teroristu sa frizuricom poput Džima Morisona na naslovnu stranu. "Rolingstoun" je mnogo više od muzičkog časopisa. Reč je, zapravo, o prvoklasnom političkom magazinu, sa vrlo merljivim političkim uticajem. Dokazi za to mogu se naći uzduž i popreko u više od 45 godina duge tradiciji časopisa osnovanog 1967. Pre samo tri godine, nakon članka koji je u "Rolingstounu" objavio Majkl Hejstings, američki general Stenli Mek

Kristal bio je prinuđen da podnese ostavku sa mesta komandira američkih trupa u Avganistanu. Razlog: neprimerene opaske na račun predsednika Baraka Obame i potpredsednika Džoa Bajdena, izrečene pred Hejstingsom, uz punu svest da je reč o novinaru poznatog časopisa.

Osim toga, tekstovi Meta Taibija (inače, rođenog u Bostonu), koji svake druge nedelje izlaze u "Rolingstounu", spadaju među najstručnije i najopsežnije analize finansijskog kolapsa SAD i uloge Vol strita u njemu.

Koliko su politika i teške društvene teme važan segment "Rolingstouna", možda najbolje svedoči podatak da je magazin pravi procvat doživeo sedamdesetih godina prošlog veka kada se oštrije okrenuo ovoj tematici. U to vreme, među zapaženijim autorima bio je, recimo, Hanter S. Tompson, autor legendarnog "Fear and Loathing in Las Vegas", koji je pokrivao izbornu kampanju Ričarda Niksona. Osamdesetih godina, "Rolingstoun" se udaljava od ozbiljnijih tema, više se orijentišući na muziku i popularnu kulturu, što već početkom devedesetih dovodi do pada tiraža, koji će trajati čitavu tu deceniju. Veliki povratak "Rolingstouna" među najčitnije periodične časopise u Americi događa se početkom dvehiljaditih, kada redakcija dobija pojačanje u vidu dva mlada novinara – Majkla Hejstingsa i Meta Taibija. Prvi je specijalizovan za rat u Avganistanu, a drugi za ekonomski krah zemlje. O muzici ni reči.

Štaviše, jedan od najblistavijih momenata u Taibijevoj karijeri dogodio se 2010. kada je dokumentovao prevare banaka u procesima aktiviranja hipoteka građana u Džeksonvilu, Florida. Sa druge strane, Hejstings, koji već može da se pohvali time što je uticao na smenu komandanta američkih trupa u Avganistanu, u "Rolingstounu" je u januaru prošle godine ekskluzivno objavio odlomke iz svoje knjige *Divlja i zastrašujuća priča o američkom ratu u Avganistanu*. Knjiga je na "Amazonu" ušla na listu najprodavanijih za samo 48 sati nakon objavljivanja.

PRAVO LICE UBICE

Da paradoks bude veći, Džohar Čarnajev nije ni prvi ni najveći zločinac na naslovnoj strani "Rolingstouna". U drugom junskom izdanju iz 1970. godine na njegovom mestu našao se Čarls Menson,

Presuda Džordžu Cimermanu

Koje je boje krivica



SVI SMO MI
TREJVON:
Protesti i
Barak Obama

“Pre 35 godina, ja sam mogao da budem Trejvon Martin”, rekao je predsednik Sjedinjenih Američkih Država Barak Obama, obraćajući se naciji u predvečerje 19. jula. Predsednikov dvadesetominutni govor usledio je kao Obamina reakcija na žestoke proteste javnosti zbog oslobađajuće presude Džordžu Cimermanu, optuženom za ubistvo afroameričkog tinejdžera Trejvona Martina. U februaru 2012, Cimerman, pripadnik građanske straže, primetio je Martina u susedstvu i ocenio ga kao sumnjivog. Pozvao je policiju, koja je stigla dva minuta nakon što je Cimerman smrtno ranio momka vatrenim oružjem. Trejvon Martin nije bio naoružan. U komplikovanom procesu koji je usledio Cimerman je optužen za drugostepeno ubistvo, a na kraju oslobođen na osnovu Zakona o pravu na nužnu samoodbranu. Presuda je izazvala proteste širom Amerike, praćene optužbama da je šestočlana porota na ovaj način institucionalizovala rasizam, budući da je Martin izgledao sumnjivo samo zbog boje kože.

Obamin govor nadovezuje se na njegovu raniju, prošlogodišnju izjavu: “Da imam sina, izgledao bi isto kao Trejvon Martin.” Predsedničko obraćanje javnosti nije bilo najavljeno, a održano je u terminu za uobičajeni briefing novinara u Beloj kući. Obama se osvrnuo na reakcije na presudu, procenjivajući ljude na osnovu rase, i na međurasne odnose u SAD. “Malo

je Afroamerikanaca u ovoj zemlji koji nikada nisu iskusili da ih neko prati tokom kupovine i sumnja da krađu. Među njima sam i ja. Takođe, vrlo je malo Afroamerikanaca kojima se nikad nije desilo da idu ulicom i čuju kako ljudi zaključavaju vrata i automobile. Meni se to događalo, sve dok nisam postao senator. Malo je Afroamerikanaca kojima se nije desilo da uđu u lift sa ženskom osobom, koja odmah počne grčevito da steže svoju torbu. To se događa stalno.” Predsednik SAD rekao je da sva ta iskustva čine da reakcija na oslobađajuću presudu Cimermanu bude razumljiva i opravdana. Govoreći bez ikakvih beležaka, Obama je precizirao svoje ideje o tome kako povratiti međusobno poverenje, menjati zakone o naoružanju i samoodbrani, i kako se boriti protiv rasnih predrasuda.

Inače, nakon oslobađanja Džordža Cimermana, veliki broj američkih muzičkih zvezda saopštio je da će bojkotovati Floridu. Akciju je pokrenuo pevač Stivi Vonder, a do sada su se priključili Madonna, Rijana, Džej Zi, Kanje Vest, Ašer i Rod Stjuart. Vonder je rekao da neće nastupati na Floridi sve dok je na snazi zakon “Stand your ground”, koji daje pravo onome ko je napadnut da upotrebi vatreno oružje. Slični zakoni postoje u još 23 američke savezne države.

J. G.

jedan od najpoznatijih masovnih ubica na svetu, osuđen za ubistvo glumice Šeron Tejt i još dvoje ljudi. Tekst sa naslovom “Čarls Menson: Neverovatna priča najopasnijeg živog čoveka” iste godine dobio je “National Magazine Award”, nagradu koju dodeljuju Američko udruženje urednika štampanih medija i Univerzitet Kolumbija. Ovih dana, u brojnim analizama na ovu temu, pominje se i detalj da je na naslovnici “Rolingstouna” bio i O. J. Simpson. Međutim, to je bilo 1977. godine, kada je Simpson još uvek bio samo velika ragbi zvezda, ali ne i osuđenik zbog dvostrukog ubistva, nekoliko pljački, prevara i otmice.

Sve ovo sasvim dovoljno dokazuje da

“Rolingstoun” nikada nije bio samo muzički časopis, te da su politika i delikatne teme uvek činile vitalan deo njegovog sadržaja. Ali, šta ćemo sa Čarnajevim? Nije li njegova slika na naslovnoj “Rolingstouna” previše lepa? Na društvenim mrežama već postoji kritična masa devojčica koje mu izjavljuju ljubav, ispisuju njegovo ime po telu i obožavaju ga skoro kao Džastina Bibera, najveću tinejdžersku zvezdu današnjice. Sa razbarušenom kosom, nevinim pogledom i dečakim licem, na naslovnoj strani popularnog magazina, teško da izgleda kao monstrum odgovoran za krvoproliće. Međutim... Džohar Čarnajev na naslovnici “Rolingstouna”

možda ne izgleda kao terorista, ali on jeste terorista. Zapravo, njegova pojava nije u skladu sa uobičajenom predstavom o tome kako terorista treba da izgleda. Od medija se očekuje da tu predstavu potvrde tako što će objavljivati fotografije na kojima se odmah vidi da su teroristi sumanute, jezive psihopate, te ih je stoga lako uočiti i kao teroriste označiti. Ali, teroristi ne izgledaju uvek tako, o čemu najbolje svedoči naslovna strana “Rolingstouna”. Posao medija je da govore o stvarima onakvim kakve jesu. U tome je ključ nesporazuma javnosti sa “Rolingstounom”.

¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Velika havarija u gradu motora

Svakome ko se seća devedesetih godina prošlog veka ovde i okolo neće biti teško da zamisli kako izgleda život u Detroitu u prvoj deceniji ovog veka: visoka stopa kriminala i korumpirana policija, hitna pomoć bez voznog parka, ulice bez osvetljenja, đubre na sve strane, sirotinja, beznade...



KRAJ AMERIČKOG SNA: Detroit Foto: REUTERS

Bankrot pred kojim se našao Detroit epilog je priče o tromosti industrijskih giganta nesposobnih da se prilagode novim tržišnim okolnostima, pogubnim posledicama državnog intervencionizma i nojevske logike gradske uprave po receptu Skarlet O'Hare – "o tome ću da mislim sutra".

To "sutra" je postalo "danas", ali više nema o čemu da se razmišlja, osim o proglašenja bankrota: stanje je mnogo, mnogo gore nego što je bilo pre četiri-pet godina, kada je svet počela da trese finansijska kriza. Istina, u pomoć gigantima automobilske industrije priskočila je federalna vlada izdašnom finansijskom injekcijom i time ih spasla od kolapsa, ali gradska uprava je ostala prepuštena sama sebi, što je u saglasju sa američkim

viđenjem podela vlasti i nadležnosti – "u se i u svoje kljuse". Ali, detroitsko kljuse je već dugo bilo na redukovanoj ishrani, izgladnelo i iznemoglo, a gradska vlast se, umesto reorganizaciji uprave i smanjivanju troškova, okrenula rutinskoj popuni budžetskih rupa pozajmicama.

Istina, već tad kad je "zvono za uzbunu" zvonilo da je uši paralo, malo toga je i moglo da se uradi: grad su već uveliko napustili svi koji su mogli da ga napuste: u poslednjoj deceniji, broj stanovnika je smanjen za četvrtinu, a u poslednjih pola veka za dve trećine. To iseljavanje smanjilo je poresku bazu: svakog dana budžetski prihodi su bili manji nego prethodnog, a veći nego sledećeg, dok su kamate na kredite imale suprotan trend – juče su bile manje nego danas.

ILI-ILI

Bankrot "jedinica lokalne samouprave" u Americi nije neuobičajena pojava: od polovine prošlog veka oko 60 gradova, sela i okruga u SAD je koristilo pogodnosti koje omogućava član 9. Zakona o bankrotu, koji teret bankrota u celosti prebacuje na poverioce i korisnike budžeta, a bankrotiranoj jedinici omogućava "novi početak". Pred bankrotom su se našli i megalopolisi, poput Njujorka i Klivlenda sedamdesetih i Filadelfije devedesetih godina prošlog veka, s tim da bankrot ipak nisu proglasili, već su se sa poveriocima, suočenim sa mogućnošću da ostanu "kratkih rukava", nagodili i dugove reprogramirali. Najveći bankroti ove vrste su bili okrug Džeferson u Floridi i Stokton u Kaliforniji. Međutim, to je "malo

dete" u odnosu na "slučaj Detroit", koji je od Stoktona dva puta veći, sa mnogostruko većom "simboličnom težinom", jer reč je o najvećem američkom industrijskom centru, simbolu "američkog sna" i sinonimu za automobilsku industriju.

Gradski menadžer za krizne situacije Kevin Or, inače specijalista za korporativno bankarstvo, koga je kao prinudnog upravnika grada postavio guverner države Mičigen, podneo je Stečajnom sudu zahtev za zaštitu od poverilaca, jer novca za isplatu julske tranše od 40 miliona dolara prosto nema. Reč je o "ili-ili" odluci: ili će biti plaćena ova tranša, ali će policajci i vatrogasci, mada ne samo oni nego i gradski penzioneri, ostati bez svojih mesečnih prinadležnosti, ili će biti obrnuto.

Ukupno dugovanje Detroita procenjuje se na "negde između" 17 i 20 milijardi dolara, otprilike koliko iznosi javni dug Srbije, s tim što Detroit ima deset puta manje stanovnika od Srbije, istina sa manjom stopom nezaposlenosti – 17 prema 25 odsto, ali sa procentualno istim brojem penzionera i siromašnih.

USPON...

Kao "praoca" Detroita istorija je zabeležila Antoana Kadiraka, francuskog oficira, istraživača i trgovca krznom, koji je 1701. godine postavio otkupno mesto na moreuzu između jezera Eri i Sent Kler, gde su traperi mogli da zamene svoj ulov za hranu, alat, duvan i alkohol, kao pandan istoj takvoj otkupnoj stanici sa duge strane moreuza koja je bila pod kontrolom Britanaca – Vindzor. Naziv ovog grada u stvari je skraćenica opisa geografskog položaja na kome se otkupna stanica nalazila – *le détroit du Lac Érie*. Nešto više od pola veka kasnije, kad su Britanci posle sedmogodišnjeg rata (1754–1763) između francuskih i britanskih kolonista, odnosno rata između Francuske i Britanije na "trećem terenu" poznatog i pod nazivom "francusko-indijanski rat", naselje preuzeli, skraćenica je ostala kao zvanični naziv.

Zbog svog geografskog položaja, ključnog za plovību Velikim jezerima, kao i blizine rudnika uglja i gvožđa, tokom XIX veka Detroit postaje važno železničko čvorište i centar brodogradnje. Iz istih razloga, krajem veka, Henri Ford, Dejvid Dambard Bjuik, Henri Leland, Vilijam Duran,

braća Dodž, Valter Krajsler, u svega nekoliko godina započinju u Detroitu sa proizvodnjom automobila. Tada počinje i nagli uspon ovog grada u svakom pogledu: jedan je od prvih elektrificiranih američkih gradova, prvi je grad u svetu u kome su gradske autobuse pokretali elektromotori, prvi je uveo gas kao pogonsko gorivo gradskih autobusa, rodno je mesto sindikalnog pokreta i ideje "3 puta 8"... Polovinom prošlog veka imao je dva miliona stanovnika sa nezaposlenost je bila ravna statističkoj grešci – "obećani grad" za preduzetnike i radnike.

Behu to "zlatne godine" ovog "grada motora" koje, činilo se, nikada neće proći. Taj utisak, da je dostignuto blagostanje

automobilima opada, naročito onih "žednih", kakvi su se u Detroitu proizvodili. I dok su drugi, "van-američki" proizvođači naftnu krizu shvatili kao izazov u borbi za opstanak i svoje napore usmerili na proizvodnju efikasnijih motora sa unutrašnjim sagorevanjem, automobila sa lakšom karoserijom, za proizvođače iz Detroita krize kao da nije bilo: proizvodili su i dalje drumske krstarice i gubitke koje su javno ili prikriveno "pokrivani" iz Federalnih rezervi.

Naftna kriza dostigla je svoj vrhunac krajem iste decenije, poznata kao Druge naftna kriza, koju su svi svetski proizvođači automobila dočekali spremni, svi osim onih iz Detroita: u ponudi su



IZGLADNELI GRAD: Napuštena kuća u Detroitu

većito, prvi je truli kamen u detroitском temelju. Ništa, naime, nije većito: dobar primer za to je Rimsko carstvo.

...I PAD

Kraj "zlatnog doba" Detroita označila je Prva naftna kriza početkom sedamdesetih godina, kad je cena sirove nafte, time i cena goriva za motore sa unutrašnjim sagorevanjem, za svega godinu dana utrostručena. Iako je (zvanično) za enormno poskupljenje nafte odgovoran OPEC – kartel zemalja proizvođača nafte, pravi krivac su "sedam sestara" – sedam naftnih kompanija većinom iz Amerike – Eso, Šel, BP, Mobil, Ševron, Galf oil, Teksako. Kriza je izazvana "veštački", to se danas zna, a pokrenuta je zbog čega drugog nego zbog ekstra profita.

Poskupljenje derivata direktno se odražava na automobilsku industriju – što je gorivo skuplje, potražnja za

imali potpuno nove, ekonomične modele, dok su američki proizvođači čekali da "sve ovo prođe". Činjenica, prošlo je kad je na vlast došao predsednik Reagan, kad je huškanje Iraka na rat sa Iranom urodilo plodom i kad je bankarski sektor "pušten sa lanca": posledice te i takve Reganove politike osećaju se i danas.

Od tada do danas, američka automobilska industrija beleži manji ili veći pad, ali zahvaljujući onim "novim bankarskim pravilima" ne iskazuje gubitak, doduše samo u završnim računima: od kraja sedamdesetih naovamo, proizvodnja automobila preseljavana je u "treće zemlje", a američki radnici ostajali su bez posla. Tako je Detroit došao tu gde danas jeste.

PODRŠKA I PROTIVLJENJE

Naum da se grad izvuče iz "bule" proglašavanjem bankrota podržava guverner Mičigena Rik Snajder. Sa duge strane,

tome se protive, pored poverilaca, i sindikati, penzioni fondovi, korisnici socijalne pomoći koji čine više od trećine stanovništva.

Tu se stiže do drugog "ili-ili": ako se bankrot proglasi, bivši zaposleni u gradskoj upravi i pripadajućim službama na isplatu penzija mogu da računaju, ali zato oni koji su penziju stekli u "realnom sektoru" i koje se isplaćuju iz penzionih fondova, od svojih penzija, blago rečeno, mogu da se oproste.

Pre podnošenja ovog zahteva Kevin Or je za medije izjavio da se nada da će grad izbeći finansijsku nesolventnost, da ima plan za restrukturiranje duga od 19 milijardi dolara u roku od šest do osam meseci, da planira prodaju gradskog Bel Ajl parka, kao i deo umetničkih dela u detroitskom institutu za umetnosti ... Pokušao je i sa nagodbom sa poveriocima, da dug otkupi, ne on nego grad, po desetostruko nižoj ceni, ali su ovi ponudu glatko odbili.

Kao odgovor na zahtev za zaštitu od poverilaca, dva penziona fonda podnela su tužbu za prinudnu naplatu. Sada je sudbina detroitskog duga u rukama federalnog stečajnog sudijske. Ako sudija odobri bankrot, kreditorima ostaje samo da godinama pregovaraju s menadžerom Detroita o naplati dugova, što ovaj i priželjkuje. Međutim, sudija Rozmari Akvilina, kojoj je dopao ovaj predmet, dan po prijemu zahteva za pokretanje bankrot-procedure, naložila je upravi Detroita da zahtev povuče, sa tvrdnjom da bi njegovo sprovođenje moglo da dovede do kršenja američkog Ustava – da direktno ugrožava isplatu penzija i drugih socijalnih povlastica. Gradski pravobranilac Detroita je odmah uložio žalbu na tu odluku.

Guverner Mičigena Rik Snajder izjavio



ZLATNO DOBA: Počeci automobilske industrije

je za medije da neće tražiti državnu pomoć za spas Detroita, uz ocenu da je bankrotstvo neophodan put da se taj grad obnovi. Grad je, veli, 60 godina išao naniže, te zato misli da je krajnje vreme da se kaže "dosta je bilo".

Kompanija Dženeral motors, na vest o mogućem bankrotu izdala je saopštenje u kom kaže da "to neće uticati na njeno poslovanje", ali da je kompanija ponosna što "Detroit može da nazove svojom kućom", a da je proglašenje bankrota "dan za koji su se nadali da nikada neće doći", ali i da to može da znači "čisti početak za grad". Od Forda i Krajslera zasad ni reči:

te dve kompanije su u Detroitu samo formalno, proizvodnja je odavno premeštena u druge zemlje.

"Pomoć države, koja je 2008. spasla automobilsku industriju, u ovom slučaju je isključena", komentariše "situaciju" humorista Endi Borovic: "Bilo bi lepo kada bismo mogli da damo Detroitu 18 milijardi dolara, ali već smo ih dali Kabulu i Bagdadu."

Kao začim svemu, po američkoj štampi "provlači" se teza da je boja kože, u stvari, razlog za guranje Detroita u bankrot – Mičigen je "bela država, a Detroit je "crni grad".

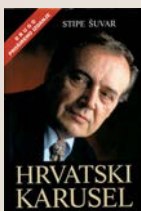
ZORAN MAJIDIN

ZG RAZLOG

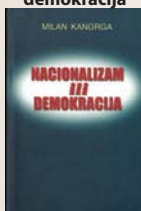
BG DBR-NSLV

Knjige iz Zagreba s dobrim razlogom u Beogradu

Stipe Šuvar
Hrvatski karusel



Milan Kangrga
Nacionalizam ili demokracija



Srdan Jović
Razgovor s Adžijom



Josip Majski
Zločin koji traje



Ove (i druge) knjige mogu se potražiti u knjižarama „Prosvete” u Beogradu, knjižari „Plavi krug” (preko puta RTS) ili pod najpovoljnijim uslovima poručiti na tel. 064 22 65 942 ili e-mail: dobar.naslov@sezampro.rs.

Kazahstanska lavina

Potpuno neočekivana politička kriza u Italiji, koja se pojavila krajem maja, a eksplodirala mesec dana kasnije, preti da ugrozi stabilnost vladajuće koalicije, već uzdrmane skandalima i sudskim procesima Silvija Berlusconi

Za "Vreme iz Rima

Takozvani "kazahgejt" ogolio je sve pukotine i nedostatke ionako sklepane koalicije koja i dalje opstaje samo zato što italijanski predsjednik Đorđo Napolitano tako hoće.

Počelo je 29. maja, kada je 50 policajaca opkolilo kuću u bogatoj četvrti na zapadnoj periferiji Rima. Policajci su izvršavali Interpolov nalog za hapšenje kazahstanskog državljanina osumnjičenog za pranje novca i finansijske malverzacije. Ili su bar mislili da to rade. U kući su pronađene samo žena, Alma Šalabajeva, i njena šestogodišnja ćerka. Njih dve su odvedene u pritvor, a dva dana kasnije na aerodrom Čampino i brzo deportovane iz Italije. Na pisti ih je čekaio privatni avion, koji je unajmila kazahstanska vlada, kako bi njih dve i, verovatno, osumnjičenog čoveka što pre sproveli do Astane, prestonice Kazahstana. Prvi problem bila je činjenica da čovek u tom trenutku nije bio sa svojom porodicom. Drugi problem je njegov identitet: Muktar Ablazov, bogati i kontroverzni kazahstanski biznismen koji je ujedno i jedan od najpoznatijih protivnika Nursultana Nazarbajeva, teško obolelog kazahstanskog predsednika.

Čitava priča proćula se 31. maja, posredstvom italijanske novinske agencije ANSA. Ipak, Anđelino Alfano, italijanski ministar unutrašnjih poslova i drugi čovek Berlusconijeve stranke, i ministarka spoljnih poslova Ema Bonino za slučaj su saznali tek dva dana kasnije. Kriza je polako narastala do početka jula, kada je, posle serije članaka u različitim italijanskim medijima, narasla u svojoj punoj veličini.

U početku, vlada je negirala da ima ikakvih saznanja o događaju, a premijer Enriko Leta naredio je istragu koja je okončana izveštajem čelnika policije, Alesandra Panse. U međuvremenu, 16. jula, Đuzepe Prokaćini, šef kabineta

ministra unutrašnjih poslova, podneo je ostavku kada je otkriveno da je on učestvovao u evakuaciji žene i devojčice. Za sada je poznato da je kazahstanska vlada preko svoje ambasade u Rimu našla saučesnike u italijanskim institucijama koji su im pomogli da se dočepaju Ab-

Britanija. Taj status se odnosi i na njegovu porodicu i omogućava im slobodno kretanje kroz Šengen zonu, dok sam Ablazov mora da ostane u Velikoj Britaniji zbog služenja kazne za nepoštovanje suda.

Najčešća verzija priče u italijanskim



IZNENADNA KRIZA: Premijer Enriko Leta i ministar unutrašnjih poslova Anđelino Alfano

Foto: REUTERS

zovljeve porodice i tako povećaju pritisak na ovog disidenta. Obrazlažući ostavku, Prokaćini je rekao da je neko drugi, a ne on, obavestio Ministarstvo unutrašnjih poslova o slučaju.

U petak 19. jula, italijanski parlament raspravljao je na temu izglasavanja nepoverenja ministru unutrašnjih poslova, ali sačuvali su ga govor premijera Leta i snage unutar njegove Demokratske partije. Da je parlament izglasao nepoverenje Alfano, vlada bi pala gotovo istog trenutka.

Još uvek ostaje nejasno ko je u italijanskim institucijama omogućio informacije i pomoć kazahstanskom režimu. Zna se da su italijanske vlasti još 4. juna obavestene da Ablazov ima status političkog azilanta koji mu je garantovala Velika

medijima glasi ovako: kazahstanski predsednik Nazarbajev, stari prijatelj Silvija Berlusconi, nekako je iskoristio Alfano da porodicu Ablazova deportuje u Astanu. Ako je ova verzija tačna, postavlja se dva pitanja. Prvo, zašto bi premijer Leta koristio svoj ionako mršav politički kapital da štiti Alfano od glasanja o nepoverenju? Drugo, zašto Alfano tako tvrdoglavo negira da je išta znao o čitavom slučaju? Najjednostavniji odgovor bi bio da lideri u usponu dve italijanske partije rade zajedno, igrajući se dobrog i lošeg policajca, kako bi sačuvali koalicionu vladu.

Ali, postoji i druga verzija, koju je, suđeci prema našem izvoru, teško potvrditi, ali sva je prilika da je bliža istini.



POLITIČKA OTMICA: Nursultan Nazarbajev i Alma Šalabajeva

Kazahstanski ambasador Andrijan Jemesov probao je da razgovara sa Berluskonijem, nadajući se da staro prijateljstvo između kazahstanskog predsednika i bivšeg italijanskog premijera može da pomogne u hvatanju Ablazova. Međutim, ambasador nije uspeo da stigne do Berluskonija, ali je razgovarao sa njegovim najpouzdanijim čovekom – Đanijem Letom.

Dani Leta, rođen 1935, po zanimanju novinar, nekoliko puta zamenik bivšeg premijera Berluskonija, danas njegov savetnik iz senke, stric je današnjem premijeru. Danas je običan građanin, bez ikakve funkcije, ali vrlo moćan običan građanin, kome je unutar Berluskonijeve stranke poveren težak zadatak održavanja dobrih odnosa sa Vatikanom. Upravo je on, prema ovoj verziji događaja, razgovarao sa šefom kabineta ministra unutrašnjih poslova i pokrenuo čitavu mašineriju. Prokačinju je telefonom javio da je Alfano odobrio ekspresno izručenje Ablazovljeve porodice. Razlog zbog kog je učinio tako veliku uslugu kazahstanskom predsedniku još uvek nije poznat, ali, prema našem izvoru, on bi mogao da bude lične prirode.

Kako god bilo, italijanska vlada je 12. jula opozvala odluku o proterivanju Ablazovljeve porodice, ali njegove žena i ćerka se već nalaze u Kazahstanu, a teško je očekivati da će im režim u Astani dozvoliti da odu u italijansku ambasadu. Kancelarija Ujedinjenih nacija za ljudska

prava u Ženevi izdala je 18. jula saopštenje u kom je deportacija Alme Šalabajeve i njene ćerke izjednačena sa supertajnim operacijama CIA. Eksperti UN-a veruju da je deportacija bila "neuobičajena, samim tim nezakonita, stoga – vrlo zabrinjavajuća".

Vlada gaji nade da je prošlonedeljno neuspelo glasanje o nepoverenju poslednja reč u ovom sramnom poglavlju. Ali, još je tmurnih oblaka na horizontu. Kacioni sud, najviša sudska instanca, 30. jula odlučuje o jednoj od najklizavijih optužbi protiv Silvija Berluskonija. Sud će morati da potvrdi ili obori presudu koju je 8. maja doneo sud u Milanu, po kojoj je Berlusconi osuđen na četiri godine zatvora i pet godina van javnih funkcija, zbog optužbi za fiskalnu prevaru. Berluskonijeva stranka je već zapretila obaranjem vlade ako presuda bude potvrđena.

Još malo baruta u već eksplozivnom scenariju dodaje i to što je 19. jula, dok se parlament bavio izveštajem o deportaciji Šalabajeve, drugi sud u Milanu osudio na sedam godina Lelea Moru i Emilija Feđa, a na pet Nikol Mineti – sve troje zbog učešća u lancu prostitucije koji je Berluskoniju dobavljaio devojke za lude žurke. Berlusconi je već osuđen na sedam godina u istom slučaju, zbog afere sa tada sedamnaestogodišnjom devojkom iz Maroka. Premijer Emilio Leta daje sve od sebe da razmrsi čvorove između sudbine

vladajuće koalicije i lične Berluskonijeve sudbine. Pre nekoliko dana bio je u Londonu, gde je pokušao da preusmeri političku agendu na ekonomska pitanja i fiskalne mere, kako bi izvukao zemlju iz najduže ekonomske krize u Zapadnoj Evropi. Ipak, njegova koaliciona vlada, koja nekim čudom opstaje samo zahvaljujući jakoj želji predsednika Napolitana, stalno je pod pretnjom od političkog kolapsa, a mora da se bori sa skandalima i podelama koji nemaju baš mnogo veze sa uobičajenim dužnostima vlade.

Po rimskim kuloarima već su se pojavile glasine o tome da u septembru sledi još dublja kriza, koja bi mogla da rezultira novim izborima. Da sve bude još komplikovanije, u junu sledeće godine Italija preuzima rotirajuće predsedništvo Evropske unije. Ova vlada bi do tad još uvek mogla da opstane ili će nova morati da bude formirana do kraja godine. Za to vreme, italijanske porodice masovno ne idu na letovanja jer moraju da paze na porodični budžet. Ministri i političari moraću da nađu izlaz iz ove krize, koja je bila potpuno neočekivana, jer je ona samo nagoveštaj onoga što sledi u narednih nekoliko mesec. Kao u slučaju Šalabajeve, niko ne zna sa koje strane će doći sledeći udar. Političke tenzije su toliko jake da i najmanji pokret može da izazove lavinu.



ENZO MANGINI

ARMAGEDON I T



Da li su u leto 1943. Nemci u istočnoj Ukrajini “postigli poraz” a Sovjeti “pretrpeli pobjedu”. Svi generali su posle bitke pametni, a poraženi su najpametniji

“**K**akav dan! Mislim da smo pogodili pet tenkova, ali nisam siguran jer je bilo toliko prašine i tenkova! Teško je bilo i odabrati cilj. Ja sam čak otvorio vatru na našu samohotku misleći da je ruska. Tačno znam da sam uništio rusku samohotku jer je bila samo 50 metara ispred mene. Njeni komadi doleteli su do moga ‘Tigra’. Kakvo ludilo! Tokom obuke su nam govorili da treba da

uništavamo ciljeve na velikim daljinama, ali nije mi padalo na pamet da su u vidu imali ovakvu razdaljinu. Mislim da smo uništili i nekoliko neprijateljskih protivtenkovskih oruđa”. Komandir tenka, esesovac Joakim Šol sutradan je u svoj dnevnik upisao: “16. jul 1943. Još jedan dan u paklu. Bukvalno smo streljali neprijateljsku pešadijsku kolonu koja je pokušavala da pride našim grenadirima s boka. Čak i u ‘Tigru’ čuli smo kako naši vojnici

radosno viču svaki put kada bi granata pala usred Rusa. Divno smo se osećali. Mada, iskreno govoreći, pogled na rasute delove tela nije predstavljalo nikakvo zadovoljstvo.”

S druge strane, budući heroj Sovjetskog saveza Grigorij Penežko: “Bila je takva buka da je probijala uši, krv je iz njih tekla. Opšti tutanj motora, razbijanje metalata, grohot, pogoci kumulativnih granata, divlji škrgut raznetog gvožđa, direktni

TUMAČENJA



Početak i kraj

SNAGE

SSSR

Na početku operacije
1.300.000 ljudi + 600.000 u rezervi
3444 tenkova + 1500 u rezervi
19.100 artiljerijskih oruđa i
minobacača + 7400 rez.
2172 aviona + 500 u rezervi

Nemačka

Po sovjetskim podacima 900.000
Po nemačkim podacima 780.000
2758 tenkova i samohotki
(218 na remontu)
Oko 10.000 artiljerijskih oruđa
Oko 2050 aviona

GUBICI

SSSR

Faza odbrane:
70.330 mrtvih, 107.517 ranjenih
Operacija „Kutuzov“:
112.529 mrtvih, 317.361 ranjen
Operacija „Rumjancev“:
71.611 mrtvih, 183.955 ranjenih
Ukupno na Kurskoj izbočini:
189.652 mrtva, 406.743 ranjena
Ukupno u Kurskoj bici:
oko 254.470 mrtvih, zarobljenih
i nestalih, 608.833 ranjena
153.000 komada streljačkog oružja
6064 tenka i samohotki
5245 art. oruđa i minobacača
1626 borbenih aviona

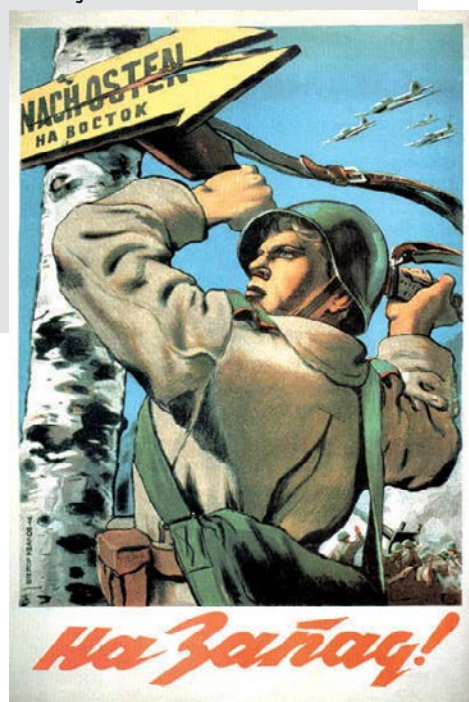
Nemačka

Po nemačkim izvorima:
103.600 mrtvih i nestalih
433.933 ranjena
Po sovjetskim izvorima:
Oko 500.000 u bici na
Kurskoj izbočini

Sećam se nekog kapetana koji se popeo na pogođenog nemačkog 'Tigra' i po poklopcu udarao automatom ne bi li isterao hitlerovce”.

Oba citata odnose se na Kursku bitku koja se odigrala od 5. do 20. jula za Nemce, odnosno od 5. jula do 23. avgusta 1943. godine za Ruse. Razlog toj razlici je što Nemci kao bitku vode samo svoju neuspelu operaciju "Citadela", pokušaj da probiju linije sovjetske odbrane na bokovima Kurske izbočine, opkole i unište dva fronta Crvene armije, dok je za Sovjete to bila samo prva, defanziva faza planirane operacije koja je nastavljena kontrnapadima "Kutuziv" i "Polkovodec Rumjancev" i okončana oslobađanjem Harkova 23. avgusta.

Što se tumačenja Kurske bitke tiče – šta god pod njom podrazumevali – ona iz godine u godinu i iz decenije u deceniju postaju sve komplikovanija i, naizgled bar, teža za razumevanje. Tek za to ima



mnoštvo razloga, ali opšti utisak je da se ozbiljni naponi istoričara i rezultati njihovih istraživanja još uvek, ako već ne sve više i više, gube u magli političke revizije istorije. Pa ponekad izgleda kao da Nemci danas do pobede kod Kurska fali samo to što su bitku – izgubili. Ili, po jednom duhovitom komentaru pomenutih revizionističkih napora, Nemci su u Kurskoj bici "postigli poraz" a Sovjeti "pretrpeli pobeđu”.

pogoci izbacivali su kupole, savijali topovske cevi... Od pogodaka u rezervoare goriva tenkovi bi odmah planuli. Podizali su se poklopci, posade su pokušavale da napuste vozilo. Video sam napola spaljenog mladog poručnika kako visi na oklopu. Ranjen, nije mogao da se izvuče. Naši tenkisti koji su se spasli iz uništenih vozila tražili su na polju neprijateljske posade koje su takođe ostale bez tehnike i tukli ih pištoljima, hvatali se u koštac.

A U STVARI

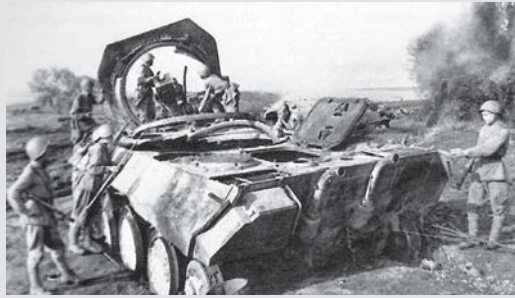
Svi generali su posle bitke pametni, a poraženi su uglavnom najpametniji, pa tako treba gledati na posleratne memoarske ocene svih bitaka, pa i ove. Ali, kako početkom leta 1943. stoje stvari na Kurskoj izbočini širokoj oko 200 i oko 150 kilometara uvučenoj u liniju nemačkog Istočnog fronta?

Posle Staljingradske bitke i zimskih dejstava 1942/1943 došlo je do operativnog predaha od aprila do juna, tokom koje su se i jedni i drugi pripremali za letnju kampanju. Nemci su pripremali strategijsku operaciju "Citadela", istovremeni napad na severni i južni bok Kurske izbočine, otsecanje, opkoljavanje i uništavanje Centralnog i Voronješkog fronta Crvene armije. U tom cilju okupljeno je oko 50 nemačkih divizija, među njima 18 tenkovskih i motorizovanih, dve tenkovske brigade, tri samostalna tenkovska bataljona i 8 divizionara artiljerijskih jurišnih oruđa – ukupno oko 900.000 ljudi po sovjetskim izvorima. Grupom armija "Centar" komandovao je feldmaršal Ginter Kluge a grupom "Jug" feldmaršal Erih Manštajn, a njihovim udarnim snagama Valter Model i Herman Hot. U operaciju su uključene elitne tenkovske ss divizije: "Adolf Hitler", "Rajh" i "Mrtvačka glava". Vojska je dodatno opremljena novim oružjem: 134 borbeni i 14 komandnih tenkova "Tigar", 190 borbenih i 11 komandnih i inženjerijskih "Pantera", 90 jurišnih samohotki "Ferdinand" tj. sa ukupno 348 tenkova i samohotki novih tipova.

Međutim, planiranje nemačke operacije "Citadela" nije išlo glatko. Krajem februara 1943, posle Staljingradske bitke, stanje u Vermahtu bilo je daleko od dobrog. Hitler nije smenio Manštajna posle povlačenja sa Kavkaza zbog straha od veličine gubitaka koje bi to moglo izazvati, već mu je dopustio slobodu akcije koju je ovaj tražio. Manštajn je predlagao likvidaciju izbočina na Istočnom frontu, prvenstveno kod Kurska, ali su sve operacije odložene dok ne prođe *распутица*, prolećna sezona kojom je vladalo blato na svim putevima i terenima, problem u kom se nemačka vojska doslovno zaglabilabla – kao i Crvena armija, uostalom.

Manštajn je još u februaru 1943. predložio da Nemci sačekaju predviđenu sovjetsku ofanzivu i serijom kontraudara

Planine mrtvih ili igra ciframa



70.000 mrtvih, 3095 tenkova i samohotki, 844 poljska oruđa, 1392 aviona i više od 5000 vozila. Od 5. do 12. jula na Centralnom frontu potrošeno je 1079 vagona municije, a na Voronješkom 417. Jedan sovjetski akademik procenjuje nemačke gubitke na 500.000 ubijenih, ranjenih i zarobljenih, 1500 tenkova i više od 3700 aviona. Nemački arhivski podaci pokazuju da je Vermaht u julu i avgustu 1943. na celom Istočnom frontu izgubio 537.533 pripadnika, uključujući ubijene, ranjene, bolesne i nestale... To sakupljanje mrtvih sa bojišta još će da traje. I to je dobro, bez obzira.

U prvoj fazi bitke na severnom boku Kurske izbočine odnos ljudskih gubitaka bio je 1,64:1 u „korist“ Crvene armije. Nemački podaci kažu da je to u stvari bilo 4,95:1 za „crvene“. Po sovjetskim podacima od 5. do 23. jula Nemci su izgubili



JURIŠNIK: Il-2 u napadu

napadnu izložene bokove Crvene armije, ali je Hitler predlog odbacio zbog političkih posledica njegove defanzivne zamisli, i to posle Staljingrada. Početkom marta Manštajn predlaže udar na Kursku izbočinu čim se završi prolećna *распутица*: Hitler odobrava, ali operacija je sredinom aprila odložena za 3. maj ili ne mnogo kasnije, zbog lošeg vremena i potrebe da se nemačke jedinice popune. *Unternehmen Zitadelle*, operacija "Citadela" zamišljena je kao *blitzkrieg* koji treba izvesti pre no što se Crvena armija ukopa i utvrdi. Nemci su, međutim, već imali snimke iz vazduha na kojima su vidljivi ne samo veoma jaki odbrambeni položaji na pravcima planiranog nemačkog napada, već i da si u osnovu Kurske izbočine koncentrisan dva sovjetska fronta, Centralni i Voronješki. Feldmaršal Model je zato upozoravao da se pripreme za napad ne smeju produžavati, a 27. aprila predložio je Hitleru otkazivanje operacije "Citadela" zbog kašnjenja i prelazak na defanzivni plan

čekanja na sovjetski napad. Manštajn je verovao u uspeh, ali je u maju i on bio zabrinut. I on se vratio ideji da nemačke snage ostanu u strategijskoj defanzivi, da ofanzivu Crvene armije razbiju na odbrambenim položajima i jakim kontraudarima u bokove sovjetskih snaga.

Ali to je plan koji će kod Kurska uspešno sprovesti – Crvena armija.

PRIPREME

Početkom maja meseca održan je sastanak najviših oficira nemačke vrhovne komande na kom su razmatrane moguće opcije u vezi operacije "Citadela": da počne što pre, da se odloži zbog bolje pripreme ili, kao treće, otkáže u korist odbrambene operacije. Odluka nije doneta, a ni "Citadela" otkazana nego odložena za 12. jun. Prema nekim izvorima, general Hajnc Guderijan je na sastanku s Hitlerom 10. maja rekao: "Da li je neophodno napasti Kursk ove godine? Da li mislite da iko zna gde je Kursk? Svet se ne brine

Miki Maus T-34

Inženjer Mihail Koškin je 1937. bio zadužen za unapređenje ruske oklopne tehnologije. Proizvodni model nazvan T-34 imao je teži oklop i šire gusenice. Prvi prototipovi bili su spremni januara 1940. za iscrpljujuće testiranje. Prvi tenkovi isporučeni su ruskoj armiji septembra 1940. Tenkovi T-34 bili su efikasni protiv nemačkih snaga. Nemci su bili uvereni u sopstvenu



tehnološku superiornost, a sudar sa T-34 bio je za njih šok. Što se performansi tiče, T-34 nisu imali problema da se kreću u blatu i na snegu. Do sredine 1943. Nemci su na frontu imali brzometne Pak 40 75 mm topove, „Panter” i tenkove „Tigar” koji su značajno umanjili neke od prednosti već uvežbanih posada T-34. Nemci su T-34 zvali „Miki Maus” jer su s podignutim poklopcima kupole izgledali kao Diznijev lik. Do kraja 1945. napravljeno je 57.339 T-34 tenkova koji su činili više od 55 odsto svih sovjetskih tenkovskih snaga. Posle Drugog svetskog rata T-34 tenkovi učestvovali su u Korejskom ratu, gde je 120 T-34-85 tenkova predvodilo invaziju, Vijetnamu i BiH tokom devedesetih godina.

hoćemo li zauzeti Kursk ili ne. Šta je razlog za pritisak da ove godine napadnemo Kursk i, štaviše, da uopšte napadamo na Istočnom frontu?” Hitler je odgovorio: “Znam. Pri pomisli na to prevrne mi se stomak.” Guderijan je zaključio: “U ovom slučaju vaša reakcija na problem je dobra. Ostavite ga na miru.” Hitler i nemačka komanda su ipak prihvatili ofanzivu, mada se sa porastom problema i izazova sve više fokusirao na novo oružje pobeđe, tenkove “Tigar” i “Panter” te samohodni top “Ferdinand”. U očekivanju novih oružja odložio je operaciju za 20. jun a onda, posle ponovljenog predloga operativnog štaba da se od ofanzive odustane početak odložio za 3. jul, a 1. jula za 5. jul.

U tom trenutku nemačke snage su na Kurskoj izbočini imale oko 50 divizija, uključujući 12 oklopnih i 5 oklopnogrenadirskih, ukupno oko 777.000 ljudi, 2451 tenk i jurišni top (tj. 70 odsto svih nemačkih oklopnih snaga na Istočnom frontu) i 7417 topova i minobacača.

Što se sovjetske strane tiče, Georgij Žukov – prvi oficir koji je u Velikom otadžbinskom ratu dobio zvanje maršala, početkom 1943. – 8. aprila predlaže Stavki, vrhovnoj komandi Crvene armije, da umesto letnje ofanzive i opšteg napredovanja pripremi odbranu i kontraudar. Predlog je prihvaćen već 12. aprila. U osnovi, radilo se o planu odbrambenog sukoba Crvene armije tokom kog bi se u kritičnom trenutku izveo kontraudar i porazile nastupajuće neprijateljske snage. Na oba boka Kurske izbočine pripremljena je duboko ešelonirana odbrana. Na pravcima očekivanog nemačkog udara postavljeno je po 1500 protivtenkovskih i 1700 protivpešadijskih mina na kilometar fronta. Vojska Centralnog fronta pod komandom generala Rokosovskog branila je severni, a vojska Voronješkog fronta pod komandom generala Vatutina južni bok. Obe vojske oslanjale su se na Stepski front koji je, pod komandom generala Konjeva, bio stratezijska rezerva za predstojeće operacije.

ŠPIJUNAŽA

Obaveštajni deo priče o pripremama za Kursku bitku nije manje zanimljiv i, očekivano, takođe utiče na tumačenja njenog ishoda. Već krajem marta 1943. Staljin je znao za nemačke planove oko

Kurska; 12. aprila imao je na stolu nemački tekst direktive №6 o planu operacije “Citadela” nemačke vrhovne komande upućene svim službama Vermahta, ali bez Hitlerovog potpisa (koji će dokument potpisati tri dana kasnije). Podaci su dobijeni od obaveštajca koji je radio pod imenom “Verter”. Pretpostavlja se da je bio saradnik vrhovne komande Vermahta, a informacije su u Moskvu dospele preko agenta iz Švajcarske Rudolfa Reslera. Te informacije je potvrdio i sovjetski špijun u Britaniji Džon Kernkros, na službi u dešifrantskom centru Blečli park, koji je dešifrovane nemačke poruke slao direktno u Moskvu. Zbog toga je Žukov 8. aprila, upućen u osnovne delove nemačkog plana, mogao da napiše: “Očito je da će u prvoj etapi protivnik, sakuivši maksimum svojih snaga, 13-15 tenkovskih divizija, uz podršku velikih snaga avijacije, naneti udar svojom orelsko-kromskom grupom da obuhvati Kursk sa severoistoka, a belgorodsko-harkovskom grupom sa jugoistoka” i doda: “Smatram da je nepreporučljivo da naše snage pođu u ofanzivu u neposrednoj budućnosti s ciljem da preduhitre neprijatelja. Bolje je da se neprijatelj isrpi protiv naše odbrane, da se onesposobe njegovi tenkovi i onda sa svežim rezervama pređemo u opštu ofanzivu koja će konačno do krajačiti njegove glavne snage.”

Znajući tačno vreme početka operacije “Citadela”, Crvena armija je pred zoru 5. jula izvela artiljerijsku kontrapripremu čiji je cilj bio da omete početak nemačkog napada: bilo je nešto štete na nemačkim vezama. Preventivni napad avijacije na harkovske i belgorodske nemačke aerodrome, u kom je učestvovalo više od 400 sovjetskih šturmovika i lovaca, pretvorio se u katastrofalan gubitak 176 aviona, naspram 26 aviona Luftvafe. Nešto malo odložen, nemački napad na severnom boku Kurske izbočine počeo je oko 06:00 po moskovskom vremenu. Tenkovi su naišli na ozbiljan otpor. Zato je glavni udar premešten sa jedne na drugu planiranu tačku, ali linija odbrane nije probijena. Sve u svemu, Nemci su napredovali samo 10-12 km; izgubivši gotovo dve trećine tenkova 9. nemačka armija je već 10. jula prešla u odbranu. Faktori nedopustivo sporog pokreta pojedinih nemačkih jedinica bili su dobra inženjerijska priprema odbrane, vatra divizijske artiljerije, “kačuša” i dejstva jurišne avijacije po tenkovima nagomilanim pred inženjerijskim preprekama, dobro raspoređene protivtenkovske otporne tačke i, takođe po oceni ruskih istoričara, brzo preraspoređivanje borbenog poretka na pravcu glavnog udara protivnika, pravovremeni manevar divizijskih i armijskih protivtenkovskih rezervi, srazmerno uspešni

Nemački oklop

Razarač tenkova „Ferdinand“

Opremljen topom 88 mm, teško naoružan i oklopljen, predstavljao je najmoćnije nemačko oklopno vozilo. „Ferdinandi“ su debitovali kod Kurska, gde je njihov oklop pokazao malu osetljivost na sovjetsku protivtenkovsku i tenkovsku artiljeriju. Ali Nemci su ih tada prvi i poslednji put masovno koristili.



Panther

Panzerkampfwagen V Panther, nesumnjivo jedan od najpoznatijih teških tenkova Drugog svetskog rata. Vermaht je neplanirano bio prinuđen da odgovori na sovjetski srednji tenk T-34-76 i teški kv-1. Serijska proizvodnja je počela januara 1943. Dajmleer-Bencov projekat potsećao je na T-34 oblikom trupa i kupole. Albert Šper u svojoj autobiografiji kaže da je „Tigar“, planiran da bude težak 50 zbog Hitlerovih zahteva dostigao 75 tona, „pa smo zbog toga odlučili da razvijemo novi tenk od 30 tona čije će ime ‘Panther’ označavati njegovu veliku agilnost. Mada lakši, njegov motor trebalo je da bude isti kao „Tigrov“, što znači da bi razvijao znatno veću brzinu. Ali, tokom godine Hitler je još jednom insistirao na što više oklopa na njemu, kao i veće topove, tako da je to dovelo do težine od 48 t, što je bila prvobitno zamišljena težina ‘Tigra’“.

Tigar

Panzerkampfwagen VI „Tiger I“ prvi put je masovno upotrebljen u bici kod Kurska a potom su ga do kraja rata koristili Vermaht i ss trupe. Kada se pojavio bio je najbolje naoružan i najbolje oklopljen tenk na svetu i to je ostao najmanje do novembra 1943. U operaciji „Citadela“ kod Kurska nemačka komanda je koristila dva bataljona teških tenkova i dve čete koje su bile delovi tenkovskih divizija. Proizvođen je od 1942. do 1944, ukupno 1347 komada.

Sovjetski učesnici bitke svedoče da tenkisti, shvativši da neće dospeti do daljine sigurnog pogotka u „Tigar“, često napuštali svoj T-34 i pod vatrom se vraćali na polazni položaj. „Shvativši postupak, komanda je naredila da se na vojni sud izvode sve posade koje su iz vatre izašle u punom sastavu. Tada su tenkisti smislili novo lukavstvo: prilazili su neprijatelju bliže i tenk napuštali pod vatrom. Poneko bi poginuo ili bio ranjen na otvorenom, ali neko je i uspevao da se domogne svojih“.

kontranapadi na uklinjene delove nemačkih tenkovskih jedinica.

Na usporeni tempo nemačkog napada uticala je i nedoradenost u planiranju operacija odnosno loša koordinacija dejstava tenkovskih i pešadijskih jedinica. Zato je u početku masa tenkova bila sabijena u uskim koridorima ispred inženjerijskih prepreka i tako dospela pod kombinovani udar sovjetske avijacije i artiljerije. Svoje ogromne oklopne snage „Velika Nemačka“ dugo vremena nije uspela da uvede u bitku. Razvoju napada najviše su doprinela aktivna dejstva inženjerijskih odeljenja za razminiranje, podrška avijacije i velika nadmoć oklopne tehnike.

Prvi dan operacije na Kurskoj izbočini pokazao je nedovoljnu snagu protivtenkovskih sredstava sovjetskih jedinica u borbi sa novim nemačkim tenkovima.

Borbe su uprkos tome i tzatečenosti

sovjetskih snaga bile žestoke. Belešla Erharda Rausa:

“Naša pešadija ih je iznenadila i nije bilo teškoća da ih odbacimo. Ali kada je pešadija zauzela dve do tri milje duboku zonu položaja pripremljenu prethodnih meseci, morala je da koristi mnogo ručnih bombi za čišćenje rovova i bunkera od kojih su neki bili duboki po četiri i više metara. U isto vreme, artiljerija je tukla neprijateljsko teško naoružanje koje je delovalo iz pozadine“.

Proboj nemačkih snaga uz žestok otpor nastavljen je 6. jula, kada su divizije 2. tenkovskog ss korpusa probile celu dubinu prve i približile se na 5-6 km drugoj liniji sovjetske odbrane, stupivši u bitku s njenim prednjim delovima. Oko 9:00 ujutru, posle snažne artiljerijske pripreme i uz neposrednu podršku 150 aviona, Nemci su uspeli da otkriju i razbiju komandne

i punktove veze sovjetskih pukova, što je dovelo do njihovog rasula i strašnih gubitaka: na primer, od 1685 boraca 156. gardijskog streljačkog puka preživelo je samo 200. Posle tih borbi ispred borbene grupe „Rajh“ do treće linije odbrane Voronješkog fronta nije bilo snaga sposobnih da zadrže njeno napredovanje. To je bila posledica pogrešne procene sovjetskog komandovanja o glavnom pravcu tog nemačkog napada.

KRAJ POČETKA

Komandant fronta Vatutin reorganizuje jedinice tako što Staljingradski i Tacinski tenkovski korpus potčinjava 6. gardijskoj armiji i naređuje kontraudar na klin nemačkog 2. tenkovskog ss korpusa kroz borbeni poredak sovjetske 375. streljačke divizije. Neposredno upućena u stanje na bojištu, komanda Staljingradskog tenkovskog korpusa, inače već ukopana za odbranu, pokušava da promeni naređenje, ali pod pretnjom hapšenja i streljanja štaba najveći deo korpusa polazi u napad bez artiljerijske i vazdušne podrške, u ravnici i nezaštićenih bokova. Udar je nanet direktno u klin tenkovske divizije „Rajh“ koja je, ukopana i uz podršku avijacije, nanela teške gubitke i prisilila Staljingradski tenkovski korpus na odbranu, da bi oko 19:00 veliki njegov deo opkolila. Tokom noći deo korpusa se iz okruženja probio, ostavši bez 119 uništenih i 9 onesposobljenih tenkova; samo 19 se moglo popraviti. Takve gubitke u jednom danu nije imao nijedan tenkovski korpus tokom cele operacije na Kurskoj izbočini.

Izlazak nemačkih tenkova do treće linije odbrane Voronješkog fronta već drugog dana operacije bio je šok, bez obzira na to što su druge nemačke jedinice imale manje uspeha. Nemci nisu uspeli da Tacinskom tenkovskom korpusu nanesu tolike gubitke iako je korpus u kontraudaru dva puta forsirao Lipovij Donjec, a neki njegovi delovi bili su u okruženju: gubici su bili 17 uništenih i 11 oštećenih tenkova.

Ukratko, 6. jula jedinice nemačke 4. tenkovske armije su na svom desnom boku probile drugu liniju odbrane Voronješkog fronta, nanevši značajne gubitke sovjetskoj 6. gardijskoj armiji: od šest streljačkih divizija 7. jula ujutru borbeno sposobnih ostalo je samo tri, od dva

Sovjetski oklop



SU-152 „Ubica životinja“

Sovjetski samohodni top zasnovan na tenku kv-1s i naoružan moćnom haubicom 152 mm ML-205. Mogao se koristiti i kao teški razarač tenkova i kao teški napadački top. U nekim slučajevima služio je do neke mere i kao samohodna haubica. U Kurskoj izbočini mnoge posade samohodne artiljerije pokazale su heroizam i profesionalno komandovanje svojim vozilima. Posada su-152 majora Stankovskog (Sankovsky), na primer, uništila je 10 nemačkih tenkova u jednom danu. Tokom Operacije Orel-Kursk njihov puk (regiment) je uništio sedam „Ferdinanda“ („Slonova“), 10 „Tigrova“ i druga nemačka vozila (po nekim izvorima 8 „Ferdinanda“ i 12 „Tigrova“). Zbog takvog uspeha protiv Vermahovog „Zoološkog vrta“ dvojica sovjetskih vojnika su su-152 nazvali „Ubica životinja“.

KV-1S

Sovjetski teški tenk; skraćenica kv je od Klim Voroshilov – zvaničnog imena sovjetskih teških tenkova masovno proizvođenih od 1940 do 1943. Oznaka „1s“ označava prvu modifikaciju na prvom modelu tenka, posle neuspele primene u prvoj fazi rata: posle toga brzina kretanja bila je bliža brzini srednjih tenkova. Po kasnijim standardima nije bio na nivou srednjih tenkova po borbenoj moći: ugradnja topa od 85 mm ostala je na nivou eksperimenta 1941-42 jer je standardni top 76 mm mogao lako da uništava svako nemačko oklopno vozilo pa projektanti nisu videli razlog da kv-1s učine jačim. Ali posle pojave nemačkog Pz VI („Tigar“ je imao top od 88 mm), kv-1s postaje zastareo preko noći jer više nije mogao da se suprotstavi nemačkim teškim tenkovima.

tenkovska korpusa samo jedan. Ipak, nemački uspesi i proboj druge linije odbrane nisu doveli do velikih prodora u dubinu radi uništavanja stratezijskih rezervi Crvene armije. Suštinski značaj za buduću tok događaja imali su i nemački gubici u oklopnim jedinicama: tenkovski puk „Velika Nemačka“ imao je posle prva dva dana borbi 53 odsto onesposobljenih tenkova (iz stroja je izbačeno 59 od 112, uključujući i 12 od 14 „Tigrova“), a u 10. tenkovskoj brigadi uveče 6. jula bilo je borbeno sposobnih samo 40 od ukupno 192 „Pantera“.

Komandant 48. tenkovskog korpusa je uveče 6. jula sveo rezultate celodnevne bitke: „Korpus procenjuje da će protivnik pružati sve žestoci otpor uvođenjem tenkova i pojačanja sa severa i severozapada. Komanda armije obećava podršku iz vazduha u veoma teškom sutrašnjem nastupanju. Današnji kontranapadi pokazuju da će neprijatelj, kao i ranije, svojim otpornim tačkama na Peni sprečavati dalji prodor preko reke Psel. Treba očekivati pojačavanje tenkovske bitke“.

Od 6. jula nisu samo Nemci bili prisiljeni da odstupe od ranije razrađenih planova, već je to morala i sovjetska komanda koja nije dobro procenila snagu nemačkog oklopnog udara. Zbog gubitka borbenih sposobnosti ispadanjem iz stroja većine materijalnih sredstava 6. gardijske armije, dalje operativno upravljanje jedinicama koje su držale drugu i treću liniju sovjetske odbrane predato je komandantu 1. tenkovske armije.

POČETAK KRAJA

Simbol Kurske bitke je tenkovski sudar kod sela Prohorovka 12. jula 1943, najveća ili jedna od najvećih tenkovskih bitaka u istoriji. Prema podacima sovjetskih izvora, mada se i oni međusobno razlikuju, na nemačkoj strani učestvovalo je oko 700 tenkova i jurišnih oruđa, a na sovjetskoj oko 850 tenkova. Jedna epizodna borba za sovhoz „Oktobarski“ i kotu 252.2 uključila je četiri tenkovske brigade Crvene armije, tri artiljerijske brigade, dva streljačka puka i bataljon motorizovane streljačke brigade koji su u talasima pet sati napadali i povlačili se pred žestokom odbranom grenadirskog ss puka i, dok na kraju gardisti nisu odbacili grenadire iz tog rejonu – pretrpevši pritom

kolosalne gubitke.

Prema sećanjima nemačkog generala Fridriha Melentina u napadu na Prohorovku i jutarnjoj bici bilo je najviše 240 oklopnih vozila, od toga samo četiri „Tigra“. Nije se očekivao susret s ozbiljnim protivnikom i susretna bitka više od 800 tenkova bila je potpuno neočekivana. Nemci su prvi primetili neprijatelja i uspeali su da se prestruje za bitku, dok su sovjetski tenkisti to morali da urade pod vatrom.

U bici kod Prohorovke poginulo je veoma mnogo tenkista komandira voda i čete. U 32. tenkovskoj brigadi poginuo je 41 komandir tenka (36 odsto), komandir tenkovskog voda (61), čete (100) i bataljona (50 odsto). Potkraj 12. jula ishod je bio nejasan, a bitka će se nastaviti 13. i 14. jula. Po sovjetskim podacima, na bojnom polju kod Prohorovke ostalo je oko

400 nemačkih tenkova, 300 vozila, više od 3500 vojnika i oficira. Te cifre se, kao i sve druge, stavljaju u sumnju. Po nekim ruskim procenama, u sukobu nije moglo učestvovati više od 300 nemačkih tenkova. Prema istraživanjima zasnovanim na podacima nemačkog Vojnog arhiva, tokom bitaka 12. i 13. jula divizija „Adolf Hitler“ nepovratno je izgubila 2 tenka Pz.IV, na duži remont upućena su 2 tenka Pz.IV i 2 Pz.III, a na kratki remont 15 tenkova Pz.IV i 1 Pz.III. Ukupni gubici tenkova i jurišnih oruđa 2. tenkovskog korpusa ss za 12. juli iznosili su oko 80 tenkova i jurišnih oruđa, od čega je bar 40 izgubila divizija „Mrtvačka glava“. Za isto vreme sovjetski 18. i 29. tenkovski korpus izgubili su više od dve trećine tenkova. U drugim ocenama kaže se da je Crvena armija izgubila između 200 i 822 tenka, ali dokumenta pokazuju oko 300 uništenih i mnogo

oštećenih. Nemački gubici procenjuju se u rasponu od 80 do nekoliko stotina.

Po trećim procenama, Prohorovka je bila deo ogromne cene koju je Crvena armija platila da bi zaustavila napredovanje neprijatelja. Nemačke jedinice bile su znatno malobrojnije od sovjetske 5. gardijske tenkovske armije koja je, krećući se uglavnom noću, izvela 593 tenka i 37 samohotki na položaj. Po tom tumačenju, bitka kod Prohorovke se najbolje može opisati kao skup taktički gubitak za Crvenu armiju ali operativno neodlučna. Nijedna strana nije tog dana ostvarila svoje ciljeve, ali su posle bitke Sovjeti držali područje i mogli su da izvuku onesposobljene tenkove na opravku a ranjenike na lečenje.

U kalkulacijama dobitaka i gubitaka suviše često ostaje nepomenuto da je tokom bitke stradalo oko 200.000 stanovnika Kurska, čija su imena upisana u Knjigu sećanja.

SALDO

U najkraćem, Kurska bitka bila je odlučujuća bitka Drugog svetskog rata na Istočnom frontu i poslednja velika nemačka ofanziva na Istočnom frontu, posle koje je premoć i strategijska inicijativa definitivno prešla na stranu Crvene armije. Bitka kod Kurska bila je direktni nastavak Staljingradske bitke, jer je posle opkoljavanja Paulusove armije sovjetska komanda ozbiljno pogrešila propustivši da savlada i eliminiše nemačke snage na Donu i severnom Kavkazu. Feldmaršal Manštajn koji je uspeo da se izvuče sa Kavkaza, tokom februara i marta 1943. slomio je sovjetsku odbranu i ponovo zauzeo Harkov i Belgorod, ali ne i Kursku izbočinu. Od juna 1941. Vermaht nije tako temeljno i dugo pripremao nijednu ofanzivnu operaciju.

Pripreme su obavljane u najvećoj tajnosti, ali ta tajna bila je poznata svima, a pravci napada jasni. Uz valjane obaveštajne podatke, ovo je bio prvi nemački napad koji nije predstavljao iznenađenje već je, ako se tako može reći, nestrpljivo iščekivan. Iako se znalo da napadačke snage treba da su četvostruko jače od napadnutih, Nemci kod Kurska nisu imali premoć. Sovjetski Centralni i Voronješki front bili su 20 do 50 odsto jači od nemačke Centralne i Južne armijske

grupe, ne računajući čitav Stepski front u rezervi. U tim uslovima operacija "Citadela" bila je samoubilačka, ali su gubici Crvene armije bili katastrofalni. General Rotmistrov je kasnije zapisao da "kada je čuo za naše gubitke, Staljin je pobesneo: najzad, po planovima vrhovne komande, tenkovska armija trebalo je da uzme učešće u kontraofanzivi kod Harkova, ali se za to sad morala ponovo uspostaviti i ojačati. Komanda je odlučila da me smeni i izvede na sud". Specijalna komisija koja je analizirala bitku kod Prohorovke ocenila je kao klasičan promašaj.

Ali je i Manštajnova pobjeda bila šuplja. I nemački gubici su bili srazmerno veliki, nije bilo snaga za nastavak operacije, napad na severni bok Kurske izbočine se beznačajno zaglavio u odbrambenim linijama Centralnog fronta, pa je 17. jula počelo opšte nemačko povlačenje.

Kurska bitka je uprkos velikim gubicima bila pobjeda Crvene armije i to je jedina činjenica koju danas niko ne osporava. To je bila prva velika nemačka ofanziva zaustavljena pre no što je probila odbranu. Nova oružja nisu pomogla u slamanju otpora, uprkos iskusnim ratnim posadama. Strategijska rezerva Crvene armije bila je iznenađenje za Vermaht. Nemačke snage nastavile su da nanose teške gubitke Crvenoj armiji, ali ljudski i industrijski potencijal nisu mogle da nadmaše.

Najzad, možda ključna posledica Kurske bitke bilo je jačanje Hitlerovog ubeđenja da mu je štab nesposoban: do kraja rata sve više se mešao u vojne odluke, uključujući čak i dnevna taktička rešenja. Sasvim suprotno se desilo Staljinu. Videvši da su planovi Stavke potvrđeni na bojni polju, oslobodio se mnogih savetnika i nije intervenisao u detaljima ratovodstva a retko je odbijao vojne odluke. Do kraja rata Crvena armija je imala više slobode i postala je mnogo fleksibilnija u operacijama.

Pobjeda kod Kurska bio je prelaz strategijske inicijative na stranu Crvene armije, dok je nemačka komanda izgubila mogućnost vođenja strategijskih ofanzivnih operacija. Pokušaji masovnih napada kao što je bila operacija u Ardenima (1944) ili na Balatonu (1945) bili su neuspešni. Jedan od tvoraca i vojskovođa "Citadele", Erih Manštajn je naknadno, u memoarima pod naslovom *Izgubljene*

Opadanje



Od početka napada na južnom boku Kurske izbočine oko 30 km širok front suzio se na 20 km 7. jula i 15 km 9. jula. Dubina nemačkog prodora pala je od 9 km 5. jula na 5 km 8. jula i 2-3 km dnevno do prekida napada. Nemački gubici mogu se videti na primeru divizije *Großdeutschland*, koja je operacije počela sa 118 tenkova a 10. jula izvestila da ima još 3 „Tigra“, 6 „Pantera“ i 11 Pzkw-III i Pzkw-IV tenkova u upotrebljivom stanju (ukupno 20); 48. oklopni korpus izvestio je da ima upotrebljivih 38 „Pantera“ a da 131 tenk čeka opravku, od ukupno 200 koje je imao 5 jula.

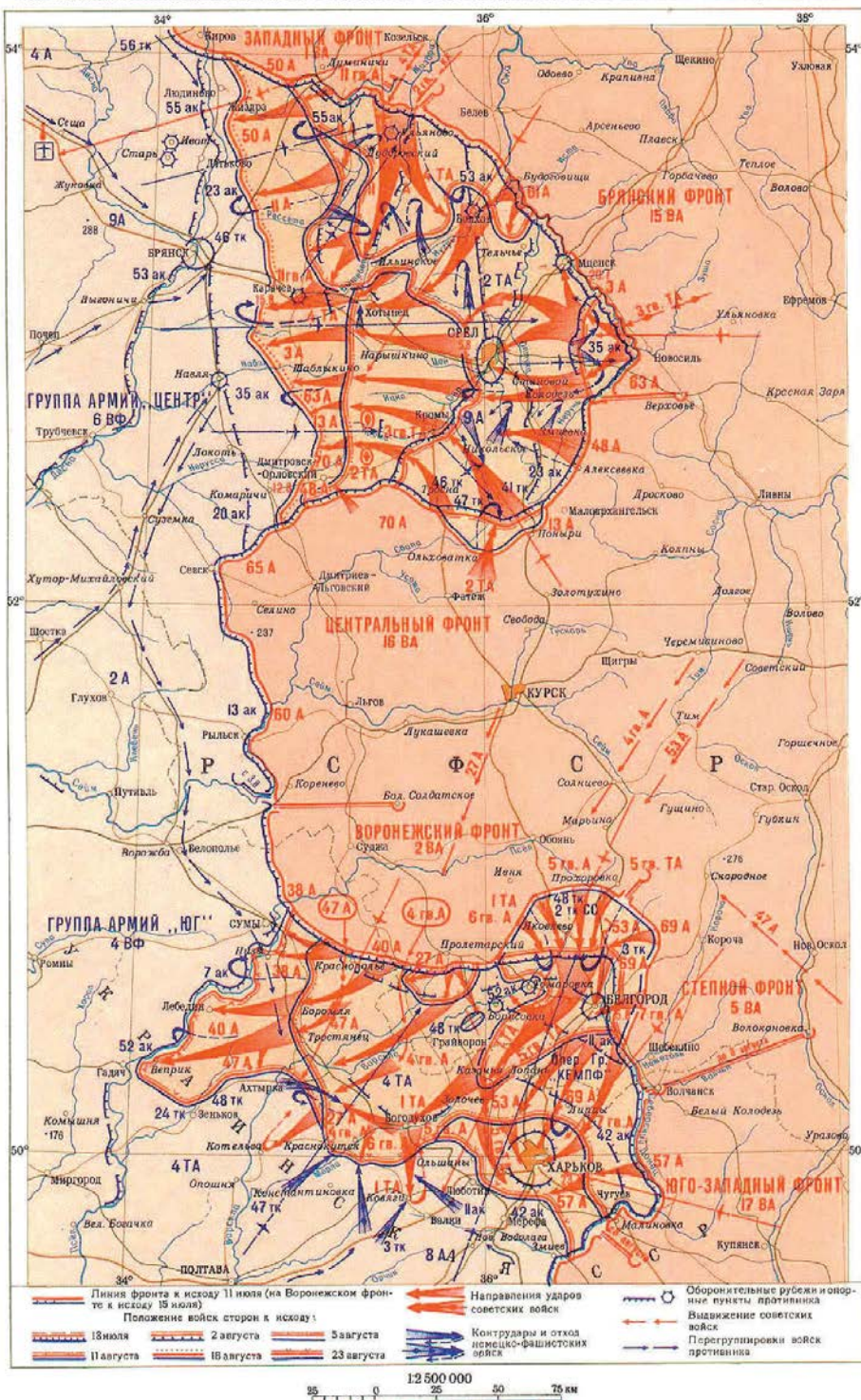
pobede, napisao: "Ona je bila poslednji pokušaj da sačuvano našu inicijativu na Istoku. S njenim neuspehom, ekvivalentnim propasti, inicijativa je konačno prešla na sovjetsku stranu. Po tome je operacija 'Citadela' odlučujuća tačka preokreta u ratu na Istočnom frontu". Njegov kolega Hajnc Guderijan u *Sećanju vojnika* kaže: "Kao rezultat propasti napada 'Citadela' mi smo pretrpeli odlučujući poraz. Oklopna vojska, popunjena s tako velikim naporom, posle velikih gubitaka u ljudima i tehnici za dugo vreme bila je izbačena iz stroja i veoma problematična za upotrebu na zaštiti Istočnog fronta... Beskorisno je govoriti da su Rusi iskoristili pobjedu u potpunosti – zatišja posle toga na Istočnom frontu više nije bilo. Od tada je neprijatelj nesumnjivo ovladao inicijativom".

Što rekli Rusi: Eh!

TUMAČENJA

Najnovije stručne analize razloga propasti "Citadele" nude, naravno, različite zaključke.

Nemački istoričar Karl-Hajnc Frezer smatra da je ključna bila brojčana nad-



SOVJETSKI KONTRANAPAD: Početak kraja nemačke strategijske inicijative

bataljona, pukova i samohotki kao podrške odbrani.

Američki vojni stručnjak Stiven Zaloga smatra da je popularna slika sovjetske "pobede brojem" mit koji su stvorili nemački generali u svojim memoarima iz posleratnih, pedesetih godina. Na taktičkom kraju nivoa voda i čete Crvena armija nije impresionirala i imala je znatno slabiju obuku, ali se raskorak između sovjetskih i nemačkih tenkovskih posada 1943. uveliko suzio i uskoro potom nestao. Sovjeti su u operativnom smislu već što koristili mobilne tenkovske formacije.

Istoričar Ričard Ovri smatra da je kvalitet vazdušnih snaga bio jednak jer su Sovjeti uveli komunikaciju vazduh-zemlja, radar, sistem održavanja i depoe za rezerve goriva, što je avionima omogućavalo lete 20 misija tokom bitke. Iako je sovjetski tenk T-34 sa topom 76 mm bio slabiji od nemačkog "Tigra I" i "Pantera", bio je brži i okretniji, a imao je znatno manje mehaničkih problema u bici kod Prohorovke. Protiv "Tigrova" Sovjeti su koristili taktiku bliske borbe. Uprkos tehničkoj nadmoći novih nemačkih tenkova, odnos gubitaka bio je manji od 2:1.

Ser Hari Hinslim koji je tokom rata radio u dešifrantskom Blečli parku, sovjetsku pobjedu pripisuje britanskim obavještajnim informacijama, inače bi Nemci kod Kurske pobedili, kao i pre toga kod Staljingrada.

Po mišljenju važnog svedoka Ivana Bagramjana, savezničko iskrcavanje na Siciliju početkom jula 1943. nikako nije uticalo na Kursku bitku, "već je poraz neprijatelja u Kurskoj bici olakšao dejstva angloameričke vojske u Italiji".

Kako god to tomučaili, Crvena armija je 5. avgusta oslobodila Orel a na južnom boku bivše Kurske izbočine Belgorod. U Moskvi je tada po prvi put počasnom artiljerijskom paljbom obeležen neki događaj u Velikom otadžbinskom ratu i, ispostaviće se, istorijska pobjeda u Kurskoj bici koja po svim elementima nije bila svima poznata „najveća tenkovska bitka na svetu“ već majka svih bitaka.

A za Drugi svetski rat, što rekao Vinston Čerčil, „Staljingrad je bio kraj početka, a Kurska bitka početak kraja“.

ALEKSANDAR ČIRIĆ

moć Sovjeta, tj. manjak nemačke pešadije zbog čega nije bilo operativne rezerve. Ponavljana odlaganja dala su Crvenoj armiji dovoljno vremena da od Kurske izbočine napravi ogromno utvrđenje. Manštajn je hteo brz napad na nespremnu i demoralisanu Crvenu armiju, a Hitler je odredio najgori moguć datum za početak operacije, koji se praktično poklopio sa savezničkim iskrcavanjem na Siciliju.

Sovjetski vojni istoričar i ekspert David Glanc smatra da nemački poraz nema veze sa često isticanom brojčanom

nadmoći oklopnih snaga Sovjeta. Glavni razlog pobjede je revolucija u sovjetskoj komandi, osoblju, operativnim i taktičkim tehnikama. To je postala sovjetska doktrina dubinske bitke. Po njemu i Hasusu odnos tenkova bio je gotovo izjednačen ili samo 1,5:1 u korist Sovjeta. Značajan doprinos ide u korist "sofisticiranog razumevanja obavještajnog rada, obmane i protivtenkovske odbrane". Trebalo je još naučiti se smanjivanju teških gubitaka u operacijama iako je već bila unapređena taktika odbrane otpornim takama i upotreba samostalnih tenkovskih



Roštilj

Još jedna blesava predrasuda: zašto bi bavljenje roštiljem, ražnjem i uopšte otvorenom vatrom bio baš "muški posao"? Arhetip iz pećinskog doba sigurno nije, jer čujem da su žene i deca održavale vatru dok su kosmati klipani sa toljagama lovili mamute. Sigurno ih nisu oni pekli na vatri.

Nešto drugo je tu u pitanju. Potreba da se bude od neke koristi u tim retkim prilikama kad se nešto peče na vatri, u prirodi, svakako izvan kuhinje. Potreba da se – hajde da preteram sada – savest simbolično umiri, ako mogu tako

prihvatile da su ti roštilji i – naročito – ražnjevi "muški posao". Zašto da ne, kad su muški već zapeli i kad im je toliko stalo? Uostalom, ko bi od sebe bez potrebe pravio budalu i pravio se važan (stručno rečeno: kurčio se) oko neke vatre i roštilja ili ražnja na njoj? Pogledajte idući put muškarce oko roštilja ili ražnja: to se mrči, to izvodi pripremne radnje, to zahteva lozu ili pivo svaki čas, so, ruzmarin, još drva, to izgleda kao da destiliše kamen mudrosti. *Magnum opus*, jaka stvar: ispeći na roštilju neko mesište ili na gradelama

To se mrči, to izvodi pripremne radnje, to zahteva lozu ili pivo svaki čas, so, ruzmarin, još drva, to izgleda kao da destiliše kamen mudrosti

da kažem. Pogledajte samo te Amerikance u filmovima i TV serijama (isti su takvi i u stvarnom životu, gledao sam ih): to opaše kecelju, to se pravi važno, to peče hamburgere spremljene u lancu samoposluga i prateće kobasice, to posipa kečap i senf i onda ponosno deli gostima. Do idućeg vikenda sa BBQ (tako se to kod njih kaže, kao u SMS pravopisu). Žene sede za baštenskim stolovima, piju već nešto i čekaju da mužjaci tresnu plastični jednokratni tanjir sa mesištem pred njih. Uzgred: žene su veoma vešte oko roštilja, ali samo kao profesionalne kuvarice; često veštije od bilo kog muškarca, ali – to je posao, to je nešto drugo. Nijednoj normalnoj ženi na pamet ne pada da se bavi roštiljima, još manje ražnjevima; to je, glasi društveni konsenzus, "muški posao", jelda?

E, sad: ja jesam uvereni pristalica polne (rodne?) ravnopravnosti. Mislim da žene mogu u vojsku, ako su baš zapele (pritom ne vidim smisao vojske, ali to je drugo); mislim da su u policiji veoma korisne; da znaju da budu odlični piloti (pilotkinje?) i tako dalje. Guraju se – s punim pravom, molim – u poslove koji su nekada bili isključivo "muški"; u roštilje i ražnjeve ne guraju se. Zašto?

Zato što su pametne, eto zašto. Da preciziram: pravi roštilj, a ne one američko-evropske budalastine na plin i na brikete, traži kao prvo testeru i sekiru. Dobro: to se može i treba prepustiti mužjacima. Kao drugo, taj žar treba napraviti tako da traje za datu količinu mesa ili ribe. Slično je sa ražnjem, jer jarca ili brava treba dobro nataknuti i učvrstiti, što traži nešto fizičke snage, kao i okretanje ražnja – ako čovek već nema, kao moj rođak Nešo iz Pule, elektromotor koji to radi sam (on ga s nežnošću zove "električni Srbin", radi na 220 ili 12 volti, sporo i lepo). Žene su, dakle, čutke



foto: A. Anđić

neke ribe (kad se peku ribe, onda su to gradele, upamtite da se ne brukate po Jadranu!). Malo ispravne procene količine drva u odnosu na količinu hrane, masna rešetka, nešto za prelivanje i sigurnosna margina za žar (da se posle ispeče i nešto povrća ili da se posuda sa finalnim proizvodom podgreje na žaru i vruća stigne na sto); jaka stvar... Ništa što žen-skinje ne bi umelo.

Dobro, ume da bude naporno, više dosadno. Eto, pre neki dan sam na gradele ispekao gomilu inćuna od po 10 cm svaki; njih jedno 150 komada. Lepi i sveži, ne kažem, ali svakoga treba provući kroz maslinovo ulje, složiti ih lepo na gradele i onda ih okretati kad koji bude gotov s jedne strane, što nije jednostavno – osim što je zamorno – jer nijedan žar nije ravnomeran. A gosti, dobri ljudi i lepe žene, kao se prave fini, neće da počnu dok ja ne završim i ne možeš im objasniti da se sa roštilja (gradela u ovom slučaju) jede vruće. Jedite i pustite me da završim to u znoju lica moga! U tim situacijama žene naprave neke salate, obično više nego što treba i – čekaju. Naravno.

Ražanj je još veći blam, jer je roštilj barem posao za jednog. Tu se svi muški skupe dok jedan okreće, otvaraju jedno pivo za drugim (to se valja za polivanje žrtve paljenice, kažu) i loču. Pre toga su se svađali je li dosta soli, treba li ga špikovati belim lukom i slaninom (treba, ali uvek ima izdvojenih i dosadnih mišljenja), je li žar dovoljno jak i već slične budalastine. Žene sede malo dalje i gledaju. Najsramočnija scena nastaje pred kraj, jer muški misle da sve znaju o ražnju, kao da je to fudbal ili politika. Jagnje ili jare gotovo je pola sata posle poslednjeg paničnog uzvika "Skidaj ga!".

Je li sada jasno zašto se žene ne mešaju u ova posla? ¶

GDE JE TU UŽIVANJE

Prohujalo sa ajkulama; Vreme 1176

Usled iznenadne navale mazohizma pročitao sam ovaj tekst do kraja. Priznajem da na kraju nisam ništa manje zbunjeno nego posle čitanja prva dva pasusa, koji su zapravo bili dovoljno upozorenje da se manem ćorava posla.

Autor u zanosu šiparice opisuje, biće u realnom vremenu, radnju filma koji je glup, naivan, neinventivan i verovatno i gore od svega toga... Ali šta s tim?

Ima loših filmova, kablovske televizije vrve od takvih ostvarenja, mene zanima šta je nagnalo autora da se u tome svemu nauživa, pa da nas još o tome i detaljno izvesti, a u ovoj formi. Još više me muči kako se ova priča našla na stranama uglednog magazina kao što je "Vreme".

Verujem da nije lako napraviti glup film kao što je *Ajkulanado*; nije lako ni napisati tekst sličan ovom.

Nikola Mrkić

NAJBOLJE BI BILO DA JE GOVOR OSTAO U SALI

Šaka zraka i malo jutarnje rose; Vreme 1176

Jedini pozitivan efekat koji je govor profesorke Rajne Dragičević izazvao u javnosti je taj što je naveo mlade ljude na razmišljanje. To što se o vrednostima profesorske profesije govorilo barem nedelju dana dovoljan je uspeh. Slažem se da je diskutabilno stanovište i prozvanih i onih drugih koji su ovim povodom pomenuti. Ono što je pomoglo obezvređivanju dobre namere profesorke

Dragičević jeste to što je društvo dotičnim starletama, pevačicama i biznismenima dalo previše prostora za izjašnjavanje. Oni koji su pak predmet ovog govora, profesori, trebalo je, možda, da se uzdrže od suvišnih komentara. Svaka profesija sa sobom nosi svoje žrtve, a ukoliko imamo pravo da je biramo, trebalo bi ih svesno prihvatiti. Postoje i poštenu i obrazovani "vlasnici kvadratnih metara" koje je profesorka prozvala u svom govoru, isto kao što postoje korumpirani i plitki profesori koji su svoju profesiju doveli do toga da je ocenjuje i obezvređuje svako ko ume da otvori profil na društvenoj mreži. Zato bi ipak bilo najbolje da je ovaj govor ostao u četiri zida svečane sale, kao lepo sećanje na apsolutno veće budućih profesora.

Sandra Jelić

KO JE TAJ MILUTIN

Treći čovek; Vreme 1176

U sjajnom tekstu Slobodana Bubnjevića o (inače lažnoj) dilemi koji je srpski učejak značajniji – Nikola Tesla ili Mihajlo Pupin, autor je dao jedini mogući ispravan odgovor. Milutin Milanković, "najuspešniji srpski naučnik svih vremena" (op. cit. S.B.), do pre neku godinu bio je potpuno nepoznat široj srpskoj javnosti. Čak se i stanovnici Milankovićeve ulice (koju taksisti još uvek nazivaju starim imenom: Treći bulevar) često pitaju ko je taj Milutin. E, pa taj profesor Milutin je ušao u naučniku kuću slavnih svojom teorijom o ledenim dobima (poznatom



još i kao Milankovićevi ciklusi) koja se od sedamdesetih godina prošlog veka neprekidno potvrđuje i usavršava najnovijim istraživanjima. Iz tog razloga, ako bilo koji datum rođenja (ili smrti, ili godišnjice braka i sl.) zasluži da bude određen kao Dan nauke, onda je to definitivno neki datum vezan za život i delo maestralnog (i svetski priznatog) profesora Milutina Milankovića.

Predrag Đorđević,
građevinski inženjer, Beograd

TITULA "PRVI POTPREDSEDNIK" NE POSTOJI

Ne umem da se pretvaram; Vreme 1175

Intervjuistova beleška na početku intervju sa Aleksandrom Vučićem potpredsednika vlade titulira sa "prvi potpredsednik Vlade" i predsednik Srpske napredne stranke.

Takvo oslovljavljanje je u našoj javnosti apsolutno dominantno, čak i na sajtu Vlade posle imena piše "prvi potpredsednik", ali ja bih da podsetim da ono nije utemeljeno u Zakonu o Vladi (objavljen na sajtu Vlade); po tom zakonu funkcija i titula "prvi potpredsednik" ne postoje. U članu 10 određeno je da "Vladu čine predsednik Vlade, jedan ili više potpredsednika Vlade i resorni ministri".

Miro Tijabarac

ISPRAVKA

U tekstu "Proračunato ubistvo sa bezopasne daljine" ("Vreme" br. 1176) potkrala se greška: avion X47 visok je 3,10 metara a ne 10 metara kako stoji u članku. Izvinjavamo se autoru dr Saši Markoviću i čitaocima.

PRODAJA PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd (kurir)	Srbija (poštom)	kontinentalna Evropa (površinskom poštom)	ceo svet (avionom)
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina.



DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME DVD). **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumi od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

Studentski grad

Prvo sa čim se morate upoznati kada pristijete u jedan od studenjačkih blokova svakako jeste sistem uprave, domaće činovničke klase umreženih portira. Oni se dele na dve stabilne celine. Jednu čine takozvani *zaposleni*, popularni još i pod nazivom *gestapo*, što ih interno povezuje sa kontrolorima gradskog prevoza, jerbo nose uniforme sa onim malecnim znakom gs4 ili kako već. Njihov je osnovni za-



foto: M.Milenković

datak da legitimišu svako sumnjivo lice. Pored njih, izdvaja se grupa od nekoliko *studenjačkih portira* karakterističnih za svaki blok ponosob (ko je u dobrim prijateljskim odnosima sa ovom gospodom, taj u Studenjaku može da uradi gotovo sve; ponavljam – sve). Uglavnom se radi o istim tipovima koji često odaju veći broj godina nego što studentski staž regularno propisuje. U domu se redovno održavaju izbori na kojima stanovnici

biraju portirske predstavnike. Sve je ispoštovano: od neprovidnih glasačkih kutija, preko propagandnog materijala do sumnje u izbornu krađu. Trebalo bi predložiti da Studentska televizija u budućnosti počne da prati ove manifestacije, pozove Cesid, par analitičara, lidere suprotstavljenih timova. Onda bi se stekla iluzija kako se neki program na njoj ipak održava. Konkurenti obično obećavaju toplu vodu do ponoći (još nijedna frakcija odabranih portira nije ispunila ovo predizborno obećanje, pa se svaki student i dalje oseća kao da je tokom cele godine na letnjem kampu u Buljaricama), bolje zabavne i kulturne priredbe, sportske turnire, veliku proslavu na Dan studenata.

A na Dan studenata obično se dotera nekoliko štandova sa pivom, gustim sokovima i koka-kolom, rasklopi se ogromna bina na kojoj se smenjuju izvođači rok, haus, rok-folk i folk-haus muzike. Bude i par štandova gde možeš da izmeriš krvni pritisak i višak masnih kiselina u organizmu. Svaki student je dužan da uz stanarinu uplati i pedeset dinara za održavanje društvenog života domljana, bez obzira na samu prirodu njegovih društvenih odnosa. Tako sam ja, kao ljubitelj nekog drugog zvuka i decenije, ovog proleća sudelovala u isplaćivanju honorara za neviđeno posećen koncert dens/devedesete/ono kao Dr Iggy/akademskog/vo-

kalnoinstrumentalnog sastava Energija. Niko me nije pitao da li ja to želim da platim, a da arlaučem na upravnika Karađoza nisam smela, pošto se širi legenda kako je ranije bio upravnik zatvora.

Kada vas primete portiri, naredni stepen potvrđivanja ostvarićete u menzi. Ona predstavlja nešto poput groblja u prozi Bore Stankovića – mesto stapanja fiziološkog trenutka i socijalnog prestiža. Odlaziti sam u menzu znači pripisati sebi titulu večnoga čudaka. Povesti momka ili devojkicu na ručak pokazuje stepen ozbiljnosti dotične veze. U menzi sam primećivala kako studentima večno ispadaju špagete sa viljuške, kako se čiste nokti viljuškama, kako se češu ramena viljuškama, pa jednom bogami i kako se započinje tuča viljuškama. U menzi sam čula kako jedan naš student govori egipatskom studentu da je Vuk Karadžić izmislio srpski jezik, zatim da o *tim društvenim pitanjima* nema šta da se raspravlja. Jednom su me proglasili i za satanistu zbog toga što sam obukla bluzu sa likovima iz South Parka... Ali, možda za najupečatljiviju pojavu u predstavljanju duše menze možemo odabrati večeru četvrtkom. Ona dođe nešto poput binga, jer za razliku od ostalih dana u nedelji, četvrtkom možete da večerate barene viršle, pržena jaja, kompot ili sutlijaš i, naravno, pohovani kačkavalj. Ko nikada nije video redove zbog pohovanog kačkavalja, taj nema predstavu o tome šta je čekanje. Ovakve zastoje ne umeju da naprave čak ni šalterske radnice na Filološkom fakultetu. Pored pohovanog kačkavalja, istakla bih i bečku šniclu kao još jedno od voljenih predizbornih obećanja.

U sklopu menze nalazi se i Menzoteka. Kao što sam termin kaže, to je diskoteka unutar menze. Najpopularnije zabave u Menzoteci se odvijaju iste večeri kada i pohovani kačkavalj. Pročula se još i pod nazivom *jebarnik*, što podrazumeva da samo neopisiv baksuz u Menzoteci ne može ništa da *navata*. Tako se četvrtkom uveče, dok prolazite hodnikom, možete susresti sa urlicima, poput već kulturnog *kazni me, kazni, nisam dobro učila*.

Da se na kraju razumemo. Ja Studenjak izuzetno volim, kao i četiri godine koje sam provela u njemu, upoznavši nekolicinu divnih ljudi. Najviše me boli što moram da kažem nekolicinu, jer me to iznova podseti na dramatične reči domske tetkice Ruže: *Vi kao da niste studenti. Ima vas mnogo, ali džaba*. Ponekad odlutam, pa se setim kako je Danilo Kiš provodio deo svojih studentskih dana na istom ovom mestu. Pa bih volela da mogu da se osetim kao elitista. Svom svojom snagom bih želela to. Ali, učini mi se da: *nemam noćas ja za hotel, samo neku siću, neću dobar si u duši, al neću, neću u jugiću* koje trešti iz sobe moje docimerke, dok ja ispisujem ovaj tekst, nosi malo dublju priču od kulturnog snobizma. I sve ovo potpisuje buduća profesorka. Uostalom, za nju i par sličnih, preostao je ipak jedan mali čošak čuvenih klupica i Dom kulture sa solidnim mesečnim programom. Malo li je?!



IVANA PEŠKO

EUNET HOSTING PRIRODAN IZBOR

PROFESIONALNE HOSTING USLUGE OD 1996. GODINE

WINDOWS I LINUX NAMENSKI SERVERI
CLOUD SERVERI • PRIVATE CLOUD
MICROSOFT SHAREPOINT, EXCHANGE I
DYNAMICS CRM HOSTING
SHARED HOSTING • DOMENI



EUNETHOSTING.COM • 011 3010 550

 **EUnetHosting**



THE SPARKLING EXPERIENCE

Hotel Park is located at the heart of the city, on the corner of the most beautiful Belgrade streets. Its attractive location and excellent position surrounded by greenery provides isolation from the city noise and offers the same key elements as the real park does - rest, relaxation and peace.

Renovated in 2012, Hotel Park proudly wears its three star by international standards and excellent quality of service of each of its segments. The special values of Hotel Park are its staff and high quality services that give guests a reason to come back and honestly recommend Hotel Park.

Hotel Park nalazi se u samom centru grada, na uglu najlepših beogradskih ulica. Svojom atraktivnom lokacijom i odličnom pozicijom, okružen zelenilom i izolovan od buke, omogućuje sve ono što nudi i pravi park – odmor, mir i relaksaciju.

Renoviran 2012, s ponosom ističe svoje tri zvezdice po internacionalnim standardima i odličan kvalitet svakog segmenta usluge. Posebnu dragocenost Hotela Park čini ljubazno osoblje i visok nivo servisa koji će gostima pružiti ugodan boravak i razlog da ponovo posete prestonicu Srbije.



Njegoseva 2, 11000 Belgrade, Phone: +381 11 3640-383
e-mail: reception@hotelparkbeograd.rs
www.hotelparkbeograd.rs

Welcome to
the Brand New Park



Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec